

Rikoksentorjuntaneuvostolle.

Rikoksentorjuntaneuvosto asetti 23.10.2012 työryhmän, jonka päätehtäväksi annettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa mainittujen eri alueille räätälöityjen naapuritiimi- tai naapuriapumallien kehittäminen. Työn pohjustamiseksi ryhmä kartoitti naapuriavun nykytilannetta Suomessa ja naapurimaissa kiinnittäen huomiota hyviin käytäntöihin. Työryhmän toimikausi oli 23.10.2012–30.4.2014.

Työryhmän asettamiskirjeessä todetaan, että

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa, jonka valtioneuvosto hyväksyi 14.6.2012, on toimenpiteenä 1 mainittu seuraava:

Asukkaiden turvallisuutta ja asuinalueiden viihtyisyyttä parannetaan ottamalla käyttöön naapuritiimi- tai apujärjestelmä. Räätelöidään toimintamalli kullekin alueelle sopivaksi. Toimintamallissa otetaan huomioon maahanmuuttajataustaisen väestön mukaan ottamisen edellyttämät erityistoimet.

Rikksentorjuntaneuvosto laatii toimintamallin käyttöönoton edellyttämän tukiaineiston kaikkien toimintaan osallistuvien käyttöön. Harvaan asutuilla alueilla toimintamallin kehittämisessä otetaan huomioon naapuriapuhankkeista saadut kokemukset.

Toteutus:

Tukiaineisto valmis vuonna 2014, käyttöönoton jälkeen pysyvää toimintaa

Tehtävän vetovastuu on osoitettu OM/rikksentorjuntaneuvostolle ja muut ohjelmassa mainitut vastuutahot ovat: SM, YM, Suomen kylätoiminta ry, yhteistyössä turvallisuussuunnittelusta vastaavien toimijoiden, ml. seurakunnat, kanssa.

Rikksentorjuntaneuvosto perusti tämän tehtävän toteuttamiseksi työryhmän, jonka toimikausi oli 23.10.2012–30.4.2014. Työryhmä antoi väliraportin 31.3.2013.

Työryhmän tehtävänä on ollut:

- *kartoittaa naapurivun nykytilanne Suomessa ja kiinnittää erityistä huomiota hyviksi todettuihin, innovatiivisiin ja lupaaviin käytäntöihin. Kartoituksessa on otettava huomioon erilaiset alueet ja toimintaympäristöt, kuten esimerkiksi
  - *erilaiset kaupunkimaiset alueet ja harvaan asutut alueet*
  - *alueet, joissa naapuripu toimii, ja myös alueet, joissa tällaisen toiminnan käynnistäminen kohtaa huomattavia vaikeuksia*
  - *alueet, jotka eroavat toisistaan huomattavasti sosiaaliselta rakenteeltaan ja asukkaiden etnisen taustan suhteen**
- *hyödyntää selvityksessä tarpeellisessa määrin ulkomaisia kokemuksia naapurivun tapaisista järjestelmistä, kuten Ruotsin grannsamverkan ja Viron naabrivalve*
- *ehdottaa peruslähtökohdat naapurivun toimintamalleille ja niiden soveltamiselle*
- *ehdottaa tarvittaessa pilottihankkeen tai -hankkeiden käynnistämistä.*

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin pääsihteeri Pentti Lemmetyinen Settlementtiliitto ry:stä ja jäseniksi ylikonstaapeli Pentti Tarvonen sisäministeriön Poliisihallituksesta, Helsingin poliisilaitokselta, projektipäällikkö/kyläasiamies Sirpa Pekkarinen Suomen Kylätoiminta ry/Keski-Suomen Kylät ry:stä, asiantuntija Titi Gävert Kirkkohallituksesta, asiakkuuspäällikkö Taina Hakamäki SATO:sta, erikoissuunnittelija Markus Alanko oikeusministeriöstä/rikosentorjuntaneuvoston sihteeristöstä, neuvotteleva virkamies Juha Toropainen ympäristöministeriöstä (in memoriam toukokuu 2014) ja aluetyön päällikkö Päivi Männistö (alun perin aluetyön päällikkö Janne Typpi) Helsingin kaupungista/Kuntaliitosta. Työskentelyn alkuvaiheessa mukana olivat myös maahanmuuttajataustaisten asumiskysymyksiin erikoistunut PAKE-hankkeen projektipäällikkö, ylitarkastaja Nexhat Beqiri sisäministeriöstä ja FT, erikoistutkija Marketta Kyttä Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmästä, Aalto-yliopistosta. Myös Leena Nygård, Kirkkohallituksen harjoittelija, on osallistunut epävirallisena jäsenenä työryhmän työhön vuonna 2014 ja ollut avuksi raportin sisällön kommentaattorina. Lisäksi Karolina Henriksson, oikeusministeriön suunnittelija, on toiminut työryhmän alaprojektin Pohjoismaiden ministerineuvoston erillisrahoituksella toteutetun pohjoismaisen naapuriapu-hankkeen projektityöntekijänä. Työryhmän sihteeriksi pyydettiin erikoissuunnittelija Regina Järg-Tärno oikeusministeriöstä/rikosentorjuntaneuvoston sihteeristöstä.

Työryhmä on kokoontunut 19 kertaa. Työryhmä on tehnyt kenttätöitä ja käynyt vuoropuhelua mm. järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden, kansalaisliikkeiden, asukkaiden, virkamiesten ja tutkijoiden kanssa. Työskentelyssä on käytetty kokeilukulttuurin mukaisesti uusia työskentelytapoja, esimerkiksi kansalaisten kuulemiseen tarkoitettua otakantaa.fi-palvelua. Lisäksi on hyödynnetty mediayhteistyötä ja kansalaisraati- ja WorldCafe-menetelmiä sekä osallistuttu vapaaehtoistyöhön kentällä. Useammalla työryhmän jäsenellä on ammattitaitonsa lisäksi kokemusta vapaaehtois- tai järjestötyöskentelystä. Työryhmällä on ollut jalkautuva, verkostoituva ja dialoginen työote. Kenttätöskentelyn kautta vuoropuhelua on käyty yli sadan henkilön kanssa. Lisäksi on viestitty työryhmän työstä ja ajatuksista kansalaiselle lehtijuttujen ja Otakantaa.fi-palvelun kautta. Kannustamalla paikallistoimijoita ja asukkaita naapuriapuun työryhmä on jo työskentelykautensa aikana pyrkinyt vaikuttamaan ja on vaikuttanutkin. Työryhmän työskentelytavat ovat edistäneet konkreettisesti naapuriavun toteutumista monella tavalla. Työryhmän kokoonpano edisti konkreettisesti myös kaksisuuntaista kotoutumisprosessia.

Naapuriapu terminä on osoittautunut monipuoliseksi ja työryhmän oma motto "Hyvää lisäämällä paha pienenee" motivoivaksi. Työryhmä on tarkastellut asukkaiden mahdollisuuksia osallistua asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyisyyttä lisäävän työhön alkuperäistä toimeksiantoa – naapuriapua, naapuriapumalleja ja niiden toimintaedellytyksiä – laajemminkin. (Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimenpide 5.1.1) Toimeksiannon mukaisten mallien ja järjestelmien luominen ei työryhmän mielestä välttämättä tuottaisi turvallisuuden tunnetta ja viihtyisyyttä silloin kun toimija on vapaa kansalaistoiminta eri lähtökohdista, eri alueilla ja erilaisissa tilanteissa. Kansalaisyhteiskuntaa ja paikallistoimijoita tulee kannustaa ja tukea mutta ei ulkopäin määrittää tämän tapaa toimia.

Naapuriapu-työryhmä luovuttaa kunnioittaen naapuriavun suositukset ja tausta-aineiston rikosentorjuntaneuvostolle. Suositusten toimenpide-esityksiä koskevat esimerkit ja havaitut kokemukset löytyvät tausta-aineistosta.

Naapuriapu-työryhmä luovuttaa kunnioittaen naapuriavun tausta-aineiston ja suositukset rikosentorjuntaneuvostolle. Kaikki, jotka ovat osallistuneet ja antaneet arvokasta aikaansa työryhmän toimintaan ovat ottaneet asian vakavasti. He uskovat ja toivovat, että tämä ei ole naapuriavun kehittämisen

loppuraportti, jota tulevissa vastaavissa dokumenteissa vain muistellaan viittauksin. Tämä raportti on vasta alkua ja sen laatimiseen käytetty aika ja resurssit ovat lupaus siitä, että tästedes naapuriapua ja asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuden ja viihtyisyyteen kehitetään, tuetaan ja seurataan niin paikallisella kuin valtionkin tasolla.

Naapuriapu-työryhmän suositusten lisäksi työryhmän sihteeri oikeusministerin erikoissuunnittelija Regina Järg-Tärno on laatinut tausta-aineiston naapuriavusta ja asukkaiden mahdollisuuksista vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuteen ja viihtyisyyteen.

Aineistoon on koottu tietoa ja ajatuksia työryhmän sidosryhmien ja dialogisen kenttätyöskentelyn kautta ja pyritty löytämään vastauksia siihen, mitä tarkoittaa naapuriapu. Ketkä ovat keskeiset toimijat ja onko asuinalueilla ja paikkakunnilla merkitystä naapuriavun ja yhteisöllisyyden kannalta? Millaiset ovat kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuteen ja viihtyisyyteen ja sitä koskevaan päätöksentekoon?

Työryhmän työskentelyn aikana on löytynyt mielenkiintoisia hankkeita, toimintoja ja toimijoita, jotka vaikuttavat niihin kysymyksiin suoraan tai välillisesti. Rikksentorjuntanäkökulmasta on ollut tärkeä tuoda esiin heidän työnsä merkitys myös ennaltaehkäisevänä työnä, kuitenkin pakottamatta heitä ottamaan rikksentorjuntaan tähtävää lähestymistapaa oman työnsä lähtökohdaksi.

KIITOS!

Naapuriapu-työryhmä kiittää lämpimästi kaikkia tähän työhön osallistuneita!

Perjantaina 23. toukokuuta 2014 Euroopan naapuripäivänä järjestetään rikksentorjuntaneuvoston Naapuriapu-työryhmän loppuraportin julkistamistilaisuus yhdessä paikallistoimijoiden kanssa Helsingissä POP UP ILO:ssa klo 14.00. Suomen Pakolaisapu julkistaa tilaisuudessa Vuoden naapuruusteko 2014 -palkinnon voittajan. Tilaisuus on kaikille avoin.

Tervetuloa mukaan!

Naapuriapu-työryhmä,

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 2014

Sisällysluettelo

1.	”EIKS TÄÄ OOKIN SITÄ NAAPURIAPUA?”	8
	Yhteisöllinen ote	9
	Perinteinen naapuriapu tämän päivän yhteisöissä	10
2.	JULKISEN VALLAN JA KANSALAISTOIMINNAN ERON ON SÄILYTTÄVÄ SELKEÄNÄ!	12
3.	TURVALLISUUDENTUNNE JA LUOTTAMUS SYNTYVÄT VUOROVAIKUTUKSESTA	13
	Ihmisten välinen luottamus syntyy vuorovaikutuksessa	14
4.	TOISENLAISET TURVALLISUUDEN JA HYVINVOINNIN MITTARIT YHTEISKUNNASSA	16
5.	RIKOKSENTORJUNTA JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN.	18
	Rikollisuus ja rikosten ennaltaehkäisy	18
6.	NAAPURIAVUN KOHDERYHMÄT	23
7.	TOIMIJAT NAAPURIAVUN EDISTÄMISESSÄ	25
	Toimijoiden resurssit	27
	Paikallisten toimijoiden monipuolistuva yhteistyö ja kumppanuus ovat avainasemassa	28
8.	ASUKKAAN MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA	30
	Edustuksellinen, suora, toiminta- ja tieto-osallisuus	30
9.	KANSALAISET, OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN	34
	Miten motivoidaan ja aktivoidaan ihmisiä osallistumaan?	34
10.	SUOMEN PAIKALLISYHTEISÖT	42
11.	YHTEISÖLLISYYDEN JA NAAPURIAVUN EDISTÄMISEN HAASTEET ASUINALUEELLA	45
12.	PAIKALLISET ONGELMAT – PAIKALLISET RATKAISUT	51
	Huomioon otettavat haasteet yhteisöllisyyden edistämisessä:	52
13.	NAAPURIAPU NAAPURIMAISSA/POHJOISMAISSA	53
14.	MINÄ ITSE VOIN VAIKUTTAA JA AIKAANSAADA MUUTOKSIA OMALLA ASUINALUEELLANI	54
	YHTEISÖLLISTÄ NAAPURIELÄMÄÄ KERAVAN PÄIVÖLÄNLAAKSOSSA.	55
	HYVÄ KASVAA JÄRVENPÄÄSSÄ	59
	KANNELMÄKI-LIIKE	61
	SISKOT JA SIMOT	64
	MUMMON KAMMARI	66
	SUURELLA SYDÄMELLÄ	67
	AIKA PARANTAA	69
	SOSIAALINEN ISÄNNÖINTI	71
	NAAPURUUSOVITTELULLA SOPIMUKSIIN KOTIRAUHASTA	72
	VANTAAN NICEHEARTS RY	74

VOIMANPESÄ RY ESPOON SUVELASSA	76
NIMBYSTÄ -YIMBYKSI, SUJUVA YHTEISELO NAAPURUSTON KANSSA KUMPUAA YMPÄRISTÖTYÖSTÄ	78
KYLÄYTTÄMISMALLI ANNIKINKADULLA TAMPEREELLA JA SIIRTO JYRKKÄLÄÄN	80
NAAPURIAPURINKI	82
IHASTJÄRVELLÄ KYLÄ KOULUSSA	83
ITÄ-PASILAN ASUKASTALO – LÄHIDEMOKRATIAA KEHITTÄMÄSSÄ	86
KESKI-UUDENMAAN YHDISTYSVERKOSTO	88
UUSI PAIKALLISUUS -HANKE	90
KANSALAISRAATI	93
TURVALLISUUKÄVELYT ESPOOSSA	94
POP UP ILO – JULKINEN OLOHUONE	97
15. TYÖRYHMÄN VAIKUTTAMISTYÖ JA NÄKYVYYS MEDIASSA	98
LÄHTEET JA VINKIT	100
LIITE. Otakantaa.fi Naapuriapu-työryhmän työssä.	105

1. "EIKS TÄÄ OOKIN SITÄ NAAPURIAPUA?"

Naapuriapu on vapaaehtoisuutta, arjessa auttamista, yhteisvastuullisuutta, välittämistä, huolenpitoa, vastavuoroisuutta ja solidaarisuutta. Naapuriapua on myös viranomaisten tai muiden tahojen ja järjestöjen toiminta ja yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa haastavissa tilanteissa.

Sanaa "naapuriapu" käytetään sisäisen turvallisuuden ohjelman työryhmän toimeksiannossa. Työryhmä koki naapuriavun käsitteen ja naapuriapumallien tuottamisen aluksi haasteelliseksi tehtäväksi. Asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyisyyttä lisäävään työhön ovat huomattavasti laajemmat ja monitasoisemmat kuin vain naapureiden välinen arjessa auttaminen.

Monien kansainvälisten naapuriapumallien taustalla vaikuttavat ajatukset arkirikosten ennaltaehkäisystä naapurivalvonnan kautta. Työryhmä ei halunnut rajata käsitystä naapuriavusta näin suppeasti. Toimintamalleiksi ei haluttu esittää partiointijärjestelmiä, aidattuja asuinalueita tai ei-paikallisten epäilemistä ja "kyttämistä". Tässä raportissa naapuriapua ei määritellä konkreettiseksi rikosentorjuntakeinoksi tai välineeksi vaan ihmisten turvallisuudentunnetta, yhteisöllisyyttä, osallisuutta, sosiaalista pääomaa ja hyvää arkea edistäväksi toiminnaksi. Kaikkien paikallistoimijoiden kannustaminen monipuoliseen naapuriapuun ei tarkoita aktivoitumista rikosentorjuntaan tai siihen tähtäävien naapuriaputiimien käynnistämiseen asuinalueilla.

Naapuriapu-työryhmä ei ole keksimässä uutta, vaan pikemminkin tuomassa tähän päivään ja levittämässä olemassa olevia toimintoja, ajatuksia ja suosituksia kansalaisyhteiskunnan aktivoimisesta ja naapuriavusta, jotka löytyvät jo kansallisesta rikosentorjuntaohjelmasta Turvallisuustalkoot v1999. Syystä tai toisesta suositukset ja toiminta kansalaisyhteiskunnan aktivoimiseksi tuntuvat jääneen muiden turvallisuus- ja rikosentorjuntatavoitteiden ja toimijoiden varjoon ja konkreettisen kehittämisen ja tuen ulkopuolelle. Tässä toimeksiannossa niihin on nyt palattu.

Naapuriapu määritellään raportissa hyvinvointiyhteiskuntaa vahvistavaksi toiminnaksi, jota kansalaiset ja toimijat voivat yhteisöllisellä otteella toteuttaa naapurustoissa tai asuinpaikkakunnilla. Naapuriapua on myös viranomaisten tai muiden tahojen ja järjestöjen toiminta ja yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa. Järjestöt voivat tuottaa naapuriapua asuinalueilla esimerkiksi tukemalla "luonnollisia" yhteisöjä, työskentelemällä ongelma-alueilla ja tuottamalla palveluja vastikkeellisesti. Naapuriapu vaikuttaa yhteiskunnassa laajemminkin kuin vain fyysisissä naapurustoissa ja asuinalueilla, kuten esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Valtiolla on olennainen rooli toiminnan ja toimintaedellytysten tukemisessa, kehittämisessä ja kannustamisessa.

Työryhmä tarkoittaa naapuriavulla perinteisen naapurille annetun avun lisäksi myös yleistettyä vastavuoroisuutta ja apua, joka kiertää laajemmin paikallisessa yhteiskunnassa tai yhteisöissä. Naapuriapu edistää yhteisöjen joustavaa sopeutumista muuttuviin olosuhteisiin eli yhteisöjen resilienssiä. Naapuriavun keinoin vaikutetaan paikallisiin asioihin ja asumisen ja ympäristön haasteisiin kuten palvelujen tavoitettavuuteen, yksinäisyyteen ja vuorovaikutuksen puutteeseen. Samalla vahvistetaan paikallisyhteisön yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta.

"Kun autan sinua, tiedän itse joskus tulevani autetuksi. Ei välttämättä huomenna eikä ensi vuonna, mutta joskus. Se, mitä tapahtuu kylässä, tapahtuu minulle." kuvaa Juha Kuisma paikallisyhteisön henkeä.¹ Tämä ajatus sopii hyvin yhteen työryhmän epävirallisen moton kanssa: *Hyvää lisäämällä paha pienenee*. Myös

---

¹ Pilvi Hämeenaho 2012, Naapuriapu-työryhmän väliraportti Hyvää lisäämällä paha pienenee 2013.

naapuri tai naapurit määritellään tässä työssä laajemmin kuin ihmiset, jotka asuvat samassa talossa, kadulla tai tietyllä asuinalueella lähellä toinen toisiaan. Työryhmä **määrittelee naapureiksi kanssaihmiset, joilla on yhteys toisiinsa eri elämäntilanteissa**. Tästä syntyy **vastavuoroinen inhimillinen vastuunkanto**. Ajatusta on hyvin kuvattu australialaisen Naapuripäivän Neighbour Day sivuilla:

Neighbour = neighborn

someone who lives near another

a person or thing that is near another

a fellow being subject to the obligations of humanity

Macquarie Dictionary²

Vapaaehtoinen naapuriapu perustuu vastavuoroisuuteen, ei hyväntekeväisyyteen.³ Naapuriapu tarkoittaa avun antamisen lisäksi myös avun saamista ja vastaanottamista. Tämän työn ehkä isoin haaste on, miten ja millä resursseilla tuotetaan naapuriapua kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäseutujen asukkaille.⁴ Kuka ottaa vastuun siitä?

Yhteisöllinen ote

Turvallisuudentunteen edistäminen yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia lisäämällä

Kuntien ja kylien strategioissa esiintyy usein ajatus yhteisöllisyydestä ja sen edistämisestä:

Yhteisöllisyys on tunne, joka voi liittyä paikkaan (maa, kaupunki, kaupunginosa, kylä) tai aiheeseen (perhe, suku, harrastukset). Kaupungistuminen on vähentänyt paikkaan liittyvää yhteisöllisyyttä ja monet ovat kadottaneet yhteisöllisyyden tunteen kokonaan. Uutta yhteisöllisyyttä syntyy harrastuksien, ideologioiden, työn ja toiminnan parissa sekä vaikkapa internetin virtuaaliyhteisöissä.⁵

Kylien yhteisöllisyys on voimakkaasti paikkaan sidottua ja siten se koetaan nostalgiseksi. Kyläyhteisössä tunnetaan naapurit. Kylissä yhteisöllisyys on esimerkiksi naapuriapua, jolla selvitetään niin pienistä arjen ongelmista kuin suurista kriisitilanteista. Naapuriavulle on todella tarvetta, kun jollekin kyläläisistä tai perheistä sattuu haasteellinen tilanne, tapaturma tai muu äkillinen kriisi, jonka seurauksena elämänhallinta voi tilapäisesti lamaantua ja monet arkiset askareet tuntuvat ylivoimaisilta.⁶

Työryhmän tausta-ajatusta on, että lisäämällä yhteisöllisyyttä ja ihmisten osallisuutta paikallisyhteisöissä, kuten heidän omilla asuinalueillaan, voidaan vaikuttaa sekä viihtyisyyteen että turvallisuudentunteeseen ja välillisesti myös rikosten ehkäisemiseen. Myös Kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa Turvallisuustalkoot (v 1999) oltiin yhteisöllisten toimien osalta melko samoilla linjoilla, vaikka ajan hengen mukaisesti painotettiin rikosten ehkäisemistä: *Toimiva yhteisö ehkäisee rikoksia ja edistää turvallisuutta*.

Rikosentorjuntaa on pyrittävä kehittämään nimenomaan paikallisyhteisöissä⁷. Tunnettua sananlaskua, "It takes a village to raise a child", lainaten voidaan myös todeta "It takes a village to prevent a crime".⁸

² <http://www.neighbourday.org/>

³ Tampereen yliopiston professori Irene Roivainen Naapuriapu-työryhmälle 7.2.2014 Tampereen kenttäpäivillä.

⁴ emt.

⁵ Kymmenien kylien Sipoo. Tiotals byar i Sibbo. Sipoon kunta. Selvitys 2013

⁶ emt.

⁷ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/julkaisut/neuvostonjulkaisut/knasallinenrikosentorjuntaohjelmaturv.html>

⁸ Pohjoismaisen naapuriapuhankkeen seminaari: Medborgaraktivitet – brottsförebyggande och demokrati i nordiska länder, 6-7.3.2014 Vuosaaressa.

Yhteisöllisyyttä voidaan kuvata janalla, jossa toisessa päässä ovat yhteisöt tai asuinalueet, jota kuvaa yhteisöllisyyden totaalinen puute, ihmiset eivät tunne toinen toisiaan tai välitä ja toisessa päässä yhteisöllisyys on erittäin kehittyntä ja monipuolista, on talkootoimintaa, yhteistä toimintaa ja yhteisiä sopimuksia. Normitilanteessa alueella ihmiset tervehtivät keskenään.⁹

Perinteinen naapuriapu tämän päivän yhteisöissä

Hyvän kuvauksen tämän päivän naapuriavusta antoi Naapuriapu-työryhmälle Jyväskylän yliopiston FM, tohtorikoulutettava *Pilvi Hämeenaho*. Seuraava osio perustuu hänen tutkimukseensa.¹⁰

Perinteinen naapuriapu on läheisten ja lähellä asuvien auttamista ja heidän kanssaan yhteistyön tekemistä. Se on vapaaehtoisuuteen ja yhteisöllisyyteen perustuvaa toimintaa, joka usein yhdistetään ennen kaikkea kylillä ja maaseudulla elämiseen. Naapuriapu ei kuitenkaan ole vain maaseudun ilmiö, vaan vastaavaa toimintaa löytyy myös kaupungeista. Maaseudulla, jossa välimatkat ovat pitkiä ja palveluverkko harva, toiminnan merkitys on kuitenkin erilainen. Taajaan asuttuihin alueisiin verrattuna kylissä ja harvaanasutuilla alueilla naapureiden apu on monesti ainoa käytettävissä oleva palveluihin rinnastettava tuki. Siksi se on olennainen tekijä arjen turvan ja sujuvuuden kannalta.

Naapuriapu voi olla heikossa asemassa olevien, kuten vanhusten ja lasten auttamista ja heistä huolehtimista, jolloin toiminta perustuu haluun auttaa. Toisaalta se voi olla myös niin sanotusti "samanvertaisten" välistä yhteistyötä, joka helpottaa yhteisöön kuuluvien arkea tarjoamalla ratkaisuja yhteisiin ongelmiin ja haasteisiin. Naapuriaputoiminta perustuu yhteisön jäsenten väliseen luottamukseen ja vastavuoroisuuden periaatteeseen. Auttaja voi luottaa siihen, että saa itsekin apua sitä tarvitessaan. Tämä vastavuoroisuus ei välttämättä ole suoraan samojen yksilöiden välistä, vaan kyse voi olla laajemmasta luottamuksesta, niin sanotusta yleistetystä vastavuoroisuudesta, jolloin apu kiertää yksilöltä toiselle.

Millaisen roolin naapuriapu voi saada tämän päivän hyvinvointitalkoissa? Oman perheen ja lähipiirin lisäksi aktiivisen yksilön toiminta palvelee koko yhteisöä. Kun tätä paikallista pääomaa käytetään heikommassa asemassa olevien auttamiseen ja toisista huolehtimiseen, tulee se luonteeltaan hyvin lähelle ajatusta yhteisöjen sosiaalisesta pääomasta kansalaishyveenä, yhteiskunnan toimintaa helpottavana auttamisen järjestelmänä. Auttamisenhalu perustuukin usein ajatukselle yhteisvastuullisuudesta ja siihen vaikuttavat voimakkaasti käsitykset reiluudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Tutkimukset osoittavat, että suomalaiset ovat yleensä valmiita auttamaan heikommassa asemassa olevia: lapsia, vanhuksia ja sairaita.

Maaseutualueiden asukkailla odotetaan panostusta oman hyvinvointinsa tuottamiseen ja ylläpitämiseen. Käytännössä naapuriapu toimii jo nyt turvaverkkona auttaen yhteisön jäseniä palvelujen ollessa kaukana. Maaseudun väestön ja elinkeinojen muuttuessa naapuriapua tuottavat yhteisölliset tavat ja arvot ovat muutoksessa, samoin kuin tarvittavan avun muoto. Siinä missä agrariyhteisön keskeiset yhteistoiminnan muodot liittyivät maataloustöihin, nyky-yhteiskunnassa paikallinen vapaaehtoinen toiminta painottuu erityisesti terveys- ja hyvinvointipalvelujen saavutettavuuden aukkojen paikkaamiseen. Toisaalta, esimerkiksi yhteiset työkoneet sekä välimatkojen voittamiseksi perustetut kyytiringit ja kimpakyydit keventävät maaseudulla asumisesta aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Osallistuminen ja vapaaehtoinen auttamistoiminta perustuvat sisäryhmän jäsenten motivaatioon toimia oma-aloitteisesti oman yhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Tätä motivaatiota tulee tukea ja suojella, jos vapaaehtoistoiminnalta todella halutaan apua palveluverkon paikkaamiseen.

⁹ Meri Lähteenoksa. Naapuriapu-työryhmän kokous 21.11.2013

¹⁰ Pilvi Hämeenaho, Naapuriapu-työryhmän väliraportti Hyvää lisäämällä paha pienenee 2013.

Yhteisöllisyyttä ja kuulumisen kokemusta on myös rakennettava aina uudestaan uusien asukkaiden saamiseksi mukaan paikallisiin verkostoihin ja aktiiviseen toimintaan. Toisaalta on aina muistettava toiminnan perustuvan vapaaehtoisuudelle ja yksilön omalle halulle osallistua. Toisten huomioiminen ei saisi muuttua tiukaksi sosiaalisesti kontrolliksi tai "kyttämiseksi".

Naapuriapu tuo paljon hyvää. Se on auttamista, huolenpitoa ja yhteisvastuuta, ratkaisuja arjen ongelmiin. Yhteisö, joka pitää jäsenistään huolta on turvallinen. Myös kaupunkiyhteisöt voivat toimia perinteisen naapuriavun tavoin. Taloyhtiöissä huolehditaan vanhuksista, tehdään pihatalkoita, ja esimerkiksi vapaaehtoisuuteen perustuvat ja palvelujen vaihtamiseen tarkoitettut aikapankit tai Share some sugar -tapa auttavat ihmisiä arjen asioiden kanssa. Myös monien järjestöjen vapaaehtoistyön muodot ovat niin sanottua naapuriapua tai niillä on naapuriavun piirteitä.

Vaikka vapaaehtoinen naapuriapu ei voi korvata peruspalveluja, on se kuitenkin tärkeä voimavara, joka luo turvallisuudentunnetta ja tukee arjessa selviytymistä. Jotta tämä yhteisöllisyys ja auttamisen käytännöt voisivat hyödyttää paikallisia asukkaita mahdollisimman laajasti, tulisi auttamishaluun perustuvaa toisista huolehtimista sekä asukas- ja kyläyhteisöjen paikallisia yhteistyökäytäntöjä tukea. Vahva paikallisyhteisö ja yhteisöön kulumisen tunne edistävät osallistumista – sekä avun tarjoamista että sen vastaanottamista.

Yhteenveto:

- Naapuriapu on vapaaehtoisuutta, auttamista, yhteisvastuullisuutta, välittämistä, huolenpitoa.
- Naapuriapu voi olla tiettyjen yksilöiden välistä tai toimia laajennetun vastavuoroisuuden periaatteella. Toiminta perustuu luottamukseen ja haluun osallistua.
- Naapuriapua löytyy sekä maaseudulta että kaupungeista. Naapuriapu edistää ja ylläpitää sujuvaa arkea ja turvallisuutta, mutta erityisesti maaseudulla sen merkitys myös harvan palveluverkon paikkaajana on tärkeä.

2. JULKISEN VALLAN JA KANSALAISTOIMINNAN ERON ON SÄILYTTÄVÄ SELKEÄNÄ!

Julkisen vallan tehtävien ja kansalaistoiminnan välinen raja on pidettävä selvänä edistettäessä kansalaisaktiivisuutta rikosentorjunnassa¹¹

Naapuriavun ja sosiaalisen rikosentorjunnan edistämässä kansalaistoiminnan kautta on tärkeää perehtyä kaikkien arjessamme vaikuttavien tahojen toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Yksi toistuvasti nouseva kysymys on, miten kansalaisaktiivisuutta voidaan hyödyntää ja edistää sosiaalisen rikosentorjuntakeinona samalla huolehtien, että julkisen vallan ja kansalaistoiminnan välinen raja pysyy selkeänä. Jatkossa on tärkeää määritellä, mikä kuuluu valtion ja kunnan vastuulle, mitä voidaan toteuttaa yhteistyössä järjestöjen kanssa tai kansalaistoiminnan avulla.

Kansalaistoiminta, naapuriapu ja asuinalueiden osallistumismahdollisuuksiin liittyvät asiat ovat ennestään tuttuja kansallisesta rikosentorjuntaohjelmasta Turvallisuustalkoot (1999). Jo sen yhteydessä nousi esille huoli siitä, että poliisitoiminnan rinnalle voisi syntyä sellaista järjestäytyntä kansalaistoimintaa ihmisten ja omaisuuden suojelemiseksi ja rikollisten kiinniottamiseksi, joka kuuluu poliisitoimelle. Tällaista kehitystä on sekä viranomaisten että kansalasten vältettävä.

Väliraporttinsa mukaisesti työryhmä haluaa ehdotuksissaan *välttää ihmisten välisten muurien ja aitojen rakentamista sekä fyysisesti, että henkisesti ihmisten väliin.*¹² Yhteiskunnassa ei saa tulla tilannetta, jossa kansalaiset kokevat omaehtoisen ja oma-aloitteisen puolustautumisen ainoaksi keinoksi torjua rikollisuutta ja rikollisia. *”Sen kansalaisaktiivisuuden, joka joissakin tapauksissa voi olla tärkeäkin apu poliisille, pitäisi perustua poliisin pyyntöön ja toiminnan pitäisi olla poliisin ohjaamaa”* (Turvallisuustalkoot, 1999). Poliisi voisi esimerkiksi pyytää vapaaehtoistoimijoilta ja kansalaisilta naapuriapua järjestöjen ja vapaaehtoisverkostojen paikallisen koordinaatioelimen kautta niissä tilanteissa, kun katsoo sen soveltuvaksi. Poliisi vastaa yhteiskunnassa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta.¹³ Asukkaiden toiminnalla voidaan täydentää viranomaisten toimintaa niiltä osin kuin paikallisesti on tarpeen, mutta sitä ei voi korvata.

Hyvänä esimerkkinä viranomaisten ja vapaaehtoistoimijoiden sopimuksellisesta yhteistyöstä on Vapaaehtoinen pelastuspalvelu eli Vapepa. Vapaaehtoinen pelastuspalvelu¹⁴ toimii SPR:n koordinoimana verkostona, jossa on mukana 50 suomalaista kansallista järjestöä. Koordinaattorin ominaisuudessa SPR yhdessä toimialueellisten kumppaneiden – Suomen Meripelastusseuran ja Suomen Lentopelastusseuran – kanssa on allekirjoittanut yhteistoimintasopimuksen poliisiviranomaisen kanssa. Sopimuksessa määritellään yhteistoiminta, valtuutukset, vastuut ja korvaukset. Vapepa toimii viranomaisen apuna ja tukena, aina vain viranomaistahon pyynnöstä.

¹¹ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

¹² Naapuriapu-työryhmän väliraportti Hyvää lisäämällä paha pienenee 2013.

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/ajankohtaista/2013/04/naapuriavunvaliraporttivalmistui.html>

¹³ Suomi - Euroopan turvallisin maa? Tutkimus suomalaisten turvallisuuskäsityksistä. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 7/2009. [http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/\\$file/7-2009.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/$file/7-2009.pdf)

¹⁴ Vapaaehtoinen pelastuspalvelu www.vapepa.fi

3. TURVALLISUUDENTUNNE JA LUOTTAMUS SYNTYVÄT VUOROVAIKUTUKSESTA

Turvallisuudentunne syntyy luottamuksesta ja vuorovaikutuksesta - ei piikkilangoista eikä valvontakameroista

Nykyisessä hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi on Euroopan turvallisin maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena. Yhteiskunnan sisäisestä turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu valtion perustehtäviin, mutta turvallisuus riippuu viime kädessä aina kansalaisyhteiskunnasta.¹⁵ Viranomaisiin luottamisen rinnalle tarvitaan lisää sosiaalista luottamusta.

Suurten yhteiskunnallisten ja globaalien muutosten sekä talouskriisien vuoksi ihmisten turvattomuudentunteeseen vaikuttavat voimakkaammin monet muut asiat kuin tilastoitu rikollisuus tai laskennalliset rikollisuuden uhriksi joutumisen riskit. Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä Suomessa nousi tasaisesti 1960-luvun puolivälistä aina 1990-luvun alkuun. Sen jälkeen rikosten kokonaismäärä on vakiintunut ja rikollisuuden rakenne on ollut varsin pysyvä.¹⁶

1990-luvun laman aikana tehdyt turvallisuustutkimukset osoittavat, että *inhimillisen turvallisuuden* tunteeseen vaikuttavat monet asiat, esimerkiksi taloudellisen tilanteen heikkeneminen, työttömyysriskit, koulutuskysymykset, sairastuminen ja kunnon heikkeneminen, ikä, yksinäisyys, avun pyytämisen vaikeus sekä ympäristö- ja poliittiset kysymykset. Elinympäristön turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä tunnistetaan myös liikkumisen sujuvuus ja turvallisuus. Inhimillinen turvallisuus on myös osa ETYJ:n inhimillistä ulottuvuutta.

Kansalaisten mielipiteitä ja kokemuksia turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä huolestuneisuutta rikoksista ja mahdollisia rikoskokemuksia on tiedusteltu Suomessa kolme kerta (vuosina 2003, 2006 ja 2009) valtakunnallisessa poliisin turvallisuustutkimuksessa.¹⁷ Tutkimustuloksissa todetaan, että hyvä sisäinen turvallisuus syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö, avunsaanti silloin, kun sitä tarvitaan ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan.¹⁸

Turvallisuuskyselyillä pyritään paikkaamaan poliisitilastojen puutteita, mutta kyselyiden suurin ongelma on, etteivät ne tavoita yhteiskunnan kaikkein haavoittuvaisimpia ja turvattomimpia jäseniä. Turvattomuutta ei tarkastella tutkimuksissa niiden ihmisten – kuten huono-osaisten, köyhien ja ikääntyneiden¹⁹ – näkökulmasta, joiden turvallisuudentunnetta ja luottamusta olisi erityisesti syytä pohtia ja lisätä. Tähän tarkoitukseen tarvitaan räätälöityjä tutkimuksia.

¹⁵ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/julkaisut/neuvostonjulkaisut/knasallinenrikosentorjuntaohjelmaturv.html>

¹⁶ Reino Sirén, Rikollisuustilanne 2012 Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264.

<http://www.optula.om.fi/fi/index/julkaisut/rikollisuustilanne/rikollisuustilanne2012.html>

¹⁷ Suomi - Euroopan turvallisin maa? Tutkimus suomalaisten turvallisuuskäsityksistä. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 7/2009. [http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/\\$file/7-2009.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/$file/7-2009.pdf)

¹⁸ emt.

¹⁹ Uhritutkimusten puutteet rikosentorjuntaneuvoston työryhmän selvityksessä 2011 *Ikääntyneisiin kohdistuvat rikokset ja niiden ehkäiseminen*.

Turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden kysymykset liittyvät perusoikeuksiin: turvallisuus kuuluu kaikille sukupuolesta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, uskonnosta tai mielipiteestä, vammasta, sairaudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä ominaisuudesta riippumatta. Turvallisuus toteutuu perusoikeuksien kuten henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden, oikeusturvan, yksityisen ja perhe-elämän, sanan- ja mielipiteenvapauden, kielen ja kulttuurin, osallisuuden ja vaikuttamisen, elintason, työ- ja elinkeinoelämän, sivistyksen, koulutuksen ja terveyden kautta.

Yksilön taustoista riippuu, miten ihmisarvoinen elämä koetaan ja saavutetaan. Turvallisuusarkkitehtuuriin vaikuttavat erilaiset tekijät, kuten sukupuoli- tai ikämuuttajat. Näistä tekijöistä riippuen ihmisten turvallisuuskuvat ovat erilaiset ja perusoikeudet eri alueilla painottuvat eri tavoin. Perusoikeuksien avulla voi tutkia, mihin erityisryhmän turvallisuuskysymykset ja niiden kipupisteet painottuvat ja millaisia olennaisia eroja on eri ryhmien turvallisuuskuviissa.²⁰

Yhdenvertaisuuden toteuttaminen on olennaista turvallisuusongelmien ennaltaehkäisyssä. Turvallisuuteen liittyviä yhdenvertaisuuden erityiskysymyksiä ovat monimuotoisuus, ryhmien heterogeenisuus ja sosiaalinen koheesio.

- Turvallisuuteen liittyvien toimenpiteiden suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota kulttuuriseen **monimuotoisuuteen**. Eri väestöryhmien kannalta keskeisten turvallisuuskysymysten tunnistaminen paikallisessa turvallisuussuunnittelussa on tärkeää.
- Turvallisuudentunteen ja -kokemuksen kysymyksissä maahanmuuttajaryhmiä ei voi tarkastella yhtenä homogeenisena ryhmänä. Tulee muistaa ryhmien **heterogeenisuus**, koska eri etnisten ryhmien välillä, mutta myös sisällä, on eroja, joihin voivat vaikuttaa esimerkiksi ikä tai sosioekonominen asema.
- Tietyt rikostyyppit, kuten viharikollisuus, tuovat esiin väestöryhmien välisiä jännitteitä, joilla voi olla negatiivisia vaikutuksia koko yhteiskunnan **sosiaaliseen koheesioon**. Turvattomuudentunne koko väestöryhmässä voi kasvaa yksittäisten rikosten seurauksena.

Ihmisten välinen luottamus syntyy vuorovaikutuksessa

Ennaltaehkäisyn kannalta **luottamus** on tärkeä turvallisuuspoliittinen kysymys. Ihmisten tulee voida luottaa siihen, että asiat sujuvat niin omassa elämässä kuin yhteiskunnassakin hyvin eikä arjessa tarvitse pelätä. Turvattomuuden kokemiseen liittyy epäluottamusta, ja epäluottamukseen vaikuttavat ihmisten elämäkokemukset.

Lapsen turvallisuus riippuu ihmissuhteista perheessä ja lähiympäristössä. Yhtä lailla aikuisten turvallisuus perustuu ihmistenvälisiin suhteisiin. Kadulla kulkiessamme emme tunne oloamme turvalliseksi, jos jokainen vastaantuleva tuntematon koetaan uhkaksi. Turvallisuus ei synny suojautumalla, eristäytymällä ja linnoittautumalla vaan vuorovaikutuksesta, jossa ihmiset välittävät toisistaan ja tarvittaessa, kuten uhkaavissa tilanteissa, auttavat toisiaan niitäkin, joita ei henkilökohtaisesti tunneta.²¹

Suomessa sosiaalinen koheesio on ollut poikkeuksellisen vahva, lähtökohtaisesti ihmiset luottavat toisiinsa. Yhteiskunnallisten ja väestörakenteen muutosten myötä tunne sosiaalisesta koheesiosta on heikentynyt.

²⁰ Panu Artemjeff, sisäministeriö, Naapuriapu-työryhmän kokous 11.02.2013

²¹ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/julkaisut/neuvostonjulkaisut/knasallinenrikosentorjuntaohjelmaturv.html>

Koska erilaisten väestöryhmien edustajat eivät tunne toisiaan, kasvaa väestöryhmien välille epäluottamusta. Turvattomuutta yhteiskunnassa aiheuttaa myös se, kun ihmisten ennakkoluulot muita (usein tuntemattomia esim. muista kulttuureista tai maista tulevia ihmisiä) kohtaan muuttuvat peloksi ja vihaksi. Tämän vuoksi syntyy eriytyneitä tiloja ja ennakkoluuloja, joiden säilymiseen esimerkiksi asuntopolitiikka vaikuttaa – ihmiset eivät kohtaa arjessa, eivätkä tutustu toisiinsa luonnollisesti. Suomessa asuinalue harvoin tuottaa vuorovaikutusta. Asuinalueilta löytyy harvoin naapuruston ja lähialueen asukkaiden luonnollista vuorovaikutusta tukevaa toimintaa tai tiloja. Usein jopa yhdessä kerrostalossa voi naapureiden keskinäinen vuorovaikutus olla hyvin vähäistä. Arkikokemusten mukaan ihmiset eivät enää tunne omia naapureitaan, vaikka juuri se lisäisi turvallisuuden tunnetta. Tarvitaan ihmisten välistä sosiaalista luottamusta.

4. TOISENLAISET TURVALLISUUDEN JA HYVINVOINNIN MITTARIT YHTEISKUNNASSA

Yhdenvertaisuuden, hyvinvoinnin ja kansan onnellisuuden mittarit

Etenkin ajankohtaisen taantumien ja Euroopan laajuisen talouskriisin aikana tulisi yhteiskunnassa olla muitakin hyvinvoinnin mittareita kuin vain esimerkiksi bruttokansantuote (BKT) ja rikollisuustilastot. Rikostilastot ja työttömyysluvut eivät kerro koko totuutta inhimillisesti koetusta turvallisuudesta tai ihmisten vaikuttamismahdollisuuksista asuinalueensa turvallisuuteen ja viihtyvyyteen. Esimerkiksi rikostilastojen lukuarvot voivat heikentää tai vahvistaa mielikuvia eri asuinalueista.

Työryhmän mielestä yhteiskunnallisten asioiden sosiaalista kestävyyttä ja oikeutusta on arvioitava ja mitattava. Työryhmä on huomionnut esimerkkejä jo olemassa olevista käytänteistä, joista esitetään tässä muutama huomio:

- **Yhdenvertaisuuden mittarit**

Englannissa on tutkittu ja kehitetty yhdenvertaisuuden mittareita. Mittariston lukuisilla indikaattoreilla mitataan, miten reilu ja oikeudenmukainen maa Englanti on. Yhdenvertaisuutta kuvataan iän, sukupuolen, etnisen taustan, uskonnon, vammaisuuden, mielenterveyden, seksuaalisen suuntautumisen, sosiaalipolitiikan ja talouden näkökulmista. Yhdenvertaisuuden mittareiden taustalla ovat YK:n ihmisoikeusindikaattorit.

- **Kansan onnellisuus**

Bhutanissa mitataan kansan onnellisuutta. Kaikille hankkeille tehdään onnellisuusvaikutusten arviointi. Onnellisuusvaikutusten arvioiminen auttaa suuntaamaan niukkuutta oikein.²² Bhutanissa määritelty "[kansan onnellisuus](#)" (gross national happiness, GNH) koostuu yhdeksästä päätekijästä: fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä, ajankäytön tasapainosta, yhteisöllisyydestä, kulttuurisesta ja luonnon monimuotoisuudesta, hyvästä hallinnosta, elintasosta ja koulutuksesta.

- **Hyvinvoinnin mittarit EU:ssa**

Myös EU:ssa kehitetään parhaillaan koetun hyvinvoinnin mittareita. Ranskan presidentti Sarkozyn aloitteesta perustettu Stiglitzin-komitea tekee parannusehdotuksia kansantalouksien suorituskyvyn ja väestön hyvinvoinnin mittaamiseen, raportointiin ja tilastointiin.

- **Ajankäyttötutkimus subjektiivisen hyvinvoinnin tietolähteenä**

Kansainvälisten järjestöjen uusissa ohjeissa ehdotetaan subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamista ajankäyttötutkimuksessa. Myös kansalaisten tunnetilojen seuraamisesta ollaan kiinnostuneita, ja siihen on kehitetty erilaisia menetelmiä.²³

---

²² Bhutanin parlamentaarikko Karma Damcho Nidup vierailullaan Suomessa lokakuussa 2012
<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/bhutanin-menestyksen-mittari-kaikille-hankkeille-tehdaan-onnellisuusvaikutusten-arviointi>

²³ https://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-06-03_007.html?s=0

- **Sosiaalinen tilinpito**

Sosiaalinen tilinpito on menetelmä sosiaalisten, yhteiskunnallisten ja ekologisten tulosten osoittamiseen. Se on viitekehys, joka voi sisältää monipuolisen joukon mittausvälineitä.

Sosiaalisen tilinpidon prosessi voidaan rinnastaa taloudelliseen tilinpitoon sillä erotuksella, että mittauskohteena ovat asiat, joiden tulosta ei saada esille normaalin taloudellisen tilinpidon kautta.²⁴

- **Hyvinvointikertomus**

Uusi terveydenhuoltolaki (1326/2010, § 12) velvoittaa kunnat valmistelemaan sähköisen hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa.

- **Päätösten vaikutusten arviointi.**

Kunnissa yleistyy tapa arvioida, mitkä ovat yksittäisten päätösten vaikutukset ympäristöön, maaseutupolitiikkaan, elinkeinoelämään, työllisyyteen ja niin edelleen. Samoin

lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa sekä kansallisella että paikallisella tasolla.²⁵

- **Neljä puhelinnumeroa**

Sisäisen turvallisuuden sihteeristön Tarja Mankkinen on todennut, että ihmisen hyvinvointia voi mitata, sillä löytyykö hänen kännykästään neljä puhelinnumeroa, joihin voi soittaa mihin vuorokauden aikaan tahansa ja missä avuntarpeessa tahansa. Jos puhelinnumeroita ei ole, voi henkilö olla syrjäytymisvaarassa.

---

²⁴ <http://www.yhdistystori.fi/cms/index.php/tpankki-3/sosiaalinen-tilinpito-2>

²⁵ MLL ja Vanhempainliitto 3.3.2014: Lapsia koskevassa päätöksenteossa toteutettava lapsivaikutusten arviointi http://www.mll.fi/medialle/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=19894442. Sekä lapsiasiavaltuutetun Maria Kaisa Aulan blogi 4.4.2014: Säästöpolitiikan lapsivaikutukset eurooppalaiseen arviointiin? <http://www.lapsiasia.fi/maria-kaisan-viikko/-/blogs/saastopolitiikan-lapsivaikutukset-eurooppalaiseen-arviointiin>

5. RIKOKSENTORJUNTA JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN.

Kansalaistoiminnan ajatellaan olevan omimmillaan sellaisen rikollisuuden ehkäisemisessä, jonka ihmiset kohtaavat arkisissa elinympäristöissään. Kansalaisaktiivisuuden merkitys korostuu erityisesti toimintamuodoissa, joissa kysymys on lähiympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden yleisestä kehittämisestä. Samoin sen merkitys korostuu rikosten uhrien auttamisessa²⁶.

Työskentelyn lähtökohta ja perspektiivi on erilainen riippuen siitä, valitaanko työn painopisteeksi rikosten torjuminen vai turvallisuuden edistäminen. Työryhmän tarkoitus ei ole ollut asettaa lähestymistapoja vastakkain, koska kumpikin on tärkeä ja täydentää toista. Lähtökohdan valinta vaikuttaa siihen, mitä kautta ja millä tavalla tullaan toimimaan – toimitaanko ongelmalähtöisesti ja epätoivottujen ilmiöiden parissa vai ei. Työryhmä valitsi naapuriapu-kysymyksen kannalta keskeiseksi lähestymistavaksi turvallisuuden tunteen edistämisen lisäämällä yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia.

Rikollisuus ja rikosten ennaltaehkäisy

Rikollisten tekojen selityksenä käytetään usein amerikkalaisten kriminologien Lawrence Cohenin ja Marcus Felsonin kehittämää rutiiniaktiiviteettiteorian kolmiomallia, jonka mukaan rikoksen toteutumiseen tarvitaan motivoitunut tekijä, potentiaalinen uhri tai kohde ja riittävän valvonnan puuttuminen. Nämä kolme tekijää kohtaavat samassa ajassa ja paikassa. Jos halutaan estää ja vähentää rikoksia ja rikollisuutta, tulisi Cohenin ja Felsonin edustaman konservatiivisen rikosentorjuntalinjan mukaan vaikuttaa johonkin tai useampaan näistä tekijöistä.²⁷

Rikosentorjuntaa ja sen strategioita voidaan kuvata ruotsalaisen kriminologian professorin Jerzy Sarneckin luokittelun ja rikosentorjuntatypologioiden avulla. (ks. taulukko seuraavalla sivulla)

Sarneckin mallissa kuvataan viittä erilaista lähestymistapaa kolmesta eri kohderyhmästä käsin. Toimenpiteinä lisätään valvojia ja/tai valvonnan tehokkuutta, vähennetään taipumusta rikosentekoon, vaikeutetaan sopivien rikoskohteiden saavuttamista, vähennetään rikoksesta aiheutuvia haittoja ja vähennetään rikoksista aiheutuvia pelkoja. Toimenpide-esimerkit kussakin ryhmässä luokitellaan terveyssektorilta tuttujen ehkäisy- eli preventiotasojen mukaan – primaaripreventio, sekundaaripreventio ja tertiääripreventio. Primaaritason toimenpiteet ovat yleisiä ja koko väestölle, sekundaaritason riskiryhmille ja tertiääriprevention toimenpiteet altistuneille suunnattuja.

Taulukko kuvaa perinteistä tapaa ajatella rikosentorjuntaa ja se toimii hyvin, kun työskennellään rikosentorjuntanäkökulmasta, jossa lähdetään liikkeelle jostakin ongelmasta tai rikoksesta ja sen ehkäisemisestä. Se ei kuitenkaan palvele tai kuvaa hyvin turvallisuutta edistäviä lähtökohtia. Tässä mallissa esitellään konkreettiset rikosenehkäisyyn liittyvät olosuhteet, teot ja toiminnot. Mallin puute on, ettei kuvata olosuhteita ja faktoja, jotka ovat konkreettisesta rikoksesta kauempana, taustalla vaikuttavina tekijöinä. Siksi turvallisuudenedistämistyössä tarvitaan rikosentorjuntanäkökulman rinnalle myös muita näkökulmia, jolloin rikosentorjuntaperspektiivi on vain yksi monien muiden joukossa. Naapuriaputyöryhmän työssä on pyritty siihen.

²⁶ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

²⁷ Rikosten tilannetorjunta

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/rikosentorjunta/rikosentorjunnanstrategiat/rikostentilannetorjunta.html>

PREVENTIO-TASO	PRIMAARIPREVENTIO	SEKUNDAARIPREVENTIO	TERTIÄÄRIPREVENTIO
Lisätään valvoja ja/tai valvonnan tehokkuutta	Lisätään yksilön sidoksia yhteiskuntaan * vanhemmuuden tukea * poliisipartioita * naapurivalvontaa * portinvartijoita * "tavallisten kansalaisten" epävirallista valvontaa.	Valvonta, jota tekevät poliisi, turvallisuusrytykset tai muut viranomaiset / organisaatiot suojatakseen rikosalttiita ihmisiä / esineitä / toimintoja * kenttätöntekijät, etsivä työ * "puolivirallinen sosiaalinen kontrolli" kuten Ruotsissa Lugna Gatan koulu- ja metroisännät, vanhempien turvallisuuskävelyt ja vastaavat aloitteet * toimet, jotka lisäävät sosiaalista kontrollia ja vähentävät yhteiskunnallista epäjärjestystä sosiaalisesti segregoituneilla asuinalueilla.	Toimenpiteet, jotka vähentävät uuden rikoksen riskiä * poliisin partiointi "hot spoteissa" * tunnettujen rikosaktiivisten henkilöiden "erityistarkkailu"
Vähennetään taipumusta rikoksen-tekoon	Yleispreventio * Rakenteelliset toimet yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämiseksi * rodullisen, etnisen tai uskonnollisen syrjinnän vastaiset toimenpiteet * lasten kasvatus – itsehillinnän vahvistamiseksi * toimenpiteet alkoholin käytön vähentämiseksi * koulukiusaamisen vastaiset toimenpiteet * perheväkivaltaa ehkäisevät toimenpiteet	Riskiryhmien/yksilöiden seulonta * riskivyyhykkeellä olevien lasten/perheiden hoito * antisosiaalisista verkostoista irrottaminen ja poikkeavan käyttäytymisen neutraloinnin estäminen * ehkäisevä huumetyö * yleiset toimenpiteet, jotka mahdollistavat vähemmistöihin ja ns. alaluokkaan kuuluvien henkilöiden pääsyn järjestäytyneeseen yhteiskuntaan	Uusiutumisen ehkäisy yksilöllisellä hoidolla * leimaamisen välttäminen
Vaikeutetaan sopivien kohteiden saavuttamista	Yleinen rikostilaisuuksien vaikeuttaminen teknisten toimenpiteiden kuten lukkojen ja hälytyslaitteiden avulla, autojen, asuntojen ja työpaikkojen suojaus luvaton sisäänpääsy ja vastaava vastaan.	Varkausalttiiden tavaroiden ja korkean rikosriskin henkilöiden tekninen suojaus * rikosalttiiden paikkojen / toimialojen paikallinen tunnistaminen.	Neuvontaa rikosten uhreille, millaisia varotoimia heidän pitäisi ottaa käyttöön välttääkseen uudelleen rikoksen uhriksi joutumista jatkossa
Vähennetään rikoksesta aiheutuvia haittoja	Vakuutukset rikollisuudesta aiheutuvia haittoja vastaan.	Riskiryhmille suunnattu vakuutus * toimet, jotka auttavat uhkaa kokevia torjumaan hyökkäyksen tai saamaan nopeasti apua, esim. itsepuolustuskurssit, hälytyslaitteet tai aseet riskiammateissa työskenteleville tai lähisuuhdeväkivaltaa kokeneille naisille* tallentava kameravalvonta riskipaikoilla * varkausalttiin omaisuuden merkitseminen	Oikeusjärjestelmän vastaus rikollisuuteen, mukaan lukien toimenpiteet rikosten selvittämiseksi *uhrien tarpeiden huomioiminen oikeuslaitoksessa, terveydenhoidossa, sosiaalitoimessa sekä vapaaehtoisjärjestöissä kuten rikosuhripäivystyksessä, turvakodeissa tai vastaavissa
Vähennetään rikoksista aiheutuvia pelkoja	Relevantti yleinen informaatio riskeistä * ympäristömuutokset kuten kunnostus ja töhryjen puhdistus * asukkaiden osallistuminen * tekninen rikoksentorjunta * tehostettu valvonta	Suunnataan tietoa ja tukea erityisessä riskissä oleville ryhmille, kuten tietyille ammattiryhmille sekä naisille, eläkeläisille, korkean rikollisuuden alueilla asuville ja tietyille vähemmistö- ja maahanmuuttajaryhmille.	Terapeuttiset toimenpiteet kuten rikoksen uhrien tukikeskukset * tietyt rikosuhripäivystyksen palvelut (esimerkiksi henkilökohtainen tukisuhte)

Lähde: Sarnecki, J. (2004) Kunskapsbaserad brottsprevention. Teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete i Stockholms stad, sid 15, Stockholms stad.

Naapuriapua tai -valvontaa voidaan ajatella rikosentorjuntanäkökulmasta **tilannetorjunnan**²⁸ kautta, esimerkiksi asuntomurtojen ja omaisuusrikoksien ennaltaehkäisykeinona. Rikoksia pyritään ennaltaehkäisemään Sarneckin preventiomallin mukaan vaikuttamalla suoraan tekijään, uhriin tai valvontaan esimerkiksi lisäämällä naapureiden harjoittamaa konkreettista valvontaa tai partiointia ja kiinnijäämisriskiä alueella, lisäämällä turvalukkoja ja -kameroita, lukittuja alueita ja portteja. Samalla saatetaan ristiriitaisesti vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen sekä positiivisesti että negatiivisesti ja mahdollisesti jopa lisätään turvattomuuden tunnetta.

Naapuriapu voidaan nähdä myös turvallisuudentunnetta edistävänä toimenpiteenä, eikä rikollisuutta suoraan vähentävänä toimenpiteenä. Siinä naapuriavun tuottama ja ihmisen kokemana turvallisuudentunne ei ole suorassa syy-seuraus-suhteessa asuinalueen rikoslukujen kanssa. Kun asukkaat välittävät omasta asuinalueestaan ja naapureistaan, tuntevat toisensa ja toimivat yhdessä viihtyisän asuinympäristön puolesta, lisääntyy epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Alueen sisäinen kontrolli on luontevaa eikä vaikuta käyttämiseltä. Hoidettu ja viihtyisä asuinalue lisää julkisten ulkotilojen käyttöä, ihmisten kohtaamisia asuinalueella ja tutustumista arjessa ja inhimillisiä tilanteita, jossa avun pyytäminen ja tarjoaminen on luonnollista. Naapuriavulla voidaan vaikuttaa yhteiskunnassa moneen asiaan, joilla on vaikutusta turvallisuuden tunteeseen ja rikollisuuden ehkäisyyn **sosiaalisen prevention**²⁹ kautta sen sijaan että yritettäisiin vaikuttaa tietoisesti ja suoraan uhriin, tekijään, potentiaaliseen valvontaan tai rikoksiin.

Naapuriapua ja turvallisuudentunnetta edistävästä toimenpiteistä

Seuraava mallia käytetään sekä rikollisuuden ennaltaehkäisyyn että turvallisuudentunteen lisäämiseen. Myös naapuriapu-työryhmässä nämä kaikki yksilö ja yhteisötason sekä sisäiset, että ulkoiset tekijät ovat olleet läsnä ja näkyvät myös toimenpide-ehdotuksissa ja suosituksissa.

*Taulukko: Neljä tapaa vaikuttaa muutokseen ihmisten käyttäytymisessä*³⁰

	SISÄISET TEKIJÄT	ULKOISET TEKIJÄT
YKSILÖTASO	ASENNE/MORAALI	TILANNE
YHTEISÖTASO	KULTTUURI	YHTEISKUNTA

Naapuriavun kannalta toimenpiteet voidaan kuvata seuraavasti:

Yksilötasolla sisäisten tekijöiden kautta vaikuttaminen voi tarkoittaa, että annetaan yksilöllistä tukea – naapuriapua, edistetään luottamuksellisia ihmissuhteita asuinalueella yhdessä tekemisen kautta. Vaikuttamisella on näkyvät tulokset tai palaute, jotka viestivät ihmiselle, että hänen toiminnallaan on merkitystä, häntä kuullaan. Luodaan myönteisiä roolimalleja – auttaminen ja innostus tarttuvat muihinkin.

Vaikuttaminen voi tapahtua myös yksilötason ulkoisten tekijöiden eli **tilanteen** kautta sitten, että yhteisöllisyyden ja omasta asuinalueesta välittämisen ja yhdessä toimimisen lisääntymisen myötä epävirallinen valvonta ja riski jäädä kiinni teoistaan lisääntyy ja anonyymiys ja piittaamattomuus vähenevät.

²⁸ Jukka-Pekka Takala, Tilannetorjunta ja rationaalisen valinnan teorian järki, Haaste 4/2011

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42011/tilannetorjuntajarationaalisenvalinnanteorianjarki.html>

²⁹ Sosiaalinen ehkäiseminen

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/rikosentorjunta/rikosentorjunnanstrategiat/sosiaalinenehkaiseminen.html>

³⁰ Thomas Jordan, 2006. Tryggare och Mänskligare Göteborg

Palkinto toivotusta käytöksestä, kuten kiitos ja palaute osallistumisesta, myös tarjoilut tapahtumien, kuten talkoiden yhteydessä houkuttelevat mukaan ja toimimaan. Fyysisen ympäristön kaavoituksen suunnittelulla ja muutoksilla on suoraan vaikutusta ympäristön viihtyisyyteen ja siihen, miten ihmiset kokevat ympäristön ja toimivat siinä. Ulkoisten tekijöiden alle kuuluvat myös sellaiset muutosvaikuttamiskeinot kuten turvallisuusteknologia, enemmän poliisin resursseja, kovemmat rangaistukset ja muut seuraamukset, joita ei katsottu naapuriapukeinoksi tässä työssä.

Yhteisötason sisäiset tekijät, kuten **kulttuuri**, voivat esimerkiksi merkitä kunnioittavan ilmapiirin edistämistä asuinalueella ja tiedotuskampanjoita arvoista ja normeista. Tällöin kerrotaan naapuriavun ja yhteisöllisyyden hyvistä käytännöistä ja ideoista, kuinka ihmiset voivat vaikuttaa omalla asuinalueellaan tai miten toimia ja mistä saa apua ongelmatilanteissa, kuten naapuririidoissa. Arvotyöskentely kouluissa rakentaa pohjaa kansalaisyhteiskunnalle, kun opitaan kansalaisvaikuttamisesta ja naapuriavun merkityksestä ja saadaan auttamis- ja vapaaehtoistyön kokemusta jo nuorena.

Yhteisötason ulkoiset tekijät ovat **yhteiskunnallisia**. Ne voivat olla esimerkiksi asumisen eriytymisen vähentämistä asuntopolitiikan avulla, vapaaehtoistyöpaikkojen ja harjoittelupaikkojen luomista ja mahdollistamista. Kaikkien osaamiselle on käyttöä, sosiaalisen tukemisen ja rinnalla kulkemisen edistäminen on osa syrjäytymisen ehkäisyä.

Vuoropuhelu ja dialogisuus

Naapuriaputoiminta ja siihen vaikuttaminen edellyttävät yhteistyötä monien toimijoiden kesken. Onnistuakseen siinä toimijoiden on päästävä eroon putki- tai sektorijattelusta ja oman perspektiivin puolustamisesta. Sen sijaan on pyrittävä muiden toimijoiden näkökulmien ymmärtämiseen niin yksilön kuin paikallis-, viranomais- ja valtiotasollakin. On pystyttävä toimimaan yhdessä muiden ja muita näkemyksiä edustavien kanssa kuuntelemalla, kunnioittamalla, vuoropuhelulla ja dialogin avulla. Niin voidaan yhdessä luoda uutta ymmärrystä ja uusia luovia ratkaisuja sen sijaan, että samaa asiaa tehdään erikseen omissa "karsinoissa" hieman eri näkökulmista. Vastuu onnistuneesta vuoropuhelusta ja dialogisesta yhteistyöstä on jokaisella itsellään. Tavoite on avata ja laajentaa omaa ajatus- ja ymmärrysmaailma ja toimintatapoja.

Tiger ja Jordan (2013) kirjoittavat kansalaisten aktivoimisesta Ruotsin maahanmuuttajatiheillä asuinalueilla isojen kaupunkien lähiöissä:

"Oletamme, että me kaikki tarkastelemme todellisuutta omasta erityisestä näkökulmastamme, jota ovat muokanneet omat ainutlaatuiset kokemuksemme sekä kulttuuriset perinteemme ja ympäristömme, joiden osaksi olemme tulleet. Nämä erilaiset näkökulmat ovat kuin asiantuntijoita, joilla on taipumus huomata tiettyntyyppiset tapahtumat ja niiden syy-seuraussuhteet taas kun muille he tulevat sokeiksi erilaisille kokemuksille. Ainoastaan tuomalla eri näkökulmia esille, tutkimalla niitä ja vuoropuhelua käymällä, jossa eri osaprosesseja ja alailmiöitä tarkastellaan eri suunnilta, uskomme, että voimme saada tietoa jonkun ilmiön kokonaiskuvasta."³¹

Työryhmän omassa työssä on pyritty ottamaan huomioon eri näkökulmat jo alkumetreiltä asti. Tämä on ollut välttämätöntä naapuriapu-toimenpiteen edistämiseksi ja toteutumiseksi, kun toimintaan osallistuvat ihmiset itse, kolmannen sektorin osapuolet, monet viranomaiset, yrittäjät ja muut toimijat. On tärkeää

³¹ Anna Tiger och Thomas Jordan 2013. Att mobilisera boende i invandrartäta storstadsförorter.

Hyresgästföreningen Västra Sveriges projektarbete i Hjällbo 1998-2011.

<http://www.perspectus.se/tj/publikationer/attmobiliseraboende.pdf>

tuntea ja ymmärtää muiden toimijoiden perspektiivit, motiivit, tavoitteet, haasteet ja toiveet. Tätä on työryhmässä kokeiltu myös konkreettisesti viettämällä dialogisia kenttäpalavereja erilaisten toimijoiden luona.

Dialogin myötä on havaittu, että perinteinen rikksentorjunnan näkökulma ei ole vallitseva näkökulma naapuriavun lähtökohdille ja periaatteille. Varsinkaan omaehtoinen kansalaistoiminta ei lähde liikkeelle tai innostu ja kasva rikksentorjunnallisesta syystä vaan aivan muista näkökulmista. Päinvastoin, yhteistoiminnan rikksentorjunnallisen vaikutuksen esille nostaminen ja peräänkuuluttaminen voi jopa olla haitaksi ja karkottaa ihmisiä. Kuten eräs paikallistoimija sanoi: "Rikksentorjuntanäkökulma tuottaisi liikaa negatiivista energiaa asuinalueellemme. Haluamme vain tehdä positiivisia asioita ja aktivoida ihmisiä mukaan miellyttäväksi kokemiinsa asioihin." Sosiaalinen rikksentorjunta toimii parhaiten, kun se ei näy eikä sitä korosteta.

6. NAAPURIAVUN KOHDERYHMÄT

”Tänään autan, huomenna pyydän ja saan itse apua.”

Ihmisten tarpeet naapuriavulle ja mahdollisuudet välittää sitä vaihtelevat ja sen perusteella voidaan asukkaat luokitella rikosentorjunnan preventiomallin mukaan kolmeen ryhmään:

1) **Kaikki asukkaat**

Kuka tahansa, joka haluaa ja on kiinnostunut yhteisöllisyyden, osallisuuden ja osallistumisen lisäämisestä omalla asuinalueellaan. Ei ole konkreettista välttämätöntä avun tarvetta, tai haasteita, mistä ei itse omin voimin selviytyisi tai ei pystyisi itse apua järjestämään. On kokemus siitä, että pärjää. Elämän horisontti on pitkä, on tulevaisuudensuunnitelmia ja luottoa tulevaisuuteen, elämää voi ennakoida. Naapuriapu kuitenkin tuo helpotusta arkeen.

2) Asukkaat, joilla on **haasteita tai riski joutua arjen ja oman elämän hallinnan kanssa vaikeuksiin**, ulkopuolisen **avun tarve tunnistettavissa**. Siihen vaikuttavat esimerkiksi äkilliset, odottamattomat elämäntapahtumat, sairaus, työttömyys ja lapsiperheen ruuhkavuodet. Jaksamisessa on haasteita, ei ole välttämättä juuri siinä hetkessä voimavaroja auttaa muita. Elämän horisontti on lyhyt, epävarma, tulevaisuussuunnitelmia ei uskalla tehdä ja ei luota tulevaisuuteen. Naapuriapu tuo selvää helpotusta arkeen ja auttaa jaksamaan, voimaantumaa.

3) Asukkaille, joilla on jo taustalla **monenlaisia elämän kolhuja ja pysyvämpiä ongelmia** ja joilla **avun tarve on välttämätöntä** ja mahdollisesti pysyvää ongelmista ja arjesta selviytymiseksi. Tähän ryhmään kuuluvat yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ja esimerkiksi huonokuntoiset ikäihmiset. Avun tarve on suuri ja monipuolinen. Arjesta ei selvitä pelkällä perinteisellä kahdenvälisellä naapuriavulla, vaan tarvitaan myös toistuvasti apua viranomaisten ja muiden paikallistoimijoiden taholta. Elämän tulevaisuushorisontti on erittäin lyhyt ja epävarma, tulevaisuussuunnitelmia ei ole eikä luottoa tulevaisuuteen. Eletään päivää kerrallaan. **Perinteinen naapuriapu ei riitä, viranomaisten apu on välttämätöntä. Avun kierteeseen joutumiseen on riski, voimaantuminen on vaikeaa.**

Tämän luokittelun perusteella voidaan väittää, että naapuriavun tarve ja siihen sopivat avun muodot ovat erilaisia, mutta myös siinä, kuinka naapuriapu toimii tai välittyy ja kuinka sitä tarjotaan tai otetaan vastaan, on eroja.

Naapuriapu tarkoittaa sekä avun saamista että vastaanottamista ja se perustuu vastavuoroisuuteen ja solidaarisuuteen, ei armeliaisuuteen tai hyväntekeväisyyteen.³² Tausta-ajatuksena on, että tänään voi antaa ja huomenna pyytää ja saada apua. Luokittelun tarkoitus ei ole leimata ihmisiä auttajiksi ja autettaviksi vaan toimia työkaluna helpottamaan autettavien, avuntarpeiden ja naapuriavun muotojen tunnistamisessa. Ihmisten elämäntilanteet ja avun tarve vaihtelevat monesta syytä – elämänkaaresta ja siihen liittyvistä ennakoitavista ja odottamattomista tapahtumista ja niiden seurauksista. Naapuriavulla on tarkoitus vaikuttaa siten, että ihmiset pärjäävät, selviävät arjen haasteista ja voimantuvat. Vaikeassa elämäntilanteessa oleva ihminen saattaa tarvita apua hyvinkin yksinkertaisiin elämänhallinnan ja asumisen

---

³² Irene Roivainen, Tampereen yliopiston professori Naapuriapu-työryhmän kenttäpäivät 7.2.2014 Tampereella.

asioihin. Tähän pitäisi kytkeä rinnalla kulkeminen.³³ Auttamalla ajoissa vältetään ongelmatilanteen pahenemista tai hidastetaan sitä, ja toisaalta pyritään siihen, ettei jäädä pysyvästi "loukkuun" avun tarvitsemiseen.

Taulukko: Kansalaisten naapuriavun tarpeet ja mahdollisuudet tarjota sitä muille riippuvat elämäntilanteesta.

<p>ASIAT HYVIN PÄRJÄÄ</p>	<p>HAASTEITA TAI RISKI AVUN TARVE TUNNISTETTAVISSA</p>	<p>ELÄMÄN KOLHUJA, PYSYVIÄ AVUN TARPEITA</p>
<p>kokemus siitä, että pärjää hyvin ja arjessa kaikki sujuu, voi itse vaikuttaa elämänsäkaarella ei ole isoja haasteita/isompia haasteita tai riskejä</p> <p>tarvittaessa pysty itse järjestämään apua itselleen, vastavuoroista apua on riittävästi resursseja ja voimia harrastaa, tehdä vapaaehtoistyötä ja auttaa muita.</p>	<p>haasteita tai tuen tarve elämänsäkaarella</p> <p>tilapäisiä (äkillisiä, odottamattomia) tai pahenevia, mutta vielä lieviä haasteita ja vaikeuksia, ja selvä avun tarve</p> <p>ei ehkä juuri nyt voimia/aikaa auttaa muita</p> <p>elämänsäkaarella ikääntyminen ja lisääntyvä avun tarve tai lapsiperheen ruuhkavuodet</p> <p>lasten ja nuorten osallisuus</p> <p>kotoutuminen, kotoutumiskaari</p> <p>saavutettavuus, ATK taidot, netti, kieli,</p> <p>oma tai läheisen pitkäaikainen/äkillinen sairaus, vamma tai menetys, työttömyys, erotilanteet, yksinäisyys, köyhyys</p>	<p>elämänsäkaarella paljon erilaisia kolhuja, ongelmien kasautuminen uusiutuminen ja kierre</p> <p>jokseenkin pysyviä ja usein hoitamattomina pahenevia haasteita ja vaikeuksia, ja avun tarve välttämätöntä</p> <p>kaiken heikommassa asemassa olevat</p> <p>ikäihmiset, jotka eivät pärjää /selviydy arjesta ilman muiden apua</p> <p>pitkäaikainen työttömyys, sairaus ja/tai asunnottomuus, taloustilanne, köyhyys, syrjäytyminen, esim. alkoholi, huumeet, väkivalta tai jopa vankila kierteet</p> <p>läheisen sairaus tai menetys, suru, vakava traumatisoituminen mielen terveys, itsetuhoisuus,</p> <p>ei ole voimia auttaa muita, tai toimia omien asioiden puolesta</p>
<p>Pitkä tulevaisuushorisontti ja suunnitelmat. Ei konkreettista välttämätöntä avun tai tuen tarvetta. Naapuriapu helpottaa arkea.</p>	<p>Tuen tarve havaittavissa, tunnistettavissa. Naapuriapu tuo selvää helpotusta arkeen ja auttaa jaksamaan, voimaantumaan.</p>	<p>Erittäin lyhyt tulevaisuushorisontti, päivä kerrallaan. Tuen tarve välttämätöntä ja mahdollisesti pysyvää. Perinteinen naapuriapu ei riitä, viranomaisten apu välttämätöntä. Avun kierteen riski, voimaantuminen vaikea.</p>

³³ Marko Ajanki, johtava diakoni ja Pia Ojalahti, diakoni Tampereen kenttäpäivillä 6.2.2014, sekä Espoon Voimanpesä ry:n väki Naapuriapu-työryhmän kokous 12.12.2013.

7. TOIMIJAT NAAPURIAVUN EDISTÄMISESSÄ

Naapuriavulla tarkoitetaan hyvinvointiyhteiskuntaa vahvistavia toimintoja, joita sekä kansalaiset keskenään että muut tahot yhteiskunnassa voivat yhteisöllisellä otteella toteuttaa naapurustoihin.

Naapuriapu voidaan määritellä myös **toimijoiden** kautta – ihmiset itse, kansalaisyhteiskunta, valtio, seurakunnat, yritykset jne. Kansalaisyhteiskunta tarkoittaa yleisimmän määritelmän mukaan kaikkea vapaaehtoisesti järjestäytyntä inhimillistä toimintaa ja instituutioita, jotka eivät kuulu julkiseen sektoriin eli lähinnä valtioon ja kuntiin. Yleensä myös virallinen voittoa tavoitteleva taloudellinen toiminta jätetään siitä pois. Tässä yhteydessä kansalaistoiminta on esim. sekä perinteiset kansalaisjärjestöt että uusi epämuodollinen kansalaistoiminta. Seurakunnat toimivat valtion ja kansalaisyhteiskunnan välimaastossa.

NAAPURIAVUN TOIMIJAT
<ul style="list-style-type: none">
• Perinteinen naapuriapu
• Kansalaisyhteiskunta:<ul style="list-style-type: none">
○ Uusi epämuodollinen kansalaistoiminta
○ Kansalaisjärjestöt
• Seurakuntien toiminta
• Viranomaistoiminta
• Yritysyhteistyö
• Työyhteisöt

Perinteinen naapuriapu

Perinteisellä naapuriavulla tarkoitetaan kahdenvälistä epävirallista apua ja arjessa auttamista. Se toteutuu yleensä yksilöiden tai talouksien välillä. Kansalaiset – naapurit, tutut, työkaverit – luovat keskenään vuorovaikutuksessa tietoisesti tai tiedostamattaan naapuriaputilanteita. Tämän tyyppisen perinteisen tai luonnollisen naapuriavun haaste on, että sen mahdollisuus arjessa ei jakaudu tasapuolisesti ihmisten kesken. Avun toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi ikä, yksinäisyys, syrjäseutu, asuinalue tai paikkakunta tai maahanmuutto. Nämä edustavat tilanteita elämässä, joihin ihminen itse on tai ei ole pystynyt valinnoillaan vaikuttamaan.

Naapuriapu-työryhmässä on monesti korostettu perinteisen naapuriavun merkitystä viihtyvyyden ja turvallisuuden tunteen lisäämisessä sekä kaupunkimaisemissa mutta erityisesti haja-asustusalueilla. Jos tukiverkostot paikkakunnalla ovat heikot ja perinteinen naapuriapu eli yhteistyö naapureiden välillä ei toimi, paikallinen aikapankkitoiminta, kyläringit, asukasauttajat ja vapaaehtoisten verkostot voivat toimia avun välittäjänä. Näillä toiminnoilla on mahdollisuus linkittää yhteen satunnaisesti tai järjestelmällisesti apua tarvitsevia ja sitä tarjoavia. Tämä perustuu ihmisten väliseen luottamukseen ja rakentaa sitä. Suora auttaminen vaikuttaa suoraan ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen, mutta se lisää hyvää myös laajemmin paikallisyhteisössä.

Arjen turvallisuuden kannalta sekä epävirallisen että organisoidun naapuriavun merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan. Jo nyt se on joillekin elinehto ja merkittävä turvallisuuskysymys palvelujen siirtyessä pois lähiympäristöstä.

Uusi epämuodollinen kansalaistoiminta

Perinteisten järjestöjen rinnalle on viimeisen vuosikymmenen aikana noussut yhä enemmän epämuodollista, usein verkostojen ja verkon kautta tapahtuvaa kansalaistoimintaa. Ilmiötä kuvaan erilaisilla käsitteillä – uusi kansalaistoiminta, epämuodollinen kansalaistoiminta tai vapaamuotoinen kansalaistoiminta ja matalan kynnyksen kansalais- ja vapaaehtoistoiminta. Se on satunnaista tai pitkäkestoista, yksilön omaan valintaan ja elämäntilanteeseen sopivaa toimintaa. Siihen ei yleensä liity sitoumuksia tai pakkoa, mutta monesti kuitenkin yhteiskunnallista merkitystä ja eettisyyttä, jotka sitouttavat toiminnassa mukana olemiseen, yhdessä kokemiseen ja kokemukseen samankaltaisuudesta. Toiminta käynnistyy usein spontaanisti ja mahdollisesti kehittyy edelleen luovana ja vapaana toimintana. Keskitytään yhdessä tekemiseen, ei byrokraatiaan.

Toimijaryhmään kuuluvat kaikki järjestäytymättömät ja epäviralliset liikkeet ja yhteisöt, esimerkiksi asukas- ja kansalaisliikkeet, kuten Kannelmäki-, Kallio- tai Töölö-liike, Hyvä kasvaa Järvenpäässä, Siskot ja Simot, pop-up-ravintolat ja -kahvilat, katukirpparit, katujuhlat, vapaaehtoiskeikat ja -tapahtumat ja yhteisölliset tai yksittäiset aikapankit.

Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestöt tarjoavat organisoidun areenan kansalaisten vaikuttamiselle ja osallistumiselle. Suomalaiset ovat ahkeria järjestöihmisiä. Nykyisin ainakin noin joka toinen suomalainen lapsi, nuori tai aikuinen osallistuu vähintään yhden yhdistyksen tai järjestön toimintaan.³⁴ Kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoisten toiminta, toiminnan tuki ja toteutus on merkittävää eri paikkakunnilla tapahtuville vapaaehtoisvoimin järjestetyille palveluille ja naapuriavulle. Naapuriavun näkökulmasta kysymys on yleensä organisoidusta auttamis- ja tukemistoiminnasta, yleistetystä vastavuoroisuudesta ja laajemmasta luottamuksesta – hyvä kiertää kylässä ja auttaa selviytymään arjessa, tuottaa turvallisuuden tunnetta.

Työryhmässä on pohdittu ja keskusteltu vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksien rinnalla myös haasteista, kuten kuka vastaa vapaaehtoistojen luotettavuudesta ja vastuista, jos jotain tapahtuu.

Kirkko ja seurakunnat, diakoniatyö.

Kirkolla ja seurakunnilla on erityisrooli, koska osa niiden toiminnasta on julkista ja viranomaistyötä, osa järjestöihin rinnastettavaa toimintaa. Suomessa diakoniatyön tehtävänä on etsiä, lievittää ja poistaa ihmisten hätää ja kärsimystä. Sen tavoitteena on parantaa ja eheyttää ihmistä yksilönä ja yhteisössä ja auttaa selviytymään vaikeuksienkin keskellä. Palveluja ja apua on tarjolla sekä yksilötasolla, että ryhmätoiminnan kautta. Yhteiskunnallisesti ainutlaatuinen ihmisten auttavan kohtaamisen muoto on kirkon diakoniatyö, jossa perinteinen toimintamuoto on kotikäyntityö. Jokaiseen kuntaan ulottuvana diakoniassa kohdataan tuhansia suomalaisia kodeissaan.

Diakoniassa kohdataan erityisen paljon ikääntyneitä ihmisiä, mutta myös perheitä, nuoria ja lapsia. Rikoksenteijöiden kanssa tehtävä työ on kirkon sielunhoitotyön ja diakoniatyön perinteisimpiä työmuotoja. Myös vankien ja vapautuneiden vankien sekä vankien läheisten kanssa työskennellään.³⁵

³⁴ Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Valtioneuvoston demokriatiipoliittinen selonteko 2014.

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1394630106756.html>

³⁵ Sami Puumala ja Titi Gävert Kirkkohallituksesta Naapuriapu-työryhmän kokous 16.01.2014.

Viranomaistoiminta

Viranomaisten vastuulla on hoitaa yhteiskunnan perusrakenteet, -asiat ja -palvelut. Valtiolla ja kunnilla on vastuunsa ja velvollisuutensa, joita ei voi siirtää kansalaistoiminnalle. Niihin liittyy kansalaisten erilaisia oikeuksia tulla huomioiduksi ja kuulluksi sekä odotuksia asioiden valmistelusta ja uusista tavoista toimia. Perinteisesti vanhan mallin mukaan viranomaistaso ei keskustele vuorovaikutteisesti ja kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet ovat melko pienet. Lakisäätöiset kuulemiset ovat olemassa, mutta usein aito kuuleminen ja vaikuttaminen jäävät puuttumaan. Kansalaisen äänen vaikuttavuutta ja tehosteita etsitään ja kehitetään lisää. Esimerkkejä vaikuttamistoiminnasta ovat otakantaa.fi, kansalaisaloite ja kuntalaisaloite ja joukkoistaminen (engl.) crowdsourcing.

Viranomaistoiminnan osalta naapuriapu tarkoittaa sekä sujuvampaa yhteistyötä eri viranomaisten välillä, sektorirajat ylittäen että yhteistyötä muiden paikallistoimijoiden ja asukkaiden kanssa. Rajapintoja ”rikkomalla” lisätään joustavuutta ja kehitetään luovia ratkaisuja.

Yritysyhteistyö

Erilaiset yhteistyöhankkeet yritysten kanssa ovat lisääntyneet merkittävästi varsinkin paikallistasolla. Yritysten yhteistyö niin kansalaistoiminnan kuin viranomaisten kanssa on erittäin tärkeä ja kannustettavaa. Luovia ratkaisuja on tehty monenlaisten kumppanuuksien kautta – yhteistyösopimuksia, laitteiden, liiketilojen, osaamisen tai henkilökunnan työajan käyttöä.

Työyhteisöt

Lisäksi sekä yksityisen että julkisen sektorin työnantajat voivat monin tavoin mahdollistaa työntekijöidensä vapaaehtoistoimintaa. *Parhaimmillaan vapaaehtoisohjelma on huolellisesti suunniteltu osa työyhteisön yhteiskuntavastuun ja sosiaalisen vastuun ohjelmaa*, todetaan KansalaisAreena ry:n sivuilla (www.kansalaisareena.fi). Monessa maassa tämä on jo yksi työntekijöiden mahdollisuus ja työpaikan etu muiden rinnalla kuten työajan käyttö liikuntaan. Esimerkkejä käytännöistä löytyy sivuston Työyhteisöt! -osiosta.

Toimijoiden resurssit

Toimijoiden kannalta olemassa olevat resurssit – raha, ihmiset, tilat ja niin edelleen – vaikuttavat siihen, mikä on mahdollista toteuttaa ja mitä ei. Toimijat ovat siinä eriarvoisessa asemassa. Varainhankinta on haastavaa, varsinkin epämuodollisen kansalaistoiminnan rahoituksen suhteen. Myös viranomaisten resursseja supistetaan jatkuvasti. Varsinaista budjettia naapuriapumallien kehittämiseen, käynnistämiseen ja ylläpitämiseen ei ole toistaiseksi tarjolla. Joillakin paikkakunnilla, joissa tarvittaisiin eniten tukea ja resursseja naapuriavun edistämiseen, on myös pulaa siihen käytettävistä resursseista. Jollakin paikkakunnilla taas juuri virallisten resurssien puute on saanut ihmiset luomaan uudenlaista toimintaa.

Inhimilliset resurssit

Suomessa tehdään paljon vapaaehtoistyötä, mutta sen järjestäminen ja ylläpitäminen eivät toteudu ilman asiaan sitoutuneita ihmisiä ja resursseja. Vapaaehtoistyön arvostusta onkin syytä nostaa, jotta mukaan saadaan uusia ihmisiä. Innokkainkin ihminen väsyä, jos toiminta jää liiaksi muutaman ihmisen harteille. Vapaaehtoistoiminnan järjestäminen ja ylläpitäminen ei ole ilmaista. Lisää vapaaehtoistojen ja sen avulla lisääntyvä auttamistyö edellyttävät tukiresurssien tarvetta – tiloja, koulutusta, henkilökuntaa, aikaa, rakenteita, vakuutuksia ynnä muuta.

Tilat

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta tarvitsee toiminnan järjestämistä varten tiloja kokoontua ja toimia. Varsinkin asukasliikkeillä ja pienellä budjetilla toimivilla järjestöillä ei ole varaa vuokriin, vaikka samaan aikaan toisaalla voi olla ylitarjontaa tyhjiillään seisovista ja käyttämättömistä tiloista.

Osallistava budjetointi

Paikallinen rahallinen resurssi on myös mahdollista käyttää toisella tavalla ja antaa asukkaiden ja paikallistoimijoiden vaikuttaa niihin liittyvin priorisointeihin ja käyttökohteisiin esim. osallistavan budjetoinnin kautta. Työryhmä uskoo, että ihmisiä saadaan mukaan ja ylläpidetään kiinnostusta paikallisiin asioihin, kun heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ja päättää myös raha-asioista. Edustuksellisen demokratian ja nykyisten kuulemismenettelyjen rinnalle tarvittaisiin paikallistoimijoille myös budjettivaltaa toteuttaa heille tärkeitä asioita. Muutosten aikaansaaminen kannustaa osallistumaan ja vaikuttamaan.

Myös työryhmän kysymykselle *Tulisiko asukkaat ottaa mukaan päättämään paikallisen budjetin käytöstä?* otakanta.fi –palvelussa enemmistö vastaajista (90/93) oli täysin tai osittain samaa mieltä.³⁶

Avustukset

Avustukset ja varainhankinta ovat monen kansalaisjärjestön toimintaedellytys. Kuitenkin yhteiskunnassa on myös epämuodollista kansalaistoimintaa, joka jää avustusten ulkopuolelle. Tarvitaan nykyisten avustusmenetelmien, mukaan lukien valtionavun sääntöjen ja rahankeräyslain ohjeistusta tai lainmuutosta tukemaan myös kansalaisliikkeitä ja ihmisten omaehtoista toimintaa. Oikeusministeriön demokratiayksikön ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan KANEn mukaan valtiovallan taholta asiaa selvitetään.

Työajan käyttäminen vapaaehtoistoimintaan

Työajan käyttäminen vapaaehtoistoimintaan on monessa maassa yksi työntekijöiden mahdollisuus muiden työpaikkaetujen rinnalla kuten mahdollisuus käyttää työaikaan liikuntaan, virkistymiseen tai kulttuuriin.³⁷

Sekä yksityisen että julkisen sektorin työnantajat voivat monin tavoin mahdollistaa työntekijöidensä vapaaehtoistoimintaa, työajan käyttöoikeus siihen on yksi niistä ja vapaaehtoistoiminnan kannalta rahanarvoinen tuki.

Paikallisten toimijoiden monipuolistuva yhteistyö ja kumppanuus ovat avainasemassa

Vaasan yliopiston aluetieteen professori Hannu Katajamäki, korostaa yhteistyön ja paikallisten ratkaisujen tärkeyttä paikallisiin ongelmiin: *Paikallislähtöistä yhteiskuntaa luonnehti kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, yritysten ja julkisen sektorin monipuolistuva yhteistyö. Tätä asetelmaa kutsutaan uudeksi paikallisuudeksi. Sitä edistetään edellytyksiä luovalla kehittämisellä, jonka ytimenä on paikallisyhteisöjen oikeus kehittyä omista lähtökohdistaan. Edellytyksiä luova kehittäminen vieroksuu suuruuden logiikka ja ylhäältä annettuja hallintokeskeisiä ratkaisuja. Sen tavoite on paikkojen, kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden lisääntyminen. Kaiken perusta on kansalaislähtöisyys.*³⁸

³⁶ Täysin samaa mieltä 48% (45 Ääntä), osittain samaa mieltä 48% (45 Ääntä), osittain eri mieltä 3% (3 Ääntä) ja täysin eri mieltä 0% (0 Ääntä).

³⁷ KansalaisAreena ry <http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=tyoyhteisoille>

³⁸ <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/materiaalipankki/?x368706=368710>

Niistä ajatuksista syntyi Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hanke.³⁹ Hankkeen tavoitteena on paikallislähtöisesti kehittää ja toteuttaa yhdessä asukkaiden kanssa välineitä osallistua ja vaikuttaa omaan lähiympäristöön, vahvistaa paikallisyhteisön sisäistä vuorovaikutusta, parantaa asukkaiden omaehtoisen toiminnan mahdollisuuksia ja vahvistaa keskustelevaa demokratiaa. Hankkeessa on menestyksellisesti käytetty ja kehitetty kansalaisraatimenetelmiä. Yhteistyötä tehdään kunnan ja paikallisten järjestöjen kanssa. Toiminnan lähtökohtia ovat kansalaislähtöisyys, paikallisuus, osallisuus ja yhteistyö. Hankkeen kokemukset on mallinnettu Uusi paikallisuus -työkalupakki löytyy Innokylästä.⁴⁰

Tampereen yliopiston emeritiitaprofessorin Briitta Koskiaho-Cronströmin⁴¹ mukaan olemme menossa suuntaan, jossa virkavallalla on ns. neuvonantava ja kannustava rooli. Viranomaiset eivät enää itse tuota tai osta palveluja. Tehdään kumppanuuksia joissa neuvotaan, mutta rahoitus- ja toteutusvastuu jäävät toimijoille. Tämä tarkoittaa, että rahan saanti toiminnan toteuttamiseksi ei ole varmaa.

---

³⁹ Uusi paikallisuus –hanke <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/uusi-paikallisuus-hanke/>

⁴⁰ Uusi paikallisuus –työkalupakki Innokylässä <https://www.innokyla.fi/web/malli779702>

⁴¹ Briitta Koskiaho-Cronström, Tampereen yliopiston emeritiitaprofessori Naapuriapu-työryhmän kokous 17.10.2013

8. ASUKKAAN MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA

Yksilön kannalta on tärkeää osallistua itseään tai lähiympäristöään koskeviin asioihin. Ei voi olla osallinen ellei osallistu, mutta toisaalta harva osallistuu, jos ei koe olevansa osallinen.

Naapuriaputyöryhmä selvitti ja kokosi yhteen jo nyt olemassa olevia osallistumista ja osallisuutta edistäviä vaikuttamismahdollisuuksia. Niiden avulla asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuteen ja viihtyisyyteen sekä samalla edistää myös naapuriapua.⁴²

Asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa oman asuinalueensa asioihin on edistetty muun muassa jo edellisen laman aikana tehdyissä hankkeissa, kuten lähiöhankeissa⁴³. Monet samat asiat ovat edelleen ajankohtaisia, hyviä ja käyttökelpoisia, mutta varsinkin internetin, tietotekniikan ja sähköisen asioinnin kehityksen myötä tarjolla on myös uusia osallistumisen välineitä.

Edustuksellinen, suora, toiminta- ja tieto-osallisuus

Onko asukkaalla oikeus vaikuttaa alueensa asioihin tai jopa velvollisuus siihen? Mistä asukas saa tietoa, millaisia vaihtoehtoja hänen paikkakunnallaan on tarjolla? Työryhmä on pohtinut sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia.

Tietoa paikkakunnan vaikuttamismahdollisuuksista, mukaan lukien turvallisuus- ja viihtyisyyssuhteissa, tulisi löytyä kunnan tai kaupungin kotisivuilta, mutta asukkaan näkökulmasta kootun tiedon löytäminen ja määrä eri kuntien ja kaupunkien kotisivuilla vaihtelee. Tämä asettaa eri paikkakuntien asukkaat eriarvoiseen asemaan vaikuttamismahdollisuuksien suhteen. Myös kuntien ja kaupunkien palvelujen tuotantoalueet voivat vaihdella ja sitä kautta heikentyy asukkaan mahdollisuutta löytää tai hahmottaa palvelusta vastaava taho.

Vantaan kaupungin etusivulla oleva Osallistu ja vaikuta -osio, on esimerkki hyvin toteutetusta palvelusta. Osion alle on koottu kaupungin osallisuusmallin mukaan kaikki vaikuttamiskeinot kuntalaisaloitteista vapaaehtoistoimintaan. Sivuilta löytyy myös tulostettava käyttäjäystävällinen lyhyt opas ”Neljä tapaa vaikuttaa Vantaalla”, myös ruotsiksi. Erityisesti on otettu huomioon lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuudet. Tällaista verkkosivua ja asukasopasta voi suositella muillekin kunnille. Vantaan esimerkillä osallisuutta voidaan luokitella seuraavasti:

---

⁴² Työryhmä testasi kysymystä Koetko voitavasi vaikuttaa oman lähiympäristösi turvallisuuteen? myös otakantaa.fi-palvelussa. Kyllä, paljon vastasi 6% (2 Ääntä), Kyllä, jonkin verran 31% (10 Ääntä), En 59% (19 Ääntä) ja En osaa sanoa 3% (1 Ääntä).

⁴³ Ulla-Majja Laiho 1996, Lähiöprojektien organisointi. Yhteistyötä ja asukkaiden osallistamista. Suomen Kuntaliitto, Ympäristöministeriö.

OSALLISUUDEN MUODOT PAIKALLISTASOLLA			
Edustuksellinen osallisuus	Suora osallisuus	Toimintaosallisuus	Tieto-osallisuus
<p>vaalit, äänestämisen tai ehdokkuus, vaikuttaminen tapahtuu kuntavaltuutettujen kautta mm. valtuustoissa, lautakunnissa, työryhmissä ja neuvottelukunnissa, joissa tulee huolehtia siitä, että asukkaiden ääni kuuluu.</p>	<p>ns. lakisääteisiä: kuntalaisaloite, palaute sähköisesti tai suoraan päättäjille ja viranhaltijoille. oikaisuvaatimus, jolla kuntalainen voi valittaa viranomaisen tekemästä päätöksestä</p> <p>voi vaikuttaa esim. liikkumiseen turvallisuuteen omalla asuinalueella</p>	<p>keskustelu- ja asukastilaisuudet, foorumit, turvallisuuskävelyt jms. kohtaamispaikat, kyselyt ja tutkimukset, hankkeet, tapahtumat mutta myös yhteistyöverkostot.</p> <p>Uudet vaikuttamistavat: kansalais- ja asiakasraadit, Uusi paikallisuus - hankkeet, demokraatiapilotit ja budjettivaltakokeilut, kansalais- ja vapaaehtoistoiminta</p> <p>monipuolisin ja laajin tapa vaikuttaa</p>	<p>riittävän ajantasaisen tiedon saatavuus, ymmärrettävyys ja avoimuus: pöytäkirjat, asukaslehdet, tiedotuskanavat, verkkoviestintä ja uutiskirjeet.</p> <p>asukkaiden välinen tiedon saanti ja välittäminen esim. internetin ja sosiaalisen median yhteisöt</p> <p>perinteinen yhteydenpito (naapureiden ja muiden alueen asukkaiden kanssa).</p>

Edustuksellinen osallisuus

Edustuksellisen osallisuuden kautta vaikuttaminen tarkoittaa, että kuntalainen on äänestänyt itseään parhaiten edustavaa ehdokasta tai asettunut ehdolle. Vaikuttaminen muun muassa turvallisuuteen ja viihtyisyyteen tapahtuu kuntavaltuutettujen kautta valtuustoissa, lautakunnissa, työryhmissä ja neuvottelukunnissa, joissa tulee huolehtia siitä, että asukkaiden ääni kuuluu.

Suora osallisuus

Suoran osallisuuden keinot ovat ns. lakisääteisiä. Uutena paikallista demokratiaa edistävänä välineenä on otettu käyttöön kuntalaisaloite, jonka voi tehdä netissä tai kirjallisesti ja johon tarvitaan mukaan kaksi prosenttia kunnan äänioikeutetuista ja vähintään viidellä prosentilla voidaan jo järjestää neuvoa-antava kunnallinen kansanäänestys. Palautetta turvallisuudesta ja viihtyisyydestä tai asukkaan kokemista epäkohdista omalla asuinalueella tai kunnassa voi antaa myös sähköisesti tai suoraan päättäjille ja viranhaltijoille. Myös oikaisuvaatimus, jolla kuntalainen voi valittaa viranomaisen tekemästä päätöksestä, kuuluu tähän luokkaan. Näiden kanavien avulla voi vaikuttaa esimerkiksi liikkumisen turvallisuuden epäkohtiin kuten nopeusrajoituksiin tai suojateiden tai liikennevalojen puutteeseen tai ilmoittaa esimerkiksi rikkinäisistä katuvaloista, puistovälineistä tai penkeistä, pursuavista roskiksista tai liukkaista kävelyteistä. Kuntalaisaloite, ns. kansalaisaloitteen pikkusisar, luo nimensä mukaan mainion välineen kansalaisten omaaloitteellisuudelle ja ideoille paikallisella tasolla.

Tieto-osallisuus

Tieto-osallisuudeksi määritellään riittävän ajantasaisen tiedon saatavuus, ymmärrettävyys ja avoimuus: pöytäkirjat, asukaslehdet, tiedotuskanavat, verkkoviestintä ja uutiskirjeet. Paikallinen tieto-osallisuus tarkoittaa myös asukkaiden välistä tiedon saantia ja välittämistä esimerkiksi Internetin ja sosiaalisen median yhteisöjen kautta korttelin, kaupunginosan, kaupungin tai kunnan asioista. Mutta myös perinteinen yhteydenpito naapureiden ja muiden alueen asukkaiden kanssa edistää asukkaan henkilökohtaista tieto-osallisuutta.

Toimintaosallisuus

Toimintaosallisuuden alle kuuluvat kaupungin järjestämät tilaisuudet, joissa asukkaat, päättäjät ja viranomaiset voivat kohdata: keskustelu- ja asukastilaisuudet, foorumit, turvallisuuskävelyt, kohtaamispaikat, kyselyt ja tutkimukset, hankkeet, tapahtumat mutta myös yhteistyöverkostot. Tähän liittyvät myös uudet vaikuttamistavat, kuten kansalais- ja asiakasraadit, Uusi paikallisuus -hankkeet, demokraatiapilotit ja budjettivaltakokeilut, jotka ovat leviämässä laajemmin käyttöön koko maassa. Niissä voidaan käsitellä, kokeilla ja ratkaista myös turvallisuuskysymyksiä. Asukkaan näkökulmasta tämä on ehkä monipuolisin ja laajin tapa vaikuttaa ja osallistua turvallisuuden ja viihtyisyyden edistämiseen suoraan tai välillisesti. Ja mikä ehkä tärkeintä, näin suuri osa paikallisista ihmisistä kohtaa ja toimii myös kasvotusten. Monenlaisella toiminnalla ja tapahtumilla on vaikutusta asuinalueiden turvallisuuteen ja viihtyisyyteen, asukkaiden hyvinvointiin ja jopa rikosten ennaltaehkäisyyn.

Kunnan tuki järjestöjen verkostoitumisessa tarpeen

Toimintaosallisuuteen voi hyvin luokitella myös kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan. Kunnassa saattaa toimia satoja paikallisyhdistyksiä: asukasyhdistyksiä, kulttuuri-, liikunta-, maahanmuuttaja- ja sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, työttömien yhdistyksiä ja nuoriso- ja varhaisnuorisojärjestöjä sekä aatteellisia yhdistyksiä. Kuitenkin järjestöjen välinen yhteistyö ja tietämys muista toimijoista ovat isoissa kaupungeissa usein heikolla tasolla. Kunnalla on hyvät mahdollisuudet toimia paikallistoimijoiden verkostoitumisen edistämiseksi. Kunta voi vaikka luoda alustan toiminnalle: esimerkiksi antaa käyttöön tilat ja järjestää tilaisuuksia, käynnistää yhteistyöverkostoja. Kunnan vetovastuu verkostoitumisen edistämiseksi on tärkeä, koska se kertoo halusta vuoropuheluun ja yhdessä toimimiseen sekä kolmannen sektorin työn arvostuksesta. Mallia kunnan ja kolmannen sektorin väliselle dialogille saa esimerkiksi Allianssi ry Kolmas Lähde -hankkeesta (www.kolmaslahde.fi), joka kannustaa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoalojen yhdistyksiä luomaan ja tuottamaan hyvinvointipalveluja yhteistyössä kunnan tai yritysten kanssa.

Naapuriapu-työryhmä on saanut kentältä myös idean nimetystä virkamiesyhteyshenkilöstä, ns. **kaupungin kummista** tai **rajapintatoimijasta**, joka toimisi välittäjänä ja tukena, kun kolmannen sektorin toimijat ja asukasaktiivit asioivat kunnan eri toimielinten kanssa "yhden luukun" periaatteella.

Kunnissa ja kaupungeissa on ollut tarjolla **toiminta-avustuksia**, mutta tuen saanti on vaikeaa tai jopa mahdotonta, jos hakijana ei ole rekisteröitynyt yhdistys. Asukasliikkeet ja -yhteisöt haluavat keskittyä toimintaan, ihmisten auttamiseen eivätkä byrokratian pyörittämiseen. Esimerkiksi Oulussa suuralueen yhteistyöryhmän ansiosta kuka tahansa voi tulla mukaan kehittämään asuinalueitaan ja toteuttamaan hyvää ideaansa. Matalan kynnyksen toimijat voivat keskittyä toiminnan ja tapahtumien järjestämiseen, kun yhteistyöryhmä auttaa avustusten hakemisessa, järjestää tiloja, hoitaa talouspuolen ja niin edelleen.

Asukkaat mukaan turvallisuussuunnitelmien valmisteluun

Yhteiskunnassa puhutaan paljon kuntalaisten osallistamisesta ja asukkaiden osallistumismahdollisuuksia kehitetään jatkuvasti. Myös turvallisuussuunnitteluun asukkaat otetaan mukaan oman turvallisuutensa ja

lähiympäristönsä asiantuntijoina. Esimerkiksi oppaassa 'Kuntalaisen turvallisempi arki – Mitä kuntavaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta' - kannustetaan käyttämään erilaisia kuulemisen välineitä kuten turvallisuusfoorumeita, turvallisuuskyselyjä ja -kävelyjä. Uusia keinoja ovat kansalaisraatityyppiset menetelmät, joita pilotoidaan, kuten Settlementtiliiton Uusi paikallisuus -hankkeissa, ja joista on saatu lupaavia tuloksia. Menetelmä sopii hyvin myös turvallisuusasioiden puimiseen.

Jos asukkaalle ei tule kokemusta siitä, että hänkin on voinut vaikuttaa paikalliseen turvallisuusohjelmaan valmisteluvaiheessa, lopputulosta ei välttämättä koeta omaksi ja asukkaiden sitouttaminen toimenpiteisiin on haastavaa.

Paikallisten turvallisuussuunnitelmien päivittäminen on ajankohtaista monissa kunnissa. Tässä pyritään ottamaan huomioon kolmannen sisäisen turvallisuuden ohjelman (STO3) suosituksia. Yksi suosituksista on Lisätään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävään työhön. Monessa kunnassa on otettu käyttöön **otakantaa.fi -palvelu**, jonka avulla erilaisista valmisteluprosesseista voi tehdä läpinäkyvämmän ja vuorovaikutteisemmän. Palvelu sopii kunnille käytettäväksi myös paikallisen turvallisuussuunnitelman työkaluna. Kunta voi avata sinne kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuden asukkaille tai muille toimijoille, mutta myös päinvastoin. Paikallistoimijatkin voivat luoda omia hankkeita, kuulla ja rajata kohderyhmiä. Myös Naapuriapu-työryhmällä oli vuorovaikutteisen valmisteluprosessin tueksi otakantaa.fi -palvelussa auki oma hanke 'Asuinalueen turvallisuus'.

Tulevaisuudessa kaikki mukana vaikuttamassa?

Turun kaupungin verkkosivuilla kerrotaan, että tulevaisuudessa osallisuus on osa kaikkea kaupungin toimintaa ja ideatilanteessa siitä ei tarvitse erikseen edes puhua. Naapuriapu-työryhmässä on pohdittu myös tämän positiivisen kehityksen mahdollisia riskejä. Voiko käydä niin, että asuinalueiden eriarvoisuus tai tiettyjen asukasryhmien eriarvoistuminen ja osattomuus sen takia jotenkin jopa lisääntyisivät? Tai että osallistamisen ja uusien menetelmien ansiosta aktiivisuus kasaantuisi entisestään ja yhä suurempi joukko kansalaisia jättäytyisi yhteiskunnallisen vaikuttamisen ulkopuolelle? Asiaa kehitetään ja seurataan valtion demokratian kehittämisen työssä ja KANEn työryhmissä.

Yhteiskunnassa on monipuolisia vaikuttamiskeinoja ja uusia tulee, mutta niitä käytetään satunnaisesti, eikä tieto kanavista aina välity asukkaille järjestelmällisesti ja kattavasti. Kaikilla paikkakunnilla ei ole edes teoriassa samoja keinoja käytettävissä. Eivät edes sähköiset menetelmät pysty korjaamaan tilannetta haja-asutusalueilla, joilla voi olla lisäesteenä internetverkon katvealueita. Riski on, että asukkaat joko ovat tai joutuvat kuntatason vaikuttamismahdollisuuksiltaan eriarvoiseen asemaan keskenään. Kaikille hyvää ja sopivaa vaikuttamis- tai naapuriapumallia ei todennäköisesti löydy, kun otetaan huomioon alueelliset erot, kuntien tarjoamat mahdollisuudet, ihmisten tavat, saavutettavuus, esteettömyys ja motivaatiot. Tulevaisuudessa rinnakkaisia vaikuttamiskeinoja tarvitaan ja näitä keinoja tulee edistää ja kehittää lisää. Todennäköisesti perinteinen naapuriapu ja matalan kynnyksen auttaminen ovat asukkaille myös tulevaisuudessa edelleen suurin, nopein, helpoin ja tuloksellisin tapaa vaikuttaa omaan, naapurinsa ja koko lähiyhteisönsä turvallisuuteen ja hyvinvointiin.⁴⁴

⁴⁴ Kappale on aikaisemmin julkaistu artikkelina Haaste-lehdessä.

Regina Järg-Tärno, Asukkaan mahdollisuudet vaikuttaa turvallisuuteen. Haaste 4/2013

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/asukkaanmahdollisuudetvaikuttaaturvallisuuteen.html>

9. KANSALAISET, OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

Tulevaisuudessa yhteiskunnan hyvinvoinnin avain on aktiivisessa kansalaisuudessa.

Aktiivinen kansalaisyhteiskunta on yksi demokraattisen yhteiskunnan peruspilareista. Se lisää kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon, toteuttaa innovatiivisia hankkeita ja tehdä aloitteita julkisella sektorilla.⁴⁵

Tulee muistaa, että kansalaisilla on monesta syystä eri tavat, motivaatiot ja mahdollisuudet osallistua oman asuinalueen tai lähiympäristön asioihin. Kansalaisista ei voi puhua yhtenä identtisenä tai homogeenisenä joukkona, jossa kaikki toimivat ja ajattelevat samalla tavalla. Iän lisäksi moni muu tekijä vaikuttaa, kuten etäisyys, kunto, kyky ja tahto osallistua, nettiyhteydet ja sen käyttötaidot, vaikuttamiseen käytettävä (vapaa-)aika, kieli- tai muut taidot jne.

Esimerkiksi *Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisoppaassa*⁴⁶ kerrotaan, että Kunta-alan tulevaisuusbarometrin vastaajien arvioiden perusteella voidaan muodostaa kuntalaisten osallistumishalukkuutta koskevia seuraavanlaisia toisiinsa liittyviä ja ristiriitaisiakin kehityssuuntia. Näiden ryhmien vaikuttamistavat eroavat merkittävästi toisistaan.⁴⁷

- aktiiviset: vaikuttavat luottamushenkilöjärjestelmän kautta
- oman tontin pihalta maailmaa katsovat: aktivoituvat vasta jonkin uhatessa heidän lähiympäristöään tai elämänlaatuansa
- yhdenasianliikkeet ja aktivistiverkostot: vaikuttaminen yhä enemmän muun kuin poliittisen päätöksentekojärjestelmän kautta
- passiiviset tai syrjäytyneet: eivät osallistu

Miten motivoidaan ja aktivoidaan ihmisiä osallistumaan?

Se mikä minusta on kivaa ja mielekästä on todennäköisesti kivaa myös muista. Ihmiset saa aidosti mukaan ja innostumaan kannustamalla, omalla esimerkillä, innostamalla, ei pakottamalla tai pelottelemalla.

Tarvitaan myös kitkaa.

Työryhmä on monesti miettinyt, mitkä ovat kansalaisten tavat tai mitkä asiat vaikuttavat heidän motivaatioonsa osallistua ja vaikuttaa oman asuinalueen turvallisuus- ja viihtyisyyskysymyksiin. Miten ja miksi halukkuus vaikuttaa vaihtelee tilanteesta toiseen? Mitkä asiat vaikuttavat ja saavat asukkaat liikkeelle?

Passiiviset ja aktiiviset

Jos toiminta ja tiedottaminen tavoittavat passiiviset kansalaiset, niin se tavoittaa kaikki muutkin. Aktiivisten kohdalla ei tarvitse miettiä, miten heidät aktivoidaan.

⁴⁵ Keva ry <http://www.kepa.fi/mika-kepa/periaatteet-ja-arvot/kansalaisyhteiskunta>

⁴⁶ <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/demokratia/osallistuminen/vallakas/Sivut/default.aspx>

⁴⁷ Kuntaliiton tulevaisuustutkimuksesta lisää tietoa löytyy:
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;348

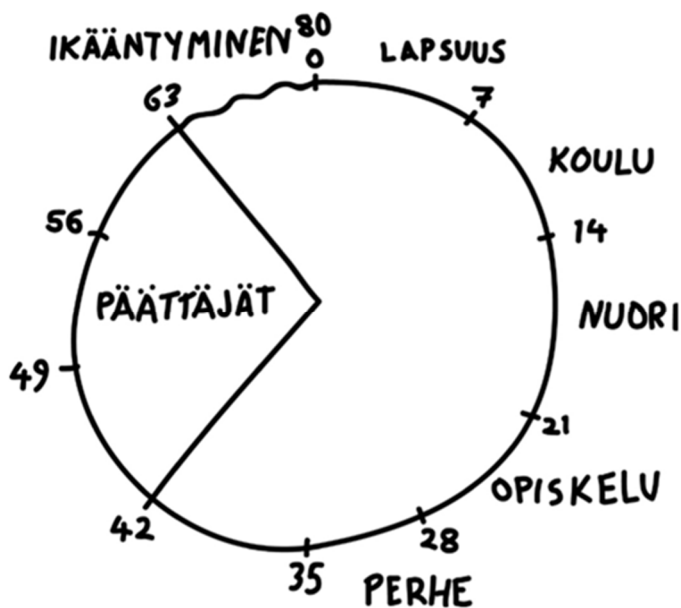
Passiivisten kansalaisten määrää ja itse passiivisuuden merkitystä ja syitä on vaikea arvioida. Joskus passiivisuus voi olla seurausta omasta erityisestä tahdosta - toimimattomuus tai haluttomuus valittuna tapana olla ja elää. Mutta pysyvä, yli sukupolvien periytyvä osattomuus ja passiivisuus, jotka liittyvät myös syrjäytymiseen, on erittäin suuri haaste yhteiskunnalle ja vaikuttamiselle.

Ei ole pakko kuitenkaan aktivoida kaikkia ihmisiä. Ihmisen itsemääräämisoikeus tarkoittaa myös olla osallistumatta.

Elämäнкаari ja vaikuttamisen polku

Tulevaisuudessa kansalaisvaikuttamisen kannalta on tärkeää panostaa lapsiin ja nuoriin esimerkiksi opettamalla heille kansalaistaitoja, miten ja miksi he voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja päätöksiin. Peruslähtökohtaisesti ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tulee korostaa – nuorena omaksutut käsitteet ja mallit kantavat läpi elämän.

Turvallisuudentunnetta ja naapuriapua voi tarkastella ja edistää läpileikkaavasti ihmisen **elämäнкаaren** kautta – vauvasta vaariin, riippumatta siitä missä asuu ja mistä on kotoisin. Siksi yksilön **vaikuttamisen polku** ja siihen tarvittavat välineet yhteiskunnassa tulisi toteuttaa elämäntilanteen mukaisesti. Lasten, nuorten ja ikääntyvien osallisuuteen tulee kiinnittää erityisesti huomiota.

Kuva: Elämäнкаari-kello, Juha ja Arttu Kuisma,⁴⁸

Juha Kuisman mukaan tärkeä on muistaa niitä, jotka eivät käy kokouksissa: *Kunnassa ja kylässä asioista päättävät ihmiset ovat keskimäärin 42–63-vuotiaita. Kokouksissa käyvät aktiivi-ihmiset ovat vain kolmasosa koko väestöstä. Ikäihmiset ja lapset eivät käy kokouksissa. Suurin osa kylien ja kunnan väestä ei ikäluokkia ajatellen ole suoraan edustettuna kunnanvaltuustossa, lautakunnissa tai kyläyhdistyksen hallituksessakaan.*

⁴⁸ Juha Kuisma. Kylien Liiketoiminta Opas. *Kylien bisneskeissit –hanke, Suomen Kylätoiminta ry* 2013
<http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/Hankeet/Kylien-Liiketoiminta-Opas-Internet.pdf>
(Kuvan käyttöön tässä raportissa on lupa Juha Kuismalta)

*He eivät itse aina ole puhumassa puolestaan. Kuitenkin juuri heillä on hoidon ja hoivan tarpeita. Tai harrastamisen polte.*⁴⁹

Ikäntyvät

Väestön ikääntymisestä ja siitä syntyvistä erityistarpeista puhutaan paljon. Työryhmä on kenttätyöskentelyn aikana nähnyt useampia esimerkkejä siitä, miten ikäihmiset ovat aktiivisia toimijoita ja arvokkaana vapaaehtoisresurssina monessa paikallisessa hankkeessa – opettamassa suomea, järjestötyöskentelyissä ja niiden hallituksissa, perhekummeina, kylämummeina ja -vaareina, puistikummeina, leikkipuiston vapaaehtoisina, koulukummeina, tarjoamassa omaa osaamista ja ammattitaitoa yhteiskunnan hyödyksi. Ikäihmiset on potentiaalinen naapuriapuresurssi jota ei ole tarpeeksi hyödynnetty, arvostettu ja aktivoitu mukaan. Halua, aikaa ja kykyä heillä olisi.

Lapset ja nuoret

*Lapsella on oikeus osallistua*⁵⁰

Lapset ja nuoret ovat osa paikallisväestöä, kansalaisia ja naapureita, kuten aikuiset. Naapuriapu ja mahdollisuudet vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuteen ja viihtyisyyteen koskettavat myös heitä. Tämän toteutuminen käytännössä paikallistasolla on edelleen aika vähäistä. Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen paikallistasolla on otettava paremmin huomioon. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaiseman tutkimuksen *Vaikutusten arviointi ja lainvalmistelun perustietoja vuoden 2012 hallituksen esityksissä* mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia tunnistettiin vuonna 2012 vain kolmessa prosentissa hallituksen esityksistä, mikä on sama määrä kuin vuonna 2009.⁵¹ Myös kuntien päätöksenteossa lapsivaikutusten arviointi on edelleen vähäistä. Ennakoivalla lapsivaikutusten arvioinnilla mahdollistetaan, että lapsen etu voidaan ottaa asianmukaisesti huomioon päätöksenteossa.⁵² Kysymys ei ole vain säästöistä kuten koulujen lakkauttamisesta ja niiden vaikutuksista, vaan myös kaikki mitä paikallistasolla tapahtuu, vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Koulun lakkauttamisen sijaan voidaan myös miettiä, mitä muuta koulussa voisi järjestää opetuksen aikana tai sen jälkeen, jotta koulukiinteistö palvelisi paikallisyhteisöä monella tavalla.⁵³ Lasten ja nuorten tulisi voida osallistua aidosti omilla ehdoillaan ja tavoillaan, eikä aikuisten valmiiksi räätälöimillä ja tarjoamilla malleilla.⁵⁴ Monella paikkakunnalla tehdään aktiivista lasten ja nuorten osallisuustyötä.⁵⁵ Hämeenlinnan kaupunki sai ensimmäisenä Suomessa Unicefin myöntämän lapsiystävällinen kunta -tunnuksen joulukuussa 2013.⁵⁶ Työryhmän työhön ovat yhtenä kenttäkohteena vaikuttaneet myös Vantaan aktiiviset nuoret vaikuttajat – lasten ja nuorten edustajat.

Tuki kansalaiseksi kasvamiselle jo nuoresta

Kansalaistaitojen oppiminen ja opettaminen jo nuorena, viimeistään peruskoulussa on avainasemassa muutokselle. Siihen tulisi kytkeä myös mahdollisuus osallistua vapaaehtoistyön. Kuten

⁴⁹ Juha Kuisma. Kylien Liiketoiminta Opas. *Suomen Kylätoiminta ry* 2013

<http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/Hankkeet/Kylien-Liiketoiminta-Opas-Internet.pdf>

⁵⁰ Lapsiasiavaltuutettu: <http://www.lapsiasia.fi/osallistuminen>

⁵¹ Outi Slant & Kati Rantala 2013, Vaikutusten arviointi ja lainvalmistelun perustietoja vuoden 2012 hallituksen esityksissä, OPTL:n tutkimustiedonantoja 122 - <http://www.optula.om.fi/fi/index/julkaisut/tutkimustiedonantoja-sarja/vaikutustenarviointijalainvalmistelunperustietojavuoden2012hallituksenesityksissa.html>

⁵² MLL ja Vanhempainliitto kannanotto 3.3.2014: Lapsia koskevassa päätöksenteossa toteutettava lapsivaikutusten arviointi. http://www.mll.fi/medialle/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=19894442

⁵³ Ihastjärven koulukylä <http://www.ihastjarvi.fi/koulukyla/>

⁵⁴ Sanna Ryyännänen, tutkija Itä-Suomen yliopistosta. Naapuriapu-työryhmän kokous 23.10.2013

⁵⁵ Esim. Hämeenlinnan lasten ja nuorten osallisuus opas löytyy netistä <http://www.osallisuusopas.fi>

⁵⁶ <http://www.hameenlinna.fi/Kaupunki-info/Lapsiystavallinen-kunta---Unicefin-tunnus/>

demokratiapoliittiseen selontekoon valmistunut kansalaisraati totesi osallistumis-, vaikuttamis- ja demokratian ongelmista: Mikäli demokratiakasvatuksen syväkyntöä ei tehdä kouluissa, muutosta ei ole odotettavissakaan.⁵⁷

Elämän kolhut

Elämänkaaren lisäksi ihmisten kykyyn ja haluun toimia ja vaikuttaa vaikuttavat myös monet odottamattomat ja ei-suunnitellut tai ei-toivotut tai pelätyt tapahtumat, niiden kasautuminen ja kierteet. Elämän kolhut, äkilliset, odottamattomat elämäntapahtumat, kuten oma tai läheisen vakava sairaus, masennus, työttömyys, erotilanne, tapaturma, onnettomuus, rikoksen uhriksi joutuminen, kuolema ja suru, huumeet ja alkoholin väärinkäyttö, asunnottomuus, köyhyys, voimattomuuden ja osattomuuden tunne. Tilanteet yksilön elämässä kun omia huolia ja haasteita jaksamisen kannalta on niin paljon, että muiden asioiden suorittamiseen ei riitä voimavaroja ja/tai aikaa. Tätä on avattu naapuriavun kohderyhmien kohdalla. Jos alueella on kuitenkin muita enemmän niitä asukkaita, joilla on omassa elämässään paljon muita haasteita ja elämäkolhuja, voi olla haastavaa löytää ja aktivoida toimijoita, resurssirikkaita asukkaita joilla on aikaa ja haluaa osallistua ja vaikuttaa asuinalueensa asioihin.

On tärkeä etsiä keinoja tavoittaa, ottaa mukaan ja kuulla yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ja eri tavoin elämän kolhimia ihmisiä.

Aikarikkaat ja aikaköyhät

Aika on tasa-arvoista, kaikilla on sitä yhtä paljon vuorokaudessa. Ajankäyttö jakautuu kuitenkin eriarvoisesti: toisilla on ajasta pulaa ja toisilla aikaa tuntuu olevan liikaa, toiset kokevat kiirettä samalla kun toiset toimettomuutta - voimme puhua aikarikkaista ja aikaköyhistä. Aikapoliitikka avaa uuden näkökulman yhteiskunnallisen vaurauden jakautumiseen. Aikapoliitikka voi vaikuttaa siihen, miten ajankäytön valinnat palvelevat hyvinvointia ja miten ihmiset voivat tehdä omaehtoisia ajankäytön valintoja niin, että he voivat käyttää aikaa arvokkaina pitämiinsä asioihin.

Innomarkkinoilla 2013 keskustelua käytiin siitä, mitä tiedämme ihmisten ajankäytöstä ja miten siihen voidaan vaikuttaa yhdyskuntasuunnittelulla. Kysymykset ihmisten ajankäytöstä elämänkaaren eri vaiheissa, sekä aikarikkaudesta ja aikaköyhyydestä vaikuttavat paljon siihen, miten paljon ihmisillä on mahdollista käyttää aikaa naapuriapuun tai vaikuttamiseen paikallistasolla. Kysymys ei ole vain halusta tai haluttomuudesta.⁵⁸

Edistetään saavutettavuutta vs. esteettömyyttä

Kansalaisten motivoimisen, aktivoimisen ja osallistumisen kannalta on tärkeää ajankäyttötiedon lisäksi huomioida myös mahdolliset osallistumisen haasteet tai esteet. Puhutaan esteettömyyskysymyksistä, joihin liittyvät muun muassa ikä, kielitaidot, netti, kunto, ajankäyttö ja etäisyys. Kehitetään erilaisia osallistumistapoja, jotta kaikilla halukkailla olisi mahdollisuus osallistua riippumatta fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista esteistä.

Voidaan puhua myös mahdollisuuksien ja ratkaisujen kautta eli saavutettavuudesta. Saavutettavuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten mahdollisuutta osallistua ja olla osallisina riippumatta heidän erilaisista

⁵⁷ Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä, Kuluttajatutkimuskeskus 2013
http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5760/2013_147_tyoseloste_kansalaisraati_loppuraportti.pdf

⁵⁸ Aikarikkaat ja aikaköyhät – miten ottaa aika haltuun? Aikapoliitikkaa ja hyvinvointia käsittelevä sessio Innomarkkinoilla 19.11.2013 Helsingin Messukeskuksessa, <http://www.aikaparantaa.net/aikapoliitikka.html>

ominaisuuksistaan. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä.⁵⁹ Saavutettavuus ei ole yksittäisen erityisryhmän etujen ajamista.

Kotoutumiskaari

Saavutettavuus- ja esteettömyysteemoilla-tavoitetaan monia ryhmiä, joilla on osallistumisen esteitä. Monesti maahanmuuttajataustaisten kohdalla kysymys on tästä. Tämän väestöryhmän osalla elämänkaarikellon ja saavutettavuus-/esteettömyyskysymysten lisäksi rinnalla kulkevat ja vaikuttavat mahdollisesti myös henkilön eri vaiheet kotoutumiskaarella ja siihen liittyvät mahdolliset ja vaihtelevat tuen tarpeet.⁶⁰ Jopa maahanmuuttajataustaisen perheen sisällä perheenjäsenien tilanteet/vaiheet kotoutumiskaarella voivat vaihdella paljonkin.⁶¹ Sekä kotoutumisprosessin kaksisuuntaisuudella, että monikulttuurisella vertaistuella on merkitystä onnistuneessa integraatiossa ja osallisuuden edistämisessä.

Maahanmuuttajataustaisten kanssa yhdessä

Maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, joilla on haasteita osallistua, tulee aktivoida itse toimijoiksi sen sijaan että he olisivat pelkkiä avun vastaanottajia ja palveluiden kohderyhmä. Näin asuntopolitiikan ja kaksisuuntaisen kotouttamisen merkitys paikallistasolla korostuu. Esimerkiksi erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten osallisuutta edistävät hankkeet kuten Nicehearts ry, Voimanpesä ry, Settlementti Naapurin Uusi paikallisuus-hanke Hervannassa ja Naistarissa.

Presidentti Martti Ahtisaarta siteeraten (Iltalehti 1.9.2011):
*Suomalaiset, pyytäkää maahanmuuttajanaapurinne kahville.*⁶²

Aktivoivaa toimintaa avunsaajaksi passivoimisen tilalle

Vapaaehtoistyö ja heikommassa asemassa olevien auttaminen on tärkeä, mutta se ei saisi olla olemassa itsekkäistä syistä tai ylläpitämässä yhteiskunnallisia ongelmia, kuului viesti monelta kentän toimijalta. Järjestöjen tuottamien palvelujen avulla ei saisi ylläpitää yhteiskunnallisia ongelmia tai passivoida avun tarvitsijoita avun kierteeseen. Sen sijaan että apu, kuten yhteiskunnalliset tuet ja vapaaehtoistyön palvelut, joskus jopa passivoi heikommassa asemassa olevan avun saajaksi, tulisi miettiä miten ihmisiä tuetaan ja aktivoidaan. Vapaaehtoistoimijoiden palveluja tulee kehittää tukemaan ja aktivoimaan.

Onnistunut auttamistoiminta poistaa avuntarpeen ja auttaa kierteestä ulos. Autettavan rinnalla tulee kulkea riittävän pitkään, että vaikutus jää pysyväksi. Auttamisen pitää voimaannuttaa, ei passivoida puolesta tehden. Onnistunut auttamistyö tekee itsensä tarpeettomaksi. Parasta olisi, jos vapaaehtoistoiminta tarjoaisi aktivoivaa toimintaa apua tarvitseville, antaisi elämän sisältöä ja kannustaisi löytämään uusia mahdollisuuksia. Järjestöjen avulla on mahdollista tuottaa ja kehittää sellaista aktivoivaa toimintaa. Vapaaehtoistyön mahdollisuus ja tekeminen sinänsä on yksi sellainen mahdollisuus esim. työttömille tehdä jotain ja päästä kiinni johonkin, oppia uutta ja kehittyä.

Vapaaehtoistyön esteet

Vapaaehtoistoiminta ja sen merkitys tulevat kasvamaan tulevaisuudessa. Vaikka tämä tuottaa paljon sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia sekä tekijöille että vastaanottajille, silti yksilön tekemä vapaaehtoistyö ei saa olla ristiriidassa yhteiskunnan toimeentulotukien kanssa tai vaarantaa vapaaehtoisen

⁵⁹ <http://fi.wikipedia.org/wiki/Saavutettavuus>

⁶⁰ Suomen Punainen Risti, Kotoutumiskaari <http://www.luetaanyhdessa.fi/pub/doc/kotoutumiskaari.pdf>

⁶¹ Maahanmuutto ja perhe. Väestöliitto Kotipuu-hanke <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/1716763/VIHKONEN-selko.pdf>

⁶² Iltalehti 1.9.2011

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011090114308161_uu.shtml?fb_ref=flb_y&fb_source=home_online

työttömyystukea. Vapaaehtoistyö ja aktivoiva toiminta pitäisi olla mahdollista kaikille halukkaille iästä ja sosiaalisista eduista, työttömyyskorvauksista ja muista tuista riippumatta. Vapaaehtoistyötä ei pitäisi kokea pakolliseksi, ehdolliseksi tai vaihtoehdoksi yhteiskunnallisille tuille.

Työttömien vapaaehtoistyö ja sen esteet ovat olleet esillä sekä mediassa että työryhmän työssä. Asiaa tullaan selvittämään ja muutoksia ohjeistuksiin työttömien vapaaehtoistoiminnasta on luvassa, mutta laki on edelleen vapaaehtoistyölle esteitä asettavaa eikä sitä mahdollistavaa. Suomi tarvitsee vapaaehtoistoiminnalle oman lain, todetaan KansalaisAreena ry:n verkkojulkaisun Verkko Areenan sivuilla,⁶³ jossa voi muun muassa tutustua vapaaehtoistyön lainsäädäntöön liittyviin ongelmiin ja mediassa käytyyn keskusteluun.

Kansalaisyhteiskunnan aktivoimiseen uudenlaisten vaikuttamisjärjestelmien avulla.

Kyse on modernista, vuorovaikutteisesta toiminnasta, erityisesti paikalliskysymyksissä. Toimintaan ollaan kehittämässä uusia menetelmiä ja välineitä, kuten esimerkiksi **kansalaisraadit**. Kehittämisen ja mallinnustyössä huomioidaan osallistumisen esteettömyys ja saavutettavuus. Uudenlaiset vaikuttamisjärjestelmät lisäävät kansalaisyhteiskunnan merkittävyyttä. Keinoina voivat olla joukkoistaminen, kansalaisraadit, otakantaa.fi, kansalaisaloite, kuntalaisaloite, asukas- tai turvallisuuskävelyt, suuret väljäkenteiset yhteisöt, lähidemokratiahankkeet, paikallisbudjetti, aluelautakuntamallit, kerro kartalla –palvelut ja sosiaalinen media.

Uudenlaiset vaikuttamisjärjestelmät saavat itse ihmiset liikkeelle ja tekemään asioita. Niiden tarkoitus on ennen kaikkea lisätä osallisuutta ja osallistumista paikallisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin, joilla taas on vaikutusta takaisin paikallisiin turvallisuuden ja viihtyisyyden edistämiseen. Monet niistä, kuten turvallisuuskävelyt, kansalaisraadit, World Cafe menetelmät, ovat antaneet hyviä tuloksia.

Onnistuneessa kansalaisvaikuttamisessa avainasemassa on hyödyntää paikallisessa päätöksenteossa viranomaisten mukanaolo, tuki, palaute, ymmärrys ja arvostus, vaikuttamisvälineiden molempien osapuolten käyttötaito ja osaaminen sekä rohkea uusien ajatusten synnyttäminen ja oma aloitteellisuus. Näin varmistetaan, että yhteiset asiat, huolenaiheet ja päätökset menevät eteenpäin ja että niillä on aitoa vaikutusta. Tärkeää on, että järjestelmällä ei pyritä hoitamaan viranomaiselle kuuluvia tehtäviä tai ottamaan, antamaan tai siirtämään viranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa ja vastuita kansalaisille.

Median aktiivinen hyödyntäminen

Median, ja erityisesti sosiaalisen median, rooli kansalaisten aktivoimisessa ja vaikuttamismahdollisuuksissa on kasvanut huomattavasti ja tulee yhä kasvamaan. On olennaista, että paikallistoimijoiden ja yksilön mahdollisuudet ajantasaiseen tietoon ja sen välittämiseen parantuvat. Monille toimijoille tämä on jo arkea ja osa toimintastrategiaa, niinpä siellä osataankin hyödyntää vapaaehtoisten keskuudesta löytyvää viestintäalan osaamista.

Demokratia edellyttää avoimuutta ja yhteistyötä, joihin tarvitaan kommunikaatiotaitoja ja -välineitä. Mediyhteistyötä ei tule pelätä, päinvastoin olla aktiivisesti läsnä ja näkyä. Avuksi paikallisille toimijoille voi olla hiljattain julkaistu *Yhdistysten pieni viestintäopas*.⁶⁴ Opas on tehty yhteistyössä Järjestö- ja kansalaistoiminnan alueellisen kehittämisen toimintamalli JAKE-hankkeen ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen kanssa.

⁶³ Verkkoareena http://kansalaisareena.fi/verkkoareena/?page_id=1011

⁶⁴ Yhdistysten pieni viestintäopas 2013 http://jake-hanke.fi/wp-content/uploads/2014/04/viestintäopas_FINAL.pdf

Tarvitaan kitkaa ja haasteita, pientä vastoinkäymistä

Tarvitaan pientä haastetta, vastoinkäymistä ja kitkaa. Näillä sanoilla aktiiviset toimijat kuvasivat sitä voimaa mikä heidän mielestä saa ihmiset liikkeelle, osallistumaan ja vaikuttamaan. *Kun tarpeeksi alas mennään, kyllä se yhteisöllisyys sieltä nousee.*⁶⁵ On hyvä olla vähän vaaraa, riskejä, pelkoa, kitkaa, jotka motivoivat ja kannustavat toimimaan ja kehittymään. Se tekee vaikuttamisesta tarpeellista ja merkityksellistä. Jos pientä kitkaa ei ole, kiinnostus loppuu. Mutta aktivoitumista kuvattiin hyvien, positiivisten asioiden puolesta. Ei ongelmalähtöisesti ja rikoslukujen takia.

Matalat kynnykset

Ajan hengen mukaan ihmiset haluavat osallistua ja tehdä hyvää ilman pitkiä sitoumuksia ja vastavuoroisuutta. Silloin kun kiinnostaa. Puhutaan matalan kynnyksen vapaaehtoistyöstä, yksittäisistä keikoista, pop up- ja katutapahtumista. Myös järjestöt ja yhdistykset tekevät paljon vapaaehtoistyötä oman varsinaisen, jäseniään hyödyttävän ja sääntöjen mukaisen toimintansa ohella. Paikallistoiminnassa tällaista aktiivisuutta tulee hyödyntää.

---

⁶⁵ Hyvä kasvaa Järvenpäässä asukasaktiivit Naapuriapu-työryhmälle 23.08.2013.

VAIKUTTAMISEN VINKKILISTA
Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisopas – laajempaa tietoa vaikuttamisesta kunnassa, www.kunnat.net
Vantaan osallistu ja vaikuta www.vantaa.fi
Lapsiystävällinen kunta 2013 Hämeenlinnan Lasten ja nuorten osallisuusopas http://www.osallisuusopas.fi/info/
Kuntalaisen turvallisempi arki. Mitä kuntavaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta http://www.intermin.fi/download/43473_Kuntalaisen_turvallisempi_arki_esite_FINAL.pdf
Uusi paikallisuus –työkalupakki Innokylässä https://www.innokyla.fi/web/malli779702
Turvallisuuskävelyistä ja –kyselyistä lisätietoa www.rikosentorjuntaneuvosto.fi
Valtioneuvoston demokratiapoliittinen selonteko 2014 http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1394630106756.html
Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5760/2013_147_tyoseloste_kansalaisraati_loppuraportti.pdf
Turvallinen kaupunki. Turvallisuus rakennetussa ympäristössä: http://www.turvallinenkaupunki.fi/
Opas kaupunkiaktivismiin http://prototypehelsinki.org/toiminta/kaupunkiaktivismiopas/
Yhdistysten pieni viestintäopas. http://jake-hanke.fi/wp-content/uploads/2014/04/viestintaopas_FINAL.pdf
Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta Anu Gretschel (toim.) http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=123
Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Niina Mäntylä (toim.) Vaasan yliopiston julkaisuja (2011) Tutkimuksia 279 http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-379-0.pdf

10. SUOMEN PAIKALLISYHTEISÖT

*Suomi on alueellisesti suuri maa, ja eri alueiden erityispiirteet tulee huomioida sisäistä turvallisuutta parannettaessa.*⁶⁶

Naapuriavun lähtökohtia voi määritellä ja tarkastella myös **asuinpaikkakuntien/paikallisyhteisöjen** kautta. Tätä oli myös pyydetty työryhmän toimeksiannossa.

- Tavoitteena on kartoittaa nykytilanne Suomessa ja kiinnittää erityistä huomiota hyväksi todettuihin, innovatiivisiin ja lupaaviin käytäntöihin. Kartoituksessa on otettava huomioon erilaiset alueet ja toimintaympäristöt, kuten esimerkiksi
  - erilaiset kaupunkimaiset alueet ja harvaan asutut alueet;
  - alueet, joissa naapuriapu toimii ja myös alueet, joissa tällaisen toiminnan käynnistäminen kohtaa huomattavia vaikeuksia;
  - alueet, jotka eroavat toisistaan huomattavasti sosiaaliselta rakenteeltaan ja asukkaiden etnisen koostumuksen suhteen

Suomessa on tunnistettavissa kuusi aluetypologiaa

Suomen paikallisyhteisöjen aluetypologioita ja niiden kehitystä, merkitystä ja yhteiskunnallista vaikutusta paikalliskysymyksiin ja vaikuttamiseen on tutkinut Vaasan yliopiston aluetieteen professori Hannu Katajamäki. Hän on luokitellut alueet karkeasti kuuteen ryhmään. Katajamäen luokittelut ja ajatukset paikallisuuden merkityksestä koettiin sopiviksi tähän tehtävään, ja näitä aluetypologioita on pyritty huomioimaan työryhmän kenttätöissä, kuulemisissa ja selvityksessä. Nämä luovat myös lähtökohdat, toimintaedellytykset ja haasteet vaikuttamismahdollisuuksille omalla asuinalueella, yhteisöllisyydelle ja naapuriavulle, sen kohderyhmille, paikallistoimijoille ja käytettäville resursseille.

Suomi on ollut niin sanottu hyvinvointiyhteiskunta palveluineen, jotka ulottuivat lähes riippumatta paikkakunnasta jopa naapuriavun tasolle asti. Tämä ei ole enää mahdollista. Päätöksentekoa ja palveluja keskitetään ja se etääntyy paikallisasukkaista. Kansalaisten maantiedettä ohitetaan. Nämä prosessit ovat käynnistäneet paikallisyhteisöjen orpoutumisen. Hannu Katajamäki korostaakin paikallisuuden merkitystä ja siihen räätälöityjen erilaisten paikalliset olosuhteet huomioivien vaikuttamiskeinojen tarpeellisuutta nyt ja tulevaisuudessa. *”Kansakunnan paras ei toteudu, jos yhteiskunnan alueellista organisoitumista koskeva päätöksenteko irrotetaan kansalaisten maantieteestä”*, Hannu Katajamäki toteaa.⁶⁷

1. Väestökadosta kärsivät harvaan asutun maaseudun paikallisyhteisöt

Väestö on ikääntymässä. Nuoret muuttavat pois. Perinteiset työpaikat vähenevät. Kuntien taloudellinen kantokyky heikkenee. Suurimpina haasteina ovat ikääntyvän väestön hoivapalvelujen järjestäminen ja paikallisyhteisöjen tulevaisuudenuskon palauttaminen. Nämä paikallisyhteisöt keskittyvät Itä- ja Pohjois-Suomeen. Niiden määrä ja ongelmat ovat nopeasti lisääntymässä.

2. Kaupunkien läheisen maaseudun, niin sanotun asuinmaaseudun, paikallisyhteisöt

Nämä paikallisyhteisöt ovat hyvin menestyviä. Asukkaiden ydinryhmä on melko hyvin toimeentulevat lapsiperheet, jotka asuvat omakotitalossa ja työssä käydään läheisessä

⁶⁶ Turvallisempi huominen. Sisäisen turvallisuuden ohjelma, Helsinki 2012 26/2012.

http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf

⁶⁷ <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/uusi-paikallisuus-hanke/taustaa/>

kaupungissa. Eletään ”ruuhkavuosia” ja perhekeskeistä omakotielämää. Yhteisöllisyys on uusilla asuinalueilla ohutta. Palvelut ovat lähes aina automatkan päässä. Haasteena ovat asukkaiden yhteistyön asetelmat, kohtaamisareenat ja kansalaisvaikuttamisen välineet. Kaupunkien läheisen maaseudun paikallisyhteisöt ovat hauraita ja yllättävän puolustuskyvyttömiä.

3. Perinteiset teolliset paikallisyhteisöt

Gloaalitalouden täsmäiskut voivat olla perinteisissä teollisuusyhteisöissä ankaria. Tämä on viime vuosina koettu monilla perinteisen metsäteollisuuden paikkakunnilla. Tarvitaan uudenlaista yhteisöllistä voimaa, kun vaikeissa tilanteissa on yllettävä toimimaan yhdessä. Tarvitaan välineitä uusien avauksien tekemiseen tilanteessa, jossa yhteisön perusta on uhattuna.

Osassa perinteisiä teollisia paikallisyhteisöjä rakennemuutos on tapahtunut jo 1970- ja 1980-luvuilla. Näiden yhteisöjen luonne on muuttunut. Niistä on tullut perinteisen teollisuusyhteisön eläkeläisten, alueelle muuttaneen keskiluokan ja opiskelijoiden asuinalueita. Tarvitaan uusia toimintatapoja, jotka lähentävät eri asukasryhmiä. Samoin tarvitaan välineitä, joiden avulla asukkaat voivat vaikuttaa esimerkiksi oman paikallisyhteisönsä palvelujen organisointiin ja maankäytön suunnitteluun. Tarvitaan myös perinteisten kansalaisjärjestöjen uudenlaisia alueperustaisia yhteistyömuotoja.

4. Ympäristönsä asiointikeskuksina toimivat paikallisyhteisöt

Nämä ovat maakuntakeskuksia ja pienempiä lähimaaseutunsa keskuksia. Väestönkehitys on ollut toistaiseksi melko myönteistä. Kuntien talous on kuitenkin heikkenemässä. Tarvitaan kaupunginosakohtaisia toimintamalleja, joiden kautta kansalaisjärjestöt ja yritykset ottaisivat suuremman vastuun lähipalvelujen järjestämisestä. Väestön ikääntymisen vaikutukset alkavat toden teolla tuntua seuraavien viiden vuoden aikana.

5. Suurten kaupunkiseutujen monikulttuuriset paikallisyhteisöt

Maahanmuuttajat suosivat suuria kaupunkeja. Näiden paikallisyhteisöjen todellinen muotoutuminen on vasta käynnissä. Kansalaisjärjestöillä on suuri rooli uusien yhteisöjen luontevassa kytkemisessä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Monikulttuuriset paikallisyhteisöt ovat suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta merkittävä voimavara. Se on saatava osaksi suomalaisen yhteiskunnan kehittämistä.

6. Sosiaalisen huono-osaisuuden leimaamat kaupunkien paikallisyhteisöt

Työttömyys, köyhyys ja huonot elämäntavat ovat kietoutumassa yhteen epäsuotuisasti. Yhteiskuntaan on syntyvässä laajeneva ”harmaa alue”, ei-kenenkään-maa. Jo melko pienissäkin kaupungeissa on nimettävissä kaupunginosia, joissa ilmiö on tunnistettavissa. Suurissa kaupungeissa huono-osaisuuden leimaamat kaupunginosat ovat jo näkyviä ja kuuluvia. Uusia kansalaistoiminnan avauksia kaivataan; muuten sosiaalinen huono-osaisuus saa yhä räikeämpiä ja epäoikeudenmukaisempia muotoja.

Ihmiset sosiaalisessa mediassa – yksi tilamuoto

Hannu Katajanmäen asuinaluetyypologioiden lisäksi tässä Naapuriapu-työryhmässä on ajateltu myös internettiä ja sähköisiä yhteyksiä yhtenä ”tilana”. Netissäkin ollaan ja viihdytään, tavataan kavereita ja verkostoidutaan, koetaan yhteisöllisyyttä ja rakennetaan luottamusta muihin ihmisiin oman asuinalueen rajojen sisällä ja ulkopuolella. Varsinkin nuorille internet on tärkeä ja se mahdollistaa vertaistuen, jopa naapuriavun, saamisen niillekin, joilla ei ole omanikäisiä ystäviä reaali maailmassa.⁶⁸ Tässä on kuitenkin riskinsä. Netissä esiintyy myös epäasiallista, kyseenalasta tai jopa täysin laitonta ”naapuriapua”.

Verkko on nuorille luonteva ympäristö ja tila, jossa voidaan edistää sekä hyviä että vahingoittavia tekoja, joten ”verkkomaailman” tulisi olla myös turvallinen tila, jossa noudatetaan samoja sääntöjä kuin muussakin elämässä; tämä vaatii vielä paljon ja edellyttää, että niin viranomaiset kuin kaikki muutkin toimijat ikäryhmästä riippumatta tulevat tutuiksi sosiaalisen median ja verkkoympäristön kanssa. Nettietiketti⁶⁹ tai netiketti⁷⁰ tarkoittaa käyttäytymissääntöjä tietoverkossa ja sosiaalisessa mediassa ja neuvoja miten toimia siinä ympäristössä löytyy Internetistä.

Konkreettista, järjestettyä ja virallista apua netin kautta saa esimerkiksi nettipoliisilta ja netissä toimivilta järjestöiltä ja viranomaisilta, aikapankeista, tovituesta ja niin edelleen. Monella heistä on internetissä valmista tietoa ja vastauksia usein kysytyille kysymyksille ja ratkaisuehdotuksia siitä, miten toimia ja mitä olisi hyvä tietää, mihin ottaa yhteyttä. Apua saa myös sosiaalisen median ja sähköpostin kautta.

Omaa apuansa sosiaalisessa mediassa antavat myös naapurit, paikallisyhteisöt ja ryhmät, jotka pitävät yhteyttä ja välittävät tietoa keskenään. Esimerkiksi naapurit pitävät huolta toisistaan ja välittävät ajantasaista tietoa alueen asioista ja aktivoituvat tarvittaessa myös netin ulkopuolella asuinalueellaan. Netissä tapahtuva asioihin vaikuttaminen ei rajoitu asuinalueelle tai maantieteellisten rajojen sisälle. Netin käytössä ja mahdollisuuksissa on paljon hyviä asioita, jotka eivät tunne etäisyyksiä.

---

⁶⁸ Jutta Antikainen, nettipoliisi, Naapuriapu-työryhmän kokous 16.1.2014

⁶⁹ <http://www.webopas.net/nettietiketti.html>

⁷⁰ <http://www.internetopas.com/netiketti/>

11. YHTEISÖLLISYYDEN JA NAAPURIAVUN EDISTÄMISEN HAASTEET ASUINALUEELLA

Työryhmä on tunnistanut ja pohtinut naapuriavun ja yhteisöllisyyden toteutumisen ja edistämisen haasteta ja estettä. Aina ei ole kysymys fyysisestä sijainnista, kaavoitukseen liittyvistä tai jopa sen aiheuttamista olosuhteista tai rakenteista, vaan yhteisöllisyyden ja naapuriavun ongelmat voivat esiintyä universaalisti erityyppisillä asuinalueilla ja näkyä arjessa. Toki uusien asuinalueiden kaavoituksessa ja suunnitteluvaiheessa mahdollisia ongelmia ennakoivia tekijöitä on otettava huomioon. Kun rakennetaan talot, niin tulisi miettiä myös kuka ja miten yhteisöllisyyttä toteuttaa.

Netti eriarvoistaa asuinalueet ja asukkaat – katvealueet ja etäisyydet, nettirikollisuuden haastet.

Netin käytössä ja mahdollisuuksissa on paljon hyviä asioita, jotka eivät tunne etäisyyksiä, mutta kuitenkin internet auttamisen ja vaikuttamisen tilana ei ole mutkaton väline. Netin välityksellä vaikuttaminen oman asuinalueen asioihin ja auttaminen voi myös rajata osan ihmisistä ulkopuolelle. Maantieteellä yhdistettynä ikään sekä taloudellisiin haasteisiin hankkia tietokone ja nettiyhteydet on osuutta siihen. Esimerkiksi maaseudun tai syrjäseudun ikäihmiset: *sekä yksityiset että julkiset palvelut siirtyvät kiihtyvällä vauhdilla kadunkulmasta verkkoon, ja ikääntyneet ovat vaarassa jäädä tyhjän päälle* toteaa Vanhustyön keskusliitto.⁷¹

75–89-vuotiaista suomalaisista 90 %:lla on matkapuhelin ja kolmanneksella internet-yhteys käytössään. Sähköpostiosoite on 24 %:lla. Vain 4 % ilmoittaa omistavansa älypuhelimien ja 3 % tabletin eli taulutietokoneen. Tietokonetta ja internetiä käyttävät tästä ikäryhmästä tavallisimmin 75–79-vuotiaat miehet. He asuvat yleensä puolison kanssa, ovat olleet johtavassa asemassa tai työskennelleet ylempinä toimihenkilöinä ja asuneet Uudellamaalla. Vastaavasti vanhimpaan ikäryhmään (85–89-vuotiaat) kuuluvat naiset käyttävät tietokonetta huomattavasti harvemmin. He asuvat usein yksin ja ovat taustaltaan työväestöä tai maanviljelijöitä. Tämä käy ilmi KÄKÄTE-projektin (Käyttäjälle kätevä teknologia) ja LähiVerkko-projektin yhteisestä tutkimuksesta.⁷²

Nettirikollisuus ei tunne maantieteellisiä rajoja. Poliisilla on vain rajalliset mahdollisuudet toimia verkkoympäristössä. Monet muutkin asiat vaikuttavat avunsaantiin ja rikosten selvittämiseen nettirikostapauksissa.

Paikallisen identiteetin ja tarinan vahvistamine

Riippumatta alueesta paikallisen yhdessä tekemisen, olemisen ja kokemisen kautta puretaan anonymiteettiä ja sosiaalisia raja-aitoja. Vuorovaikutus luo paikallisia tarinoita ja yhteistä historiaa, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, vahvistavat paikallista identiteettiä. Seurauksena syntyy sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Yhteiset intressit ja yhteinen identiteetti auttavat ottamaan ja kantamaan vastuuta. Tämä on haaste monella alueella, mutta erityisesti alueilla, joilla on huono maine ja paljon sosiaalisia ongelmia. Paikallisen identiteetin vahvistaminen voi olla hyvä lähtökohta asukkaiden väliselle yhteistyölle huonomaineisella asuinalueella. Esimerkkinä tästä on Kannelmäki-liike, joka halusi omalla toiminnalla parantaa asuinalueen imagoa lisäämällä positiivista me-henkeä ja yhdessä tekemistä piilottamatta asuinalueen ongelmia.

⁷¹ Verkkopalvelut eivät tavoita kaikkia – tarvitaan vaihtoehtoja, 26.2.2014, Vanhustyön keskusliitto,

<http://www.vtkl.fi/fin/ajankohtaista/index.php?nid=362>

⁷² <http://www.ikateknologia.fi/fi/uutiset/verkkopalvelut-eivat-tavoita-kaikkia---tarvitaan-vaihtoehtoja.html>

Vuorovaikutus ja luottamus

Kuten todettua, ihmisten välinen sosiaalinen luottamus syntyy vuorovaikutuksessa. Suomessa asuinalueilla ei ole juurikaan toimintaa tai tiloja, joissa ihmiset kohtaisivat ja tutustuisivat arjessa. Asuinalueilla esiintyy paljon on anonyymiyttä sekä hyvässä että pahassa. Uusilla asuinalueilla asuinalueiden eriytymiskehitystä on pyritty estämään mm. kaavoittamalla uudet asuinalueet monimuotoisiksi.

On alueilta, joilla asuu suhteellisen paljon ihmisiä, joilla on luottamukseen syntymiseen vaikuttavia ja sitä estäviä henkilökohtaisia negatiivisia kokemuksia. Tällöin luottamuksen rakentaminen myös auttajiin on haasteellista ja vie paljon aikaa, jopa vuosia. Muutokset ja luottamus eivät synny yhdessä yössä, vaan tarvitaan aikaa ja konkreettisia tekoja. Tästä on kokemusta Voimanpesä hankkeen auttamistyössä Suvelan monikulttuurisella alueella.

Välinpitämättömyys asuinalueilla

Isoksi ongelmaksi jatkuvalla muuttoliikkeelle altistuneilla kerrostaloalueilla erityisesti kaupungeissa on todettu anonyymiyden lisäksi ihmisten passiivisuus ja välinpitämättömyys suhteessa omaan asuinalueeseensa tai kerrostalonsa asioihin ja muihin asukkaisiin. Myös keinojen ja uskalluksenpuute tai pelko vaikuttavat alueen turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Epätietoisuus siitä, kenelle ilmoitetaan ongelmista ja kuka hoitaa asioita, saavat asukkaat epätoivoisiksi. Tällöin muutetaan helposti pois asuinalueelta, mutta ongelmat pysyvät. Mitä tehdään?

Välinpitämättömyyteen liittyy myös **katuhäirintä** ja **katurasismi** esimerkiksi ihonvärin perusteella ja välittämisen ja väliintulon puute. Katurasismista ja -häirinnästä Suomessa ovat raportoineet erityisesti nuoret.⁷³ Suomen Somaliliiton mukaan paljon liikkuvat ihmiset, kuten nuoret, kohtaavat myös enemmän katurasismia, samoin "muslimivaatteisiin" pukeutuvat. Ikävintä on, ettei kukaan sano mitään niissä tilanteissa, muut aikuiset eivät välitä. Uhrin olisi tärkeää saada kokemus siitä, että joku välittää ja puuttuu katuhäirintätilanteisiin. Suomessa puututaan todennäköisesti ääritapauksissa – kun joku käy fyysisesti kiinni. Toiselle ihmiselle huutaminen on jostain syystä asia, johon ei puututa muissakaan kuin rasismitilanteissa.⁷⁴

Ihmisiltä puuttuu tietoa ja rohkeutta auttaa avuntarvitsijaa. Puuttumattomuusongelma ja kysymykset on tuotu esiin myös Suomen Pakolaisavun kertomuksissa rasismista.⁷⁵ Kansalaisilla on vastuu uhrin auttamisesta.⁷⁶ Oikeuden toteutumiseksi tämä on myös tärkeä asia uhriutumisen ja todistajakysymyksen kannalta.

Naapuruuskiistat

Naapuruusriidat ja -kiistat ovat ikäviä sekä yksilön että koko yhteisön näkökulmasta katsottuna. Ongelmiin puuttuminen ei aina ole helppoa. Voi puuttua tietoa, kuinka toimia ja keneen ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa. Sosiaalinen asukasisännöitsijätoiminta, josta on hyviä kokemuksia S-Asuntojen toiminnassa, on yksi keino ennaltaehkäistä ja tarvittaessa myös ratkaista riitoja, mutta ennen kaikkea rakentaa sosiaalisen asukasisännöinnin keinoin taloon sellaista sosiaalista kulttuuria, yhteisöllisyyttä ja

⁷³FRA:n EU-MIDAS-aineiston tuloksia Suomessa asuvista somaleista / Sisäministeriön oikeusyksikkö, 2010.

http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/e1b5232163fb877a0f68af2009cb81ce/1398524562/application/pdf/197418/Somalien%20syrijint%C3%A4kokemukset%20Suomessa_Raportti.pdf

⁷⁴ Sanna Rummakko, Suomen Somaliliitto ry, Naapuriapu-työryhmän kokous 19.09.2013

⁷⁵ Suomen Pakolaisapu ry, 7 tositarinaa rasismista,

<http://pakolaisapu.fi/fi/component/search/?searchword=rasismista&ordering=newest&searchphrase=all&limit=20>

⁷⁶ Kansallinen rikoksantorjuntaohjelma Turvallisuustalkoot 1999

välittämistä, että ongelmien syntymiselle olisi vähemmän tilaa.⁷⁷ Toinen vaihtoehto on asuinalueen riitoihin räätälöity naapurisovittelu, pilkku josta Suomessa on Suomen Pakolaisavun Kotilo-hankkeen myötä hyviä kokemuksia.⁷⁸

Itä-Suomen yliopisto toteuttaa vuosina 2011–2015 Suomen Akatemian rahoittamaan Asumisen tulevaisuus-tutkimusohjelmaan (<http://www.aka.fi/asu>) liittyvää tutkimushanketta Naapuruuskiistat ja asuminen Suomessa. Hankkeessa tutkitaan naapuruuskiistoja, niiden vaikutuksia asumiseen ja hyvinvointiin sekä kiistojen piirteitä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia. Hankkeessa selvitetään, miten suomalaiset tulevat toimeen naapureidensa kanssa ja millaisia naapuruuskiistoja Suomessa esiintyy. Lisäksi arvioidaan, mitä vaikutuksia kiistoilla on asumiseen, hyvinvointiin, naapuruussuhteisiin ja tilankäyttöön. Hankkeessa tuotetaan myös tietoa kiistojen oikeudellis-hallinnollisista ulottuvuuksista ja analysoidaan, miten naapuruuskiistoja hallitaan ja ratkotaan.⁷⁹ Hankkeen tulokset tuottavat tärkeää tietoa myös Naapuriapu-hankkeeseen liittyen, ja tutkimustuloksia on otettava huomioon naapuriavun edistämisen jatkotyöskentelyssä.

Nimby-ilmiot asuinalueilla

Turvattomuutta yhteiskunnassa aiheuttaa myös ihmisten ennakkoluulot muita, usein tuntemattomia ihmisiä kohtaan ja ennakkoluulojen muuttuminen peloksi ja vihaksi. Kun valtiontalous on heikoilla, etsitään syyllisiä esimerkiksi maahanmuuttajista tai muista heikossa asemassa olevista tai poikkeavista, erilaisista naapureista. Mukana on paljon tunteita, jotka voivat aiheuttaa arvaamattomia yhteiskunnallisia seurauksia. Poliitiikalla ja medialla on vaikutusta siihen, luodaanko viholliskuvia, jotka eivät paranna vaan heikentävät luottamusta.⁸⁰

Suomessa sietämisongelma on urbaani ja ennen kaikkea kaupunkeihin liittyvä ilmiö. Sitä kuvaa yhteiskunnassa "nimby" (Not in my backyard)-ilmiö, eli 'ei minun takapihallani'-ajattelu. Ihmiset vastustavat asuinalueidensa läheisyydessä esimerkiksi asunnottomille ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujille jne. suunnattuja asumisyksiköitä. Joskus jopa lapsiperheet voivat olla kohteena.

Erilaisuuden sietäminen on tärkeää, mutta se ei synny itsestään, siihen tarvitaan tukea. Esimerkkinä mainittakoon Helsingin Diakonissalaitoksen ympäristötyö asunnottomille tarkoitettujen asuntoloidensa naapurustossa.⁸¹ Naapureille annetaan ajoissa avoimesti tietoa ja tukea, tehdään jatkuvaa yhteistyötä ja sovitaan yhteisistä pelisäännöistä. Tämän myötä sietokyky ja sallivuus kasvavat ja hyväksyntä lisääntyy. Näin rakennetaan luottamusta ja turvallisuudentunnetta: jos jotain tapahtuu, jo tieto siitä, että joku auttaa ja hoitaa tarvittaessa vuorokauden ympäri, lisää turvallisuudentunnetta kaikille.

Asunnottomuus ja sen uhka - lapsiperheiden hätä

Voimanpesä ry -hankkeen selvityksen perusteella on huomattu muutama vuosi sitten, että lapsiperheiden asunnottomuus ja sen uhka ovat lisääntyneet. Varsinkin monikulttuuriset perheet ovat vaarassa jäädä asunnottomiksi. Valtion pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen PAAVO-ohjelma auttoi ja yksinäiset pitkäaikaisasunnottomat on saatu kuntoon, mutta tilalle ovat tulleet lapsiperheet. Nykyisellä

⁷⁷S-Asunnot Oy <http://www.setlementti.fi/s-asunnot/yritys/>

⁷⁸ Naapuruussovittelu, Suomen Pakolaisapu, <http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/uutiset/kotimaa/kotilo.html>

⁷⁹ <http://www.uef.fi/fi/oikeustieteet/naapuruuskiistat>

⁸⁰ Rasminvastainen päivä. Aamukahvit ennakkoluuloisille 21.03.13. Jari Kivistön, Pekka Nurmen, Liisa Jaakonsaaren, Kimmo Oksasen ja Jeremy Gouldin puheenvuorojen perusteella.

⁸¹ Helsingin Diakonissalaitoksen asumispalvelut <https://www.hdl.fi/fi/palvelut/asumispalvelut>

taloustilanteella ja leikkauksilla tulee olemaan vaikutusta lapsiperheiden toimeentuloon ja asumiseen myös jatkossa. Mitä asialle tehdään tulevaisuudessa ja kuka ja millä resursseilla sen hoitaa?⁸²

Kieli-, koulutus- ja kulttuurierot rikkautena ja haasteena, kaksisuuntainen kotoutuminen

Monikulttuurisissa paikallisyhteyksissä on monia rikkauksia kuten kielet ja kulttuurit, jotka lisäävät paikallista monimuotoisuutta. Samalla siinä on myös yhteisöllisyyden ja yhteisen toiminnan käynnistämisen ja asukasvaikuttamisen kannalta haasteita, joihin tarvitaan tukitoimia, kuten kielikursseja, asumiskursseja, jopa peruskoulutusta. Vaikka puhutaan kotouttamisesta se on kaksisuuntainen prosessi, jonka aikana tapahtuu muutoksia sekä maahanmuuttajissa että suomalaisissa.⁸³

Kotouttamista ja siihen liittyviä muita palveluja ja kursseja tulisi toteuttaa yhteistyössä erilaisten järjestöjen kanssa. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat Nicehearts ry Vantaalta ja Voimanpesä ry Espoosta.

Alueelliset erot elinvuositiedoissa

Kuolleisuutta pidetään yhtenä luotettavimmista väestön terveydentilan osoittimista etenkin kansainvälisissä vertailuissa. Kaikki menetetyt elinvuodet ikävälillä 0–80 vuotta per 100 000 asukasta eli PYLL-indeksissä⁸⁴ kansainvälisesti laajalti käytetyssä mittarissa painottuvat erityisesti sellaiset terveyden ja hyvinvoinnin ongelmat, jotka lisäävät kuoleman riskiä nuoremmista ikäryhmissä.

Kaikki menetetyt elinvuodet, enneaikaiset kuolemat, pitkäaikaissairastaminen ja vammautuminen tarkoittavat taloudellista menetystä yhteiskunnalle. Huomiota on kiinnitetty siihen, että näiden mittareiden huolestuttavaa kasautumista tietyille asuinalueille on havaittavissa Suomessa.⁸⁵

Kunnossapito

Alueen kunnossapidolla on suoraa vaikutusta turvallisuudentunteeseen. Yleinen siisteys, toimiva jätehuolto, turvallinen liikenne, hoidettu kasvillisuus ja ulkovalaistuksen toimivuus erikseen ja yhdessä ja pienetkin muutokset niissä vaikuttavat merkittävästi ihmisten turvallisuuden tunteeseen, liikkumisturvallisuuden, julkisten kohtaamispaikkojen käyttöön ja sitä kautta ihmisten välisiin kohtaamisiin ja sosiaalisen luottamuksen syntymiselle.

Yhteiskunnalliset levottomuudet

Ruotsissa ja monessa muussa Euroopan maassa on esiintynyt vakavia levottomuuksia varsinkin isojen kaupunkien monikulttuurisissa lähiöissä. Suomessa tätä ilmiötä ei ole vielä ollut. Ruotsissa kokemuksista on opittu ja tähän yhteiskunnallisiin levottomuuksiin lähiöissä on tartuttu kehittämällä Social oro -mittaus- ja toimenpidemenetelmä.⁸⁶ Sen avulla seurataan ja mitataan viranomaisten johdolla yhdessä muiden paikallistoimijoiden kanssa asuinalueen levottomuutta tai rauhattomuutta. Tarvittaessa huolen- tai kriisitilanteissa siihen vaikutetaan mobilisoimalla laaja paikallistoimijoiden 'alla goda krafter' eli kaikki hyvät

⁸² Voimanpesä. Häätöuhasta pärjäävään perheeseen. Ympäristöministeriön raportteja 23/2013

Leena Lehtonen, Liisa Leino, Kristiina Lindström ja Marja Manninen

<http://www.ym.fi/download/noname/%7B50A92B8A-73A8-4DEA-841B-1D60EA75CD5F%7D/75832>

⁸³ Suomen Punainen Risti. Kotoutumiskaari <http://www.luetaanyhdessa.fi/pub/doc/kotoutumiskaari.pdf>

⁸⁴ Hyvinvointikompassi Alueellisen hyvinvoinnin seurantaan

<http://hyvinvointikompassi.thl.fi/web/hyvinvointikompassi/indikaattori/-/indicator/r/658/c/658/g/total/i/3138>

⁸⁵ Professori Kai Husman. Asuntoministerin pyöreän pöydän keskustelutilaisuus Yhteistyöllä lähiöt kuntoon! 26.11.2013.

⁸⁶ Sosiaalista rauhattomuutta hillitsevän yhteistyön opas (Metodhandbok för samverkan mot social oro) sekä ruotsiksi että englanniksi: <https://polisen.azurewebsites.net/index.php/start/>

voimavarat alueella -verkosto ja asukkaat lisäämään ja vahvistamaan alueen positiivisia asioita. Tiedottamista ja yhteistyötä median kanssa varsinkin kriisitilanteissa tehdään suunnitelmallisesti.⁸⁷

Rikollisuus asuinalueilla

*Rikollisuudessa on huomattavia alueellisia eroja. Yleensä rikollisuus on runsaampaa suurissa kaupungeissa. Tämä johtuu sekä kaupunkien lukuisammista rikostilaisuuksista että kaupungistumisen mukana vähentyvästä sosiaalisesta kontrollista.*⁸⁸

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen erikoistutkijan Reino Sirenin mukaan Suomessa asuntomurrot, kuten muutkin murrot, ovat tilastojen mukaan viime vuosikymmeninä vähentyneet selvästi. Myös uhritutkimusten mukaan asuntomurrot ovat pikemmin vähentyneet viimeisen 20 vuoden aikana ja niitä tehdään Suomessa vähemmän kuin monessa muussa maassa. Ehkä näistä syistä Suomessa ei ole koettu organisoitua naapurivalvontaa tai naapuriapua niin tärkeäksi kuin naapurimaissa. Naapuriapua suositeltiin kuitenkin jo vuonna 1999 kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa *Turvallisuustalkoot*.

Totta on, että asuinalueet eroavat toisistaan myös rikollisuuden osalta. Työryhmän kanta on, että rikollisuuseroihin vaikuttavat sosiaalisen kontrollin eli esimerkiksi "naapurivalvonnan" puutteen lisäksi yhteiskunnalliset rakenteet. Merkittävää sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti kestävää muutosta alueen ongelmiin, mukaan lukien rikollisuus ei saada aikaan tilannetorjunnalla, kuten lisäämällä kontrollia tai partiointia. Myöskään pelkkä asukasaktiivisuuden ja/tai perinteisen naapuriavun edistäminen eivät riitä. Näillä alueilla tarvitaan ennen kaikkea monipuolisia tukirakenteita, yhteiskunnan panostusta ja resursseja, käytettävissä olevien järjestöjen ja muiden paikallistoimijoiden toimintaa ja aktiivisia asukkaita.

Väliraportin tapaan ei tätä raporttiakaan varten ole tarkoituksella tehty tarkempia selvityksiä poliisin tietoon tulleista tai uhritutkimuksissa ilmoitetuista asuntomurroista tai muista rikoksista ja niiden alueellisista eroista. Näissä korostuisi liikaa ongelmalähtöisyys, johon työryhmä ei halunnut keskittyä.

Kenttätyöskentelyn aikana työryhmä tutustui paikallisiin toimijoihin ja heidän tekemisiinsä ja kiinnitti huomiota siihen, että toiminta ei ole lähtökohtaisesti rikosentorjuntaa, eivätkä aktivoitumisen syyt ole olleet paikalliset rikollisuuskysymykset tai rikostilastot. Päinvastoin, joskus rikostilastot koettiin jopa oman toiminnan kanssa ristiriitaisiksi, eikä niitä haluttu käyttää lainkaan liikkeelle lähtemisen tai ihmisten aktivoitumisen perusteluina. Työryhmä on samoilla linjoilla, rikostilastot eivät ole paras tapa aktivoida ihmisiä osallistumaan ja toimimaan oman asuinalueensa turvallisuuden ja viihtyisyyden puolesta. Rikostilastot koettiin ennemminkin viranomaisten työkaluiksi ja apukeinoiksi määritellä ja priorisoida käytettäviä resursseja ja seurata niiden tehokkuutta. Toiminnan rikosentorjunnallisesta arvosta tai merkityksestä oltiin iloisia, mutta toimintaa ei jatkossakaan oltu halukkaita mainostamaan rikosentorjunnan kautta.

Esimerkiksi helsinkiläisen Kannelmäki-liikkeen toiminta käynnistyi huolesta: asuinalueen imago näyttäytyi ulkopuolisille huonona, eikä vastannut asukkaiden omaa mielikuvaa. Huomattiin, että imago ja identiteetti voivat olla hyvin erilaisia, ja Kannelmäen imagoon haluttiin vaikuttaa positiivisesti. Huonomaineisellakin asuinalueella asukkaat voivat kokea yhteisöllisyyttä ja olla ylpeitä omasta asuinalueesta. Ulkopuolisten määrittämä ja leimaama imago voi olla haitallinen, jopa paikallisasukkaita loukkaava. Asuinalueen ongelmat ovat tiedossa, niitä ei piilotella mihinkään, mutta niiden vaikutusta pyritään vähentämään hyviä

⁸⁷ Hyvät voimat hillitsemään asuinalueiden rauhattomuutta, Regina Järg-Tärno, Haaste 4/2013 www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/hyvatvoimathillitsemaanasinalueenrauhattomuutta.html

⁸⁸ Turvallisuustalkoot – kansallinen rikosentorjuntaohjelma. 1999

asioita lisäämällä. *Rikostilastoista todettiin useamman toimijan kohdalla, että kyllä ne ovat jossain olemassa ja saatavissa, mutta ne eivät kiinnosta meitä, emmekä halua motivoida muita niiden kautta mukaan toimintaan.*

Rikostilastot ja rikollisuustasot eivät toimi perusteluna ja ihmisiä mukaan houkuttelevana tietona, miksi jollakin alueella tai paikkakunnalla olisi hyvä edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja asukkaiden vuorovaikutusta naapuriapu mukaan lukien. Mutta hyvää voidaan aina lisätä alueella kuin alueella riippumatta rikostilastoista tai siitä kuinka turvallista tai turvatonta on. Millä tahansa paikkakunnalla on aina tarvetta naapuriavulle ja ihmisille, jotka auttavat toisiaan arjessa.

12. PAIKALLISET ONGELMAT – PAIKALLISET RATKAISUT

Mahdollisimman monipuolinen kuva naapuriavusta, sen lähtökohdista, tarpeista ja mahdollisuuksista saadaan erilaisia vaikuttavia tekijöitä keskenään yhdistämällä. Edellä kuvatut lähestymistavat eli naapuriavun kohderyhmät, asuinalueet ja toimijat, eivät ole keskenään toinen toisiaan poissulkevia tai staattisia tai tieteellisesti tutkittuja. Ne on otettu käyttöön tai luotu työryhmän työskentelyn yhteydessä kootun tiedon perusteella helpottaamaan ymmärrystä naapuriavun ja yhteisöllisyyden edistämiseen liittyvien tekijöiden monimuotoisuudesta ja niiden vaikutuksista.

Hyvää voidaan lisätä aina, myös jo entuudestaan hyvinvoivilla alueilla, joilla on taloudellisesti ja henkisesti hyvin toimeentulevaa ja hyvinvoivaa asukaskantaa. Kaikkein haasteellisinta naapuriavun kannalta on asuinalue, jossa on hyvinvoivaa väkeä niukasti ja suhteellisesti paljon asukkaita, joiden arkeen vaikuttavat elämänkolhut tai haasteet arjen hallinnassa ja jaksamisessa, huono-osaisuutta, köyhyyttä, työttömyyttä, sosiaalisia ongelmia, korkeat PYLL-luvut, kielimuureja. Lisäksi perinteinen naapuriapu ei välttämättä toimi, rakentava yhteisöllisyys puuttuu, on jatkuva muuttoaalto ja asukasvaihtuvuus, asukkaat eivät tunne toisiaan. Paikallistoimijoita on vähän eikä ole riittävästi omaehtoista kansalaistoimintaa lisäämään asuinalueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Asukkaiden kohtaamispaikkoja puuttuu ja yhdessä tekemisen virittäminen on haasteellista. Siihen tarvitaan monella tavalla viranomaisien tukea tai aloitetta. Kuka hoitaa ja ottaa vastuulle asukkaiden ja kansalaistoiminnan aktivoimiseen, naapuriavun ja naapuriapumallien kehittämisen, käynnistämisen ja ylläpitämisen sekä jatkuvuuden varmistamisen niillä alueilla? Puhumattakaan mahdollisuuksista vaikuttaa oman asuinalueen asioihin tai heitä koskeviin päätöksiin.

Hannu Katajamäen asuinalueuokittelun mukaan haaste kohdistuu ehkä ennen kaikkea sosiaalisen huono-osaisuuden leimaamiin kaupunkien paikallisyhteisöihin ja suurten kaupunkiseutujen monikulttuurisiin paikallisyhteisöihin eli alueet, jotka eroavat toisistaan huomattavasti sosiaaliselta rakenteeltaan ja asukkaiden etnisen taustan suhteen. Myös väestökadosta kärsivät harvaan asutun maaseudun paikallisyhteisöt tarvitsevat tukirakenteita, vaikka verrattuna edellisiin, asuinalueen ongelmat ja ratkaisut niihin ovat erilaiset. Näillä alueilla viranomaisilla ja muilla paikallistoimijoilla on avun, turvallisuuden ja tukirakenteiden tuottamisessa ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämässä sekä asukkaiden aktivoimisessa iso yhteinen tehtävä. Tämä tulee tehdä siten, että pyritään yhdessä asukkaiden kanssa luomaan paikallisia ratkaisuja paikallisille ongelmille.

Taulukko: Paikallisyhteisöt Suomessa

	KAIKKI ASUKKAAT	RISKIRYHMÄT, HAASTEET	ELÄMÄN KOLHUT
1. Väestökadosta kärsivät harvaan asutun maaseudun paikallisyhteisöt			
2. Kaupunkien läheisen maaseudun – ns. asuinmaaseudun paikallisyhteisöt			
3. Perinteiset teolliset paikallisyhteisöt			
4. Ympäristönsä asiointikeskuksina toimivat paikallisyhteisöt			
5. Suurten kaupunkiseutujen monikulttuuriset paikallisyhteisöt			
6. Sosiaalisen huono-osaisuuden leimaamat kaupunkien paikallisyhteisöt			

Paikkaperustaisen tiedon ja olosuhteiden merkitys yhteisöllisyyden, naapuriavun ja vaikuttamisen edistämiseksi

Tieto paikallisista olosuhteista, toimijoista, asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksista ja -tavoista kuten myös naapuriapuun ja yhteisöllisyyteen vaikuttavista paikallisista tekijöistä on lähtökohta paikallisen turvallisuuden ja viihtyisyyden edistämiseksi.

Työryhmän työskentelyn aikana nousseista naapuriapuun vaikuttavista tekijöistä, havainnoista, ehdotuksista ja ajatuksista on koottu tietoa, jota voi hyödyntää naapuriavun kehittämisen ja asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi.

Huomioon otettavat haasteet yhteisöllisyyden edistämiseksi:

Tampereen yliopiston emeritiprofessorin Briitta Koskiaho-Cronström on seurannut Big Society mallia ja kehitystä Englannissa ja nostanut sieltä esille Naapuriapu-työryhmää varten tärkeitä asioita ja kritiikkiä, joita on syytä ottaa huomioon myös tässä työssä:

Big Society ja todellisuus yhteisöllisyydestä⁸⁹

Oletus: ihmisillä on voimavaroja ja kiinnostusta omalla asuinalueellaan ja paikallisyhdyskunnassa toimimiseen yhdessä: voimavara, velvollisuus ja vapaus

Ongelma: *ei käsitellä marginaalisuutta*

Oletus: joustavasta toiminnasta, voidaan hypätä liikkuvaan junaan ja vaihtaa tarvittaessa väriä kuin kameleontti

Ongelma: *(marginaalisen) alueen asukkaat valitsevat joustavan toiminnan kohteet itse*

Oletus: kumppanuudesta, kaikki toimijat "puhaltavat yhteen hiileen" ja toiminta on luotettavaa

Ongelma: jos asukkaat eivät ole tottuneet luottamaan toisiinsa tai viranomaisiin, ei luottamussuhde synny nopeasti ja toiminta nihkeätä

Oletus: ihmiset tarttuvat vapaaehtoisina tekemään työtä yhteiseksi hyväksi

Ongelma: edellinen luottamuskysymys ja mielekkyysongelma

Oletus: network governance eli ei-hierarkisia käskyvallan jakosuhteita vaan enemmänkin yhteistyösuhteita

Ongelma: vaatii hyvää koulutusta ja tottumista uuteen käytäntöön

Oletus: annetaan ihmisille uusia osallistumismahdollisuuksia

Ongelma: haluavatko ja osaavatko ihmiset käyttää juuri näitä mahdollisuuksia hyväkseen

Oletus: no-publicness: ideana, että alueen ongelmia voidaan ratkoa paikan päällä ilman julkisuutta, esim. rikollisesti käyttäytyvää ei käsitellä julkisesti vaan kohde esittää rangaistusta

Ongelma: ihmiset tottuneet julkiseen rangaistuskäytäntöön, epäselvää, mikä on käytännössä toiminnan tehokkuus- ja pitkäaikaisvaikutus

---

⁸⁹ Briitta Koskiaho-Cronström, Naapuriapu-työryhmän kokouksessa 17.10.2013

13. NAAPURIAPU NAAPURIMAISSA/POHJOISMAISSA

Hyödyntää selvityksessä tarpeellisessa määrin ulkomaisia kokemuksia naapuriavun tapaisista järjestelmistä, kuten Ruotsin grannsamverkan ja Viron naabrivalve.

Epävirallista tai perinteistä vuorovaikutteista naapuriapua eli toisten auttamista löytynee mistä tahansa maasta. Sen lisäksi monesta maasta, myös naapurimaistamme, löytyy erilaisia organisoituja, virallisia kansallisia naapuriapumalleja, kuten Ruotsin Grannsamverkan ja Viron Naabrivalve. Niiden taustalla vaikuttavat kansainvälisesti tunnetut *Neighbourhood Watch* -ideat.

Pohjoismaista naapuriapua vastaavaa toimintamuotoa ehdotettiin jo 1990-luvulla RTN:n laatimassa kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa Turvallisuustalkoot (1999)⁹⁰. Nämä ideat eivät ottaneet tuulta purjeisiinsa Suomessa. Suomessakin on monista syistä luotu eri puolille maata muutamia asunalueiden vartiointirenkaita, mutta laajempaa organisoitua naapurivalvontatoimintaa ei ole toistaiseksi kehittynyt.

Työryhmän tarkoitus ja suositus ei nytkään ole suoraan kopioida Suomeen ulkomaalaisia naapuriapumalleja ja -toimintaa. Toki niistä on syytä oppia ja niistä tulee lainata hyviä elementtejä. Toisaalta Suomessa on tehty ja tehdään paljon hyvää, vaikkakin eri nimellä, joten työryhmän ensisijainen ja ehkä tärkein tehtävä on etsiä ja edistää kotimaisia hyviä ja lupaavia, olemassa olevia käytäntöjä.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen erikoistutkijan Reino Sirenin mukaan Suomessa asuntomurrot, kuten muutkin murrot, ovat tilastojen mukaan viime vuosikymmeninä vähentyneet selvästi. Ehkä tästä syystä Suomessa ei ole koettu organisoitua naapurivalvontaa niin tärkeäksi kuin naapurimaissa. Myös uhritutkimusten mukaan asuntomurrot ovat pikemmin vähentyneet viimeisen 20 vuoden aikana ja niitä koetaan Suomessa vähemmän kuin monessa muussa maassa.

Tätä raporttia varten ei ole myöskään tehty laajempia selvityksiä naapurimaiden naapurivalvonta- tai -avun malleista, mutta STO3 toimeksiannosta johtuen on syksystä 2012 lähtien RTN:n sihteeristössä lisätty yhteistyöstä naapuriaputeemaan liittyen vakituisten yhteistyökumppaneiden Ruotsin, Tanskan, Norjan, Islannin ja Viron kanssa. Lisäksi Suomen RTN ehdotti naapuriapua yhdeksi käsiteltäväksi teemaksi pohjoismaisten rikosentorjuntaneuvostojen kokouksessa Norjassa toukokuussa 2013. Syksyllä 2013 järjestettävään rikosentorjuntaseminaariin yhdeksi teemaksi on suunniteltu naapuriapu, jossa myös tema tarkistetaan rikosentorjuntanäkökulmasta.

Pohjoismaisen ministerineuvoston rahoittama yhteispohjoismainen naapuriapuhanke.

Suomen naapuriapu-toiminnan ja pohjoismaisen yhteistyön yhdistämiseksi, tilanteen kartoittamiseksi ja vuoropuheluksi haettiin ja saatiin Pohjoismaisesta Ministerineuvostosta rahoitusta noin 75 000 euroa yhteispohjoismaiselle naapuriapuhankkeelle. Suomessa RTN-sihteeristöllä on hankkeen vetovastuu. Hankkeen yhteydessä järjestettiin Suomessa maaliskuussa 2014 työseminaari, johon osallistuivat muun muassa rikosentorjunnan, demokratian, kansalaistoiminnan asiantuntijat, yhteensä noin 30 henkilöä Suomesta, Ruotsista, Tanskasta, Norjasta, Islannista ja Virosta. Osa tähän yhteenvetoon liittyvästä tiedosta on saatu seminaarin kautta. Pohjoismaisen hankkeen yhteydessä annetaan kesällä 2014 loppuraportti Pohjoismaisen ministerineuvoston verkkojulkaisusarjassa TemaNord tilanteesta pohjoismaissa, koskien kansalaistoimintaa osana pohjoismaista rikosentorjunta- ja demokratiatyötä. Suomi on vaikuttamassa näillä Naapuriapu-työryhmän ajatuksilla pohjoismaissa ja kansainvälisesti. Laajempi kokonaisuus tästä selvityksestä siis ilmestyy omana kokonaisuutenaan eikä tule tähän loppuraporttiin.

⁹⁰ Turvallisuustalkoot, 1999

14. MINÄ ITSE VOIN VAIKUTTA JA AIKAANSAADA MUUTOKSIA OMALLA ASUINALUEELLANI

Mitä sinä toivot asuinpaikaltasi ja mitä voit sille antaa?

Työryhmässä keskustelua on herättänyt monet hankkeet ja käytännöt, moni niistä on työryhmän tehtävän kannalta mielenkiintoisia ja lupaavia. Työryhmän mielestä parhaat paikalliset hankkeet ja toimintatavat ovat syntyneet paikallisista tarpeista, johon paikallisasukkaat tai muut paikallistoimijat itse ovat keksineet omat ratkaisunsa. He ovat saaneet innostusta muista vastaavista ja innostaneet myös omalla toiminnalla muita.

Tässä esitellään lyhyesti valikoima niistä, mistä työryhmä on toimikautensa aikana saanut tietoa ja osaan niistä käytiin tutustumassa myös paikan päällä. Tämä ei ole kattava lista tai paremmuusjärjestys hyvistä käytännöistä, vaan vain murto osa kaikista olemassa olevista keinoista. Tähän poimitut esimerkit esittelevät paikallista naapuriapua ja yhteisöllisyyttä mutta myös asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa oman asuinalueensa asioihin. Niistä löytyy asukasliikkeitä, järjestöjä, diakoniatyötä ja kotouttamista ja tukea arjen haasteisiin ja naapuruusriitoihin sekä matalia kynnyksiä että systemaattisia menetelmiä.

Nämä tässä ovat murto-osa siitä, mitä kaikkea tämän hankkeen yhteydessä voi esitellä. Työryhmän mielestä näistä yhdessä naapuriapu-aineiston kanssa on mahdollisuus koota ja rakentaa oma **Naapuriapu-tietopankki** rikoksentorjuntaneuvoston ylläpitämille sivuille. Sivuilla voisi olla esimerkkejä muistakin ajankohtaisista sekä suomalaisista että pohjoismaisista ja kansainvälisistä käytänteistä. Uusien innovatiivisten toimintatapojen lisäksi löytyy myös aiempia hankkeita, joista voi oppia ja innostua ja päivittää niitä nykykäyttöön. Tällaisia ovat esimerkiksi 90-luvun Karhunpuistokummit, Koivukylän hanke ja kokeilut 70-80 luvulta, lähiohankkeet sekä erilaiset lähidemokratian hankkeet.

Pieniä isoja tekoja – tervehtiminen!

Omalla asuinalueella voi vaikuttaa hyvinkin pienillä asioilla kuten tervehtiä oman talon, kadun tai asuinalueen naapureita ja ihmisiä. Keskenään tuntemattomien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja keskusteluun kannustavaa *Moi!*-rintanappi, joka antoi luvan puhutella käytettiin Kannelmäessä, Pohjois-Haagassa ja Arabianranta-Toukola-Vanhakaupunki-alueella tervehtimiskampanjan yhteydessä vuonna 2010.⁹¹ Piirteiltään samanlainen tervehtimistä kannustava ja sitä kautta terveyttä edistävä kampanja *Säg hej till din granne!* eli tervehdi naapuriasi on juuri menossa Ruotsin Malmössä.⁹²

Yksinkertaisia "naapuriapukeinoja" arkeen löytyy esimerkiksi myös *Ihan tavallisia asioita* www.tavallisia.fi verkkosivustolta ja vihkosesta.

⁹¹ *Moi!*-napit liikkeellä... Kannelmäki 11.05.2010 <http://kaupunginosat.net/kannelmaki/uutiset-mainmenu-212/189-moi-napit-liik>

⁹² *Säg hej till din granne!* http://www.saghej.se/?page_id=69

YHTEISÖLLISTÄ NAAPURIELÄMÄÄ KERAVAN PÄIVÖLÄNLAAKSOSSA.

Uudella asuinalueella yhteisöllisyys ja naapuriapu saivat alkuunsa neuvojen ja työkalujen vaihtamisesta. Kun talot olivat valmiina yhteisiä tapahtumia ja perinteitä jatkettiin ja kehitettiin. Yhteisöllisyys on siirtynyt seuraavalle sukupolvelle.

Päivölälaakson kylä Keravalla on aika tyypillinen 1990-luvun lopussa rakennettu omakoti- ja asuinalue. Kylässä on n. 80 omakotitaloa ja liepeillä muutama rivi- ja kerrostalo. Asuinalueella sijaitsee monitoimitalo, jossa toimivat päiväkotit ja peruskoulun alakoulun 1. ja 2. -luokat. Monitoimitalon yhteydessä on pieni leikkipuisto ja lähiliikuntapuisto. Lähimmät kaupat ovat n. 2 km päässä. Etäisyys juna-asemalle on n. 2 km, ja junamatka Helsinkiin kestää 22min. Etäisyys lentokentälle on 20 km.

Yhteisöllistä naapurielämää

Kaikki alkoi siitä kun vuonna 1999 kaupunki möi edullisesti tonttimaata umpimetsästä, koska haluttiin lapsiperheitä muuttavan Keravalle ympäristökunnista. Noin 80 perhettä osti ja näin myös Jaanan perhe. Kaikki rakensivat yhtä aikaa, pääosin itse. Neuvoja ja työkaluja vaihdeltiin. Lapset touhusivat mukana ja ystävystyivät keskenään. Myös aikuisten yhdessä tekemisen tapa oli syntynyt.

Pihakatu "Meidän kylän leikkipuisto"

Yhteinen pihakatu oli ensimmäinen leikkipuisto ja on edelleen. Lapset leikkivät pihakadulla, jossa nopeusrajoitus on 20km/h.

Yhteisöllisyyden rakentamista. Hyvä ruoka ja yhdessä syöminen on yhdistänyt alusta alkaen.

Kun talot ja tiet saatiin kuntoon, tarvittiin yhteisöllisyyttä. Ryhdyttiin rakentamaan yhteisiä perinteitä. Ehkä siitäkin syystä, että asukkaissa oli sosiaalialan ammattilaisia ja tarve yhteisölliseen toimintaan. Perheiden taloudellisen asema oli hyvä, mutta kiireinen elämäntyylisi kapeutti sosiaalista elämää ja sai naapureista ystäviä keskenään.

Ensimmäiseksi isommaksi yhteiseksi tapahtumaksi järjestettiin Kesästartti. Ohjelmassa oli monenlaista liikuntaa: luontopolku, renkaiden heittoa, hiihtokilpailut kakkosnelosilla, perheviestinä, kettingin ja renkaiden heittoa, katulätkää. Päivän kruunasi yhteinen kyläillallinen. Kukin toi puutarhakalusteensa kadun päähän ja siinä grillattiin yhdessä. Huhu kiersi ja mediakin kiinnostui asiasta. **Hyvä ruoka ja yhdessä syöminen on yhdistänyt alusta alkaen.**

Pientä yhteistä puuhailua jatkettiin ympäri vuoden: yhdessä syntyvät niin halot, kuin puuhevoset ja joululahjaksi nukkekoditkin. Eräänä jouluna isät rakensivat nukkekodit ja äidit sisustivat ja askartelivat huonekaluja Jaanan perheen autotallissa. Yhteistä joutenoloa järjestyy arjessa myös pienellä vaivalla – yhteiset telkkari-illat ja kisastudiot. Lapset viihtyvät kesäisin teltassa milloin kenenkin pihalla.

Kesälomallakin viihdytään paljon yhdessä. Kesäisin vuokrataan usein yhdessä iso mökki tai joskus matkustetaan jopa kauemmas – Turkkiin ja Kreikkaan. Usein mukaan lähtee 40 henkilöä. Nämä yhteiset matkat ovat tärkeitä sekä aikuisille, että lapsille ja nuorille. Vaikka lapset ovat jo kasvaneet isoiksi, he haluavat edelleen lähteä mukaan.

Välillä nähdään vaivaa enemmänkin. Kerran kun naapuri täytti 40v, järjestettiin kunnon festarit omilla nurkillla. Rannekkeet, vuokratut bajamajat, teltat jne. varmistivat kunnon festarifililiset. Vieraita n. 60hlöä.

Tai sitten naapuruston 10-vuotiaiden tyttöjen järjestämät puu- ja keppihevosten kisat. Tapahtumasta laitettiin ilmoitus Heppahullu-lehteen. Osallistuja oli yhteensä noin 100 henkilöä, jopa Helsingistä

Hämeenlinnastakin asti tultiin. Kaikki aiheeseen liittyen oli mietitty ja järjestetty – hevostarvikkeiden myyntiä ja kirpputori, puffetti ja makkaraa jne.

Yli 10 vuotta on yhdessä järjestetty Äyriäisiä - aikuisten iltapukujuhlat itsenäisyyspäivän aattona nyyttikestiperiaatteella jonkun kotona. Juhlien isäntäperhe arvotaan edellisissä juhlissa ja veronpalautuksia saaneet tuovat tarjoilut ja "mät kyläiset" nauttivat muiden vieraanvaraisuudesta. Illan aikana on esityksiä, juhlapuheita ja iloista yhdessäoloa. Yleensä mukana on noin 30-40 henkilöä.

Yhdessä vietellään myös Vaput, Pääsiäiset, Uudet Vuodet ja Juhannukset...

Myös harrastukset ja kierrättäminen yhdistävät

Piikki- ja moporetkiä, kahvakuulailua 2 krt/vko (jonkun takapihalla), maratonjuoksua, pyöräilyä, salibandya, jalkapalloa, hiihtoa, pesäpalloa, kuntosalia... Yhteiset harrastukset jatkuvat toisessa polvessa mm. lenkkeilyyn, skuuttailun, jumpan ja jalkapallon merkeissä. Aikuisten ja nuorten mopoajelusta ei ole valittamista – jokaisessa talossa on mopo, joista perheen aikuiset ja nuoret kilpailevat niiden käytöstä keskenään.

Keskinäistä huolenpitoa ja talkoopaia

Lainaaminen ja kierrättäminen kuuluvat asiaan. Naapuruston yhteistäkin omaisuutta on karttunut kuten trampoliinit, kaksi suurta juhlatelttää ja 40 hengen astiasto, jota säilytetään aina viimeksi käyttäneen perheen luona. Pienemmissä ryhmissä on hankittu myös yhteisiä puutarhatyökaluja.

Asukkaiden ammattiosaaminenkin yhteiskunnan monilta aloilta ja harrastukset kuten esimerkiksi alueen omat bändit ovat yhteiskäytössä. Remontit ja korjaukset tehdään talkoilla. Lastenhoito järjestyy aina kuten myös eläinten hoito. Yökyläilyn symboliksi on Ikea sininen kassin omineen petivaatteineen. Kodit toimivat myös paikallisina nuorisotaloina, jossa tullaan ja mennään. Se ei aina ole helppoa kun nuoria pyörii jatkuvasti ympärillä perheiden arjen keskellä, mutta asioita hyväksytään puolin ja toisin. Nuoret ovat tervetulleita.

Tarvittaessa järjestetään henkistä tukea elämän vastoinkäymisissä, surun ja murheen hetkillä. Arkikäytössä on myös ns. autotalliterapia – miehet kokoontuvat ja juttelevat. Myös yhteisvastuu on tärkeä arvo ja näkyy arjessa yhteisinä vaatekeräyksinä tai rahalahjoituksina eri järjestöille.

Tarvittaessa vaikutetaan

Tonttikaupan yhteydessä luvattiin alueelle **monitoimitalo**, jossa olisi päiväkotia ja koulu. Monitoimitalon suunnitelmat olivat menossa jäihin ja sen kohtaloon kyläläisillä oli vain kaksi päivää aikaa vaikuttaa. Päätettiin ryhtyä taistelemaan ja tehtävät jaettiin nopeasti keskenään. Lapset piirsivät kuvia tulevasta koulu- ja päiväkotirakennuksesta sekä sen pihaympäristöstä. Kaikki kylän ja lähialueen lapset laskettiin. Koulun ja päiväkodin tarve tuleville vuosille arvioitiin. Kyläläisten nimet kerättiin adressiin. Varattiin audienssi kaupunginjohtajalle. Tapaamisessa oli läsnä noin 20 aikuista ja 15 lasta esittelemässä suunnitelmia monitoimirakennuksesta. Mukaan pyydettiin myös media. Vaikuttamisella oli vaikutusta, lupaus rakennukselle saatiin.

KodinOnni ry

Vuonna 2004 perustettiin alueen hyvinvoinnin edistämiseksi KodinOnni ry. Sitä kautta on järjestetty erilaisia tapahtumia mm. vuosittaiset kyläjuhlat (n500 ihmistä niissä juhlissa), elokuva-, keilailu-, ym. retkiä, kirpputoreja, joulutapahtumia, alueen siivoustalkoita. Myös monitoimitalon tilojen lainausta. On tehty myös aloitteita liikenneturvallisuuden lisäämiseksi. "Vuoden teko" – kunniakirja ja kesäkerho lapsille.

Mukaan mahtuu aina

Naapurustossa on ollut 10 vuoden aikana 13 ulkomaalaistaustaista ”perheenjäsentä” – aikaisemmin au-paireja ja nyt kun lapset ovat varttuneet, tilalle on tullut vaihto-oppilaita. Naapuruston ulkomaalaiset nuoret lentävät edelleen mukaan erilaisiin tapahtumiin. Osa naapurustosta myös vierailee heidän luonaan lomamatkoilla. Myös naapuruston ystävät ja sukulaiset ovat mukana niin arjessamme kuin yhteisissä tapahtumissamme.

Yhteydenpito ja hiljaiset viestit

Facebookista on tullut hyvä yhteydenpito ja viestintäväline. Lomien aikana hoidetaan naapureiden postit, tehdään lumityöt, vaihdetaan valoja, leikataan nurmikot, naapureiden poissa ollessa pidetään huolta taloista, ovista ja ikkunoista. Siihen käytetään myös ”lapsityövoimaa” ☺

Facebookista on hyötyä myös silloin kun tarvitse jotakin lainaksi tai kokee olonsa yksinäiseksi. Seura järjestyy nopeasti. Naapureihin saa tulla käymään muutenkin, ei tarvitse soittaa etukäteen tai sopia siitä etukäteen, suunnitella ja aikatauluttaa.

Turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne Päivölälaakson asuinalueella rakentuu seuraavista asioista:

- Tunnetaan toisemme
- Tunnetaan toistemme vieraat
- ”Koko kylä kasvattaa”
- Aina joku kotona
- Kylä ei ole läpi-kulkupaikka mihinkään
- Vähäiset palvelut
- Kodit ja pihat pidetään asutun näköisinä
- Lomista ja poissaoloista tiedotetaan
- Aktiivisuus teiden ja valaistuksen kunnossapidossa
- Ilkivaltaan reagoiminen
- Ympäristön turvallisuuden huomioiminen
- Luonnon-ilmiöihin varautuminen myös laajemmin

Naapuririitoja ei ole ollut. Alkuvuosina ajateltiin, että eletään kuherruskuukausia, mutta tätä on jatkunut nyt 13 vuotta. Ihmiset ovat edelleen innokkaat.

Asukasvaihtuvuus on pieni, mutta jos on, niin myös uudet asukkaat ovat tervetulleita ja heitä on aktiivisesti kutsuttu heti mukaan. Heille kerrotaan, mitä kaikkea yhteistä on olemassa ja jokainen saa valita haluako lähteä mukaan. Se ei ole pakko. Osa tulee ja osa ei.

Asukaskoostumukselta tämä on aika tyypillinen melko uusi ryhmärakentamisen asuinalue, missä kaikki ovat tulleet eri puolilta Suomea ja omia verkostoja ei välttämättä ole niin paljon. Noin 1/3 taloista on mukana ja toinen 1/3 ei lainkaan, mutta tämä yhteisöllisyys ja -toiminta lisäävät takuulla myös heidän viihtyisyyttä/turvallisuutta.

HYVÄ KASVAA JÄRVENPÄÄSSÄ

Me asukkaat- sinä ja minä- nostamme esille parannuskohteet, jotka pistetään kuntoon yhteistyössä niiden kanssa, jotka toimivat alueella ja jotka kokevat asian tärkeäksi.

Hyvä Kasvaa Järvenpäässä on asukasliike paremman, kauniimman ja viihtyisemmän kaupungin puolesta. Toiminnan lähtökohtana on, että me asukkaat - sinä ja minä - nostamme esille parannuskohteet, jotka pistetään kuntoon yhteistyössä niiden kanssa, jotka toimivat alueella ja jotka kokevat asian tärkeäksi. Usein mukana ovat sekä kaupunki, yritykset että asukkaat.⁹³

Kaiken toiminnan takana on ympäristön kunnioitus ja kierrätys, kohtuullisuus ja yhdessä tekeminen. Liike toimii siellä, missä ihmiset kohtaavat ja haluavat yhdessä kohentaa epäkohtia.

Toiminta sai alkunsa, kun ”tehotytöt” **Lea, Erja ja Marja** huomasivat epäkohtia oman lähikaupansa ympäristön siisteydessä ja halusivat itse yhdessä muiden asukkaiden kanssa tehdä asialle jotain. Ideana oli toimia vapaasti ja tehdä juuri sitä, mitä haluttiin ja mistä innostuttiin. Haluttiin keskittyä olennaiseen eli tekemiseen, siksi yhdistysmuoto ja organisoituminen koettiin kahlitsevaksi, rajaavaksi, byrokraattiseksi ja pelottavaksi. Niinpä vuonna 2010 perustettiin vapaasti toimiva Hyvä kasvaa Järvenpäässä -asukasliike.

Ydinjoukko, ”tehotytöt”, on toimintaan sitoutunut ja hyvin verkostoitunut. Rahallisia resursseja ei ole lähes lainkaan, ja kaikki tehdään vapaaehtoistyönä. Paikallisyriyten kanssa on luotu monia innovatiivisia kumppanuuksia. Taloudellisten resurssien kasvattaminen tulee ajankohtaiseksi jatkossa, jos viritellään suurempaa hanketta. Toimintaan liittyvistä vastoinkäymisistä ja haasteistakin on jo kokemusta, mutta sinnikkyys on palkittu. Tulevaisuuden ja jatkuvuuden kannalta toimintaan osallistuvien jaksamista on tärkeää pohtia. Toistaiseksi toiminnan on koettu antaneen enemmän kuin ottaneen.

Yhteistyö Järvenpään kaupungin kanssa on sujunut hyvin. Asiaan on ollut osuutta kaupungin virkamiehellä **Katrilla**, jota kutsutaan ”kaupunginkummiksi”. Hän innostui Hyvä kasvaa liikkeestä ja halusi tukea sen toimintaa: tehdäänhän työtä yhteisen hyvän puolesta. Katri koki haluavansa muuttaa kaavoihin kangistuneita ajattelutapoja ja keskustella erilaisista mahdollisuuksista. Hän pystyi vaikuttamaan asioihin omassa työssään kaupunkiorganisaatiossa. Kaupunki nimesi hänet koordinaattoriksi, ympäristövastaavaksi ja ”kummiksi”. Sen ansiosta asioita on ollut huomattavasti helpompi hoitaa, ja asioiden hoitaminen on järjestelmällistä ja tuloksellista, ja yhteistyö sujuu virastotyöajoista riippumatta. Katrin kautta on saatu järjestettyä esimerkiksi kierrätettyjä puistonpenkkejä, pihakiviä ja niin edelleen.

Seppälän talo toimitilana

Taiteilija Saara Seppälän talo Kyrölän kaupunginosassa on asukasliikkeen käytössä. Talon avaimista ja niiden luovuttamisesta ja yhteiskäytöstä on sovittu lähikaupan kanssa. Taloa käyttävät ennestään aktiivisesti muutkin, kuten kankaankutojat, muusikot ja soittajat, mutta uusikin toiminta on ollut taloon tervetullutta ja kaikki ehdotukset talon hyödyntämiseksi on otettu vastaan ideointia varten. **Ideoita olisi, mutta ongelma on usein kokemus siitä, että vastuu toiminnan ohjaamisesta tulisi olla jollain muulla kuin itsellä.** Talon puitteet rajaavat toimintamahdollisuuksia, mutta käyttäjien ei tarvitse maksaa vuokraa tai sähköjä.

Asukasaktiivit ovat sitä mieltä, että kaupungin kannattaa satsata asukastiloihin ympäri kaupunkia – asukkaat tarvitsevat toimitiloja ja kohtaamispaikkoja. Järvenpään tai muun kaupungin keskusta ei ole tarkoitusta varten sopiva. Eri kaupunginosissa pitäisi olla kodinomaisia tiloja. Kodinomaisuuteen on

⁹³ <http://www.hyvakasvaajarvenpaassa.fi/me>

aktiivisesti panostettava. Pienillä asioilla, kuten verhojen väreillä ja kuoseilla, on merkitystä siihen, miten tila koetaan.

Tulevaisuuden haasteena on, miten tullaan toimeen ja tehdään asioita ilman rahaa. Voisiko Hyvä kasvaa Järvenpäässä -liikkeen tyyppinen asukastoiminta vaikuttaa tulevaisuudessa vahvemmin päätöksentekoon ja lähidemokratiakysymyksiin, kuten kaavoitus- ja budjetointineuvotteluihin, joukkoliikenteeseen ja liikennöintiäkatapulteihin, kulkureittien suunnittelemiseen ja talvikunnossapitoon? Tämä voisi olla mahdollista tulevaisuudessa varsinkin Kyrölän keskustan ulko- ja sisätilojen osalta. Tämä vaatii kuitenkin toteutuakseen paremman organisoinnin, jotta mahdollisimman monella olisi mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Mitä suurempia kunnat ovat, sitä enemmän halutaan vaikuttaa paikallisesti. Juuri oma asuinalue ja siihen vaikuttaminen kiinnostavat.

Kolmen, neljän vuoden aikaansaannoksista on tullut jo vaikuttava lista. Kaikessa tekemisessä on ollut läsnä ajatus siitä, että tehdään yhdessä muutoksia parempaan, nautitaan ja pidetään huolta ja jokainen saa ja voi jollakin tavalla olla mukana. Huolta on pidetty aikaisemmin epäsiististä Siwan takapihasta ja kierrätyspisteestä sen läheisyydessä. Niiden yhteyteen myös luotiin Syötävän hyvä puisto, joka päättyi Sissipuutarhurit -tv-ohjelmaan. Seppälän talo tyhjennettiin tarpeettomista tavaroista ja kunnostettiin talkoovoimiin. Kansainvälisenä ympäristöpäivänä kesäkuussa järjestettiin Kyrölän päivä, jossa ohjelmaa oli aamusta iltaan ja väkeä paljon liikkeellä.

Kesän 2013 suurin ja kuvatuin tempaus oli **kukkasaapas** tai **kumisaapastempaus**. Paikallinen yhteistyökumppani kukkakauppa Kukkatalo lahjoitti nimikkokukkakimppu myyntitulojen/myyntimäärän (1 myyty HKJ kukkakimppu = 1 lahjoitettu kesäkukka HKJ-lle) yhteistyösopimuksen perusteella tempausta varten 500 kesäkukkaa, ja yksityishenkilöt lahjoittivat vanhoja kumisaappaita. Keskeisellä paikalla keskustassa sijaitseva karu aita koristeltiin talkoovoimiin 300:lla kumisaappaalla, joista jokaiseen istutettiin yksi kukka. Seitsemän aidan välittömässä läheisyydessä työskentelevää yrittäjää sitoutui kastelemaan kukkia vuoroviikoin ja kertomaan aidasta asiakkailleen. Kumisaappaat koristivat aita kaksikuukautta, eikä niihin tuona aikana kohdistunut kertaakaan ilkivaltaa. Tästä oltiin ihmeissään, koska paikka on baarien ja muiden viihde-elämän palvelujen ja tapahtumien keskipisteessä. Aidasta tuli kesällä 2013 Järvenpään kuvatuin kohde ja kuvia siitä, sekä asukasliikkeestä käytetään Järvenpään kaupungin virallisissa esitteissä. Kesällä 2014 istutettavia kukkia on jo tuhat kappaletta ja yhdessä paikallisasukkaiden, kaupungin ja yritysten kanssa niille suunnitellaan sopivia istutuspaikkoja.

Hyvä kasvaa Järvenpäässä -liikkeellä on Facebookissa oma sivusto ja postituslista. FB on tärkeä, nopea ja vuorovaikutteinen viestintäväline. Omat nettisivutkin löytyvät: niiden avulla voi seurata asukasliikkeen tekemisiä, osallistua toimintaan haluamallaan tavalla tai ottaa yhteyttä tehoyhtöihin ja saada ideoita siihen, miten itse voi vaikuttaa viihtyisyyteen ja yhteisöllisyyteen omalla asuinalueellaan.

Hyvä kasvaa Järvenpäässä <http://www.hyvakasvaajarvenpaassa.fi/>

KANNELMÄKI-LIIKE

Unelmoidaan yhdessä minkälaiseksi me ITSE halutaan Kannemäen tehdä. Tule mukaan toteuttamaan unelmaasi. (Ihminen tekemässä itse.)

Kannelmäki-liike on Kannelmäessä asuvien, työskentelevien ja vapaa-aikaansa viettävien - sekä yleensäkin Helsingin esikaupunkeja fanittavien kaupunkilaisten puoluepoliittisesti sitoutumaton yhteisö. Kannelmäki-liikkeen tarkoituksena on verkottaa ja aktivoida kaupunginosan asukkaita sekä kaikkia esikaupunkien elämästä kiinnostuneita kaupunkilaisia fanittamaan kaikkea sitä perushyvää ja innostavaa lähitekemistä - tehdään itse omasta kaupunginosastamme juuri meille paras ja mukavin!

Kannelmäki-liikkeen yhtenä päätavoitteena on kohentaa radikaalilla tavalla Kannelmäen aseman ympäristöä, erityisesti Sitratoria toteuttamalla kaupunkilaistoiminnan keskus Kelan entiseen, nykyään tyhjillään olevaan toimistotilaan (600-700 m²).

Kimmo, konseptikehittäjä, pohti kolme vuotta sitten, kun perustettiin Kallio- ja Töölö-liike, kuka voisi perustaa vastaavan liikkeen Kannelmäkeen ja ymmärsi voivansa itse tehdä sen.

Kannelmäki on Kemin kokoinen "kylä" ja Kanneltalo Sitratorilla kokoaa kaikki paikallistoimijat yhteen. Kun ihmiset tulivat Kannelmäkeen, he näkivät Sitratorin, joka ei ollut kaikkein viihtyisin paikka. Kehkeytyi ajatus vallata tori ihmisten käyttöön ja tehdä yhdessä positiivisia asioita sen eteen. Ajatuksena on, ettei haluta olla valittajina vaan **välittäjinä**. Kimmo teki yhteydenpitoa ja viestintää varten Kannelmäki-liikkeen Facebook-sivut ja siitä se lähti.

Kannelmäki-liike ei ole yhdistystoimintaa. Yhdistysmuotoa on pyritty välttämään monesta syystä. Monet asiat, kuten juridiset sopimukset, olisi helpompi järjestää ja toteuttaa (asukas)yhdistysten kautta, ja yhdistykset saavat helpommin rahoitusta kaupungilta. Järjestäytymistä on kuitenkin toistaiseksi vältetty. Kysymys ei ole vastakkainasettelusta tai kilpailusta alueella, vaan ideaalitalanteessa toimitaan yhteistyössä. Liike kokoa yhteen monia alueen toimijoita: yhdistyksiä, järjestöjä ja seurakuntia, ja tapahtumia järjestetään yhteistyössä. Kannelmäessä on ollut helppoa tehdä yhteistyötä Sitratorilla sijaitsevan Kanneltalon ja viereisen nuorisotalo Nurkan kanssa, siitä on saatu välineitä että asiantuntija-apua Kannelmäki-liikkeen järjestämien tapahtumien tueksi.

Nämä asiat ovat myös tilanne- ja paikkakohtaisia. Tulevaisuudessa asiat ovat ehkä toisin, mutta juuri nyt **yhteiskunta on ns. kevyt elämä -vaiheessa**. Ei haluta sitoutua pitkäksi aikaa. Tämän tyyppisellä toiminnalla on ollut valtava kasvu. Uskotaan ihmislähtöisyyteen, tullaan mukaan tekemisen kautta, käytössä ovat modernit keinot. Kaikki Kannelmäki-liikkeen kokoukset ovat avoimia, niihin on matala kynnyks, kaikki voivat tulla mukaan toteuttamaan omaa unelmansa. Asukasliikkeen väki tapailee melko säännöllisesti ja mukana on monenlaisia aktiivisia toimijoita, faneja ja yhteistyökumppaneita.

Liikkeen idea ja ydintoiminta on **ihminen tekemässä itse** itselähtöistä ja omaehtoista, kylähengistä toimintaa. Liikkeen tehtävä on kannustaa, tuupata (NUDGE), tukea ihmisiä tekemään itse, luoda positiivisia avauksia – omistajuus asialle, into tekemiselle. Se ei ole toiveiden tynnyri paikallisille asukkaille. Kannustamalla ja tuuppaamalla – hyvä idea, mitä ajattelit (itse) tehdä asialle – pyritään ihmisiä kannustamaan toimimaan. Lisäksi nollatoleranssi on tärkeä – halutaan puuttua epäkohtiin ja etsitään, kuka voisi puuttua ja puututaan. Siihen tarvitaan myös pieniä kannustimia.

---

⁹⁴ Kannelmäki-liike Facebook sivut.

Liikkeen toiminnan pohjana on **unelmateema** – unelmoidaan minkälaiseksi itse halutaan Kannelmäki tehdä. Kaikki saavat tulla ideansa kanssa ja alkaa toteuttaa niitä. Maija, viestinnän ja PR-alan asiantuntija, luki vuosi sitten paikallislehdestä tuoreesta Kannelmäki-liikkeessä ja päätti lähteä mukaan ja toteuttaa omaa unelmansa. Tämän tuloksena Kallion kuumailmapallo-unelmaveistos siirrettiin Sitratorille ja juhliittiin asukkaiden kanssa sen avajaisia. Avajaisjuhlat järjestettiin Sitratorille talkoovoimin. Kauppiaalta saatiin glögiä, asukkailta FB:n kautta isoja termareita ja muuta tarpeellista.

Yhdessä järjestettyjen tapahtumien ja toteutettujen unelmien lista on jo vaikuttavan pitkä. Niiden kautta on rakennettu yhteisöllisyyttä ja viihtyisyyttä, turvallisuuden tunnetta, yhdessä tekemistä, herätetty ihmisten kiinnostusta kehittää omaa asuinalueetta ja vaikuttaa sen viihtyisyyteen ja siisteyteen, siistitty paikkoja, kohennettu asuinalueen imagoa ja ylpeyttä omasta kaupunginosasta ja sen houkuttelevuutta, on saatu julkisuutta. Asukkaita ovat houkutelleet toimintaan asukasliikkeen matalat kynnykset ja nopea tiedonkulku ja osallistumisen helppous.

Sosiaalisen median Facebook-ryhmän rooli ennen kaikkea tieto-osallisuuden kokemukselle on tärkeä – Facebook on tiedottamisen kanava, nopein tapa saada selville paikallisista asioista ja tutustua ihmisiin. Sosiaalinen media luo osallisuuden kokemusta ja myönteistä kokemusta siitä, että olen yhteydessä ja kuulutaan johonkin. Ihmiset voivat kokea FB:n kautta osallisuutta ja saada tietoa asioista laajemminkin, myös muiden paikallisten toimijoiden samantyyppisistä tai muista tekemisistä. Kannelmäessäkin seurataan ja fanitetaan Hyvä kasvaa Järvenpäässä ja muiden paikkakuntien toimintaa, jossa ei välttämättä itse edes fyysisesti liikuta arjessa tai sen ympäristöä ei tunneta muuten. **Ihmiset tarvitsevat sekä fyysisen, että verkossa kohtaamisen mahdollisuuden.**

Kuten monessa paikassa, niin myös Kannelmäessä on vahvasti esillä se, että **asukastiloista ja olohuoneen tyyppisistä kohtaamispaikoista** on suuri tarve. Hyvästä yhteistyöstä Kanneltalon kanssa ollaan oltu erittäin tyytyväisiä, mutta se ei silti ole ominaisuuksiltaan asukastalo. Asukkaat ovat toivoneet asukastalomaista paikkaa, jossa saisi toteuttaa paremmin omaa juttua. Konkreettisenä esimerkkinä ja kipukohteenä Kannelmäessä on Kela-talo Kanneltalon vieressä, joka on seisonut seitsemän vuotta tyhjänä, osa tiloista on ostettu, mutta kaikki ei. Niitä on yritetty toistaiseksi tuloksettomasti saada asukastoiminnan käyttöön. Tiloja olisi olemassa, mutta se vaatii uudenlaista asukastyön konseptia ja uutta logiikkaa, demokraattisia pilotteja.

Asia on huomattu sekä Suomessa, että ulkomailla. Mielenkiintoisia hankkeita on syntynyt sen seurauksena, kun tyhjätilat on annettu asukkaiden käyttöön ja ihmiset itse ovat saaneet päätätä ja täyttää tilat kansalaistoiminnalla.

Nykyään on yhteiskunnassa paljon niin sanottua rajapintatoimintaa. Kuntahallinnassa kaikki toimialat ovat sektoroituneet. Jos kaupungin tai kunnan kanssa asioi, joutuu aina miettimään, että kenelle asiat kuuluvat. Naapuruustoimijat eivät sovi kuntahallinnassa kenenkään toimenkuvaan. Samalla kun asiat kuuluvat kaikille, **ihmisillä ei ole siiloja** Kaupungissa asioidaan usein ongelmalähtöisesti. Mutta yhteistyö alueen toimijoiden kanssa ei ole ongelma, ei olla ratkaisemassa ongelmia. Tarvitaan **rajapintatoimijoita** eli **kummivirkamiehiä**, jotka hoitavat asiat kuntapuolelta. Esimerkiksi Järvenpäässä Hyvä kasvaa Järvenpää - liikkeen vaikutuksesta on vapaaehtoinen **kaupunkikummi**. Kummi on kuitenkin luonteeltaan tilapäinen ratkaisu, koska se on henkilöstä kiinni. Pitäisi olla pysyvät rakenteet ja asia mukana (kaupunki) strategiassa.

Unelmakummit ja puistokummit ovat muutamat konkreettiset toimintamuodot asukasliikkeen sisällä. Unelmateemaan liittyen otettiin käyttöön myös unelmakummit kannustamaan muita asukkaita. Heitä varten

suunniteltiin ja otettiin käyttöön Kannelmäki-kummipinssit. Lisäksi noin kymmenkunta vapaaehtoista henkilöä puistokummina pitävät puistoalueet siistinä siivoamalla roskat pois. Kannelmäki-liike on heille toiminta-alusta.

Positiivisuuden kierre – lisään positiivista ja vähennetään aktiivisesti negatiivista.

Kannelmäki-liikkeen FB-sivuilla keskustelusävy on pysynyt positiivisena. Negatiivisen sävyisiä viestejä ei poisteta, mutta positiivisia lisäämällä vähennetään aktiivisesti negatiivisia asioita ja niiden vaikutuksia, provosoituminen keskeytetään. Alueen ongelmia ei ole tarkoitus piilottaa, mutta ei haluta olla jatkuvasti puhumassa negatiivisista asioista ja poistamassa ongelmia, vaan lisäämässä positiivista toimintaa.

Haasteena on toiminnassa koetaan se, miten aktivoidaan ne ihmiset, jotka sitä kaikkein eniten tarvitsevat? FB on hyvä, mutta miten tavoitetaan ne jotka ovat sosiaalisen median ulkopuolella? Taistelu positiivisen puolesta on edelleen tarpeellinen. Resurssit, ihmiset ja rahoituskysymykset.

Facebook: Kannelmäki-liike

SISKOT JA SIMOT

Kansalaiset välittämään lähimmäisistään ja tuottamaan hyvää mieltä itselle ja muille.

Siskot ja Simot on kaikille avoin, luovan välittämisen poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton ja järjestöistä riippumaton yhteisö tavallisille ihmisille. Sen perustehtävä on edistää tavallisen ihmisen taidoin tehtävää korvauksetonta keikkaluonteista vapaaehtoistoimintaa. Yhteisö on samalla markkinointi- ja rekrytointikanava potentiaalisille vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille ihmisille. Yhteisö mobilisoi kansalaisia välittämään lähimmäisistään ja tuottamaan hyvää mieltä itselle ja muille. Yksi arvoista on yhdessä tekemisen ilo!

Luovan välittämisen yhteisö Siskot ja Simot sai alkunsa, kun Eero Väisänen oli MBA-opintojensa yhteydessä Jyväskylän yliopistossa vailla lopputyön aihetta. Hän etsii teemaa, johon kokisi myös intohimoa. Pitkän harkinnan jälkeen hän valitsi MBA-lopputyönsä aiheeksi sosiaalisen hyvinvoinnin kehittämisen paikallisyhteisössä. Häntä innosti ajatus ”Suurin haaste on luoda yhteiskuntaan oikeanlainen henki ja eetos, joka kannustaa ihmisiä hyödyntämään omia voimavaroja yhteiseksi hyväksi” (Demoksen Mokka & Neuvonen 2007, Sitran raportteja 69). Eero laati kuntasektorin hyvinvointijohtamisen ja kolmannen sektorin vapaaehtoistoiminnan nykytilan analyysin pohjalta suunnitelman ja ehdotuksen toimintamalliksi. Hän esitti näkemyksen siitä, miten vapaaehtoistoimintaa pitäisi kehittää sosiaalisen hyvinvoinnin tuottajana ajan hengen mukaisesti niin, että vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on helppoa ja kynnys matala.

Monet asiat vaikuttivat teeman valintaan: oma kokemus vapaaehtoistyöstä ja halu jatkaa sitä sekä turhautuminen julkiseen puheeseen ja kirjoitteluun välittämisen ja vastuullisuuden puutteesta. Eeron mielestä yhteisöllisyysseminaareista ja teemaa sivuavista raporteista ei siirtynyt toiminnaksi juuri mitään, koska niissä ei juurikaan esitetty konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Innostusta hän sai ajatushautomo Demoksen tutkijoiden hyvistä raporteista kansalaisten osallistumisen merkityksestä sekä Pekka Himasen vuonna 2004 laatimasta raportista Välittävä, kannustava ja luova Suomi. Vuosien kuluessa Eero ymmärsi, että raportit jäävät pölyttymään, jos niiden sisältämien näkemysten ja visioiden täytäntöönpanosta ei kukaan ota vastuuta. Vastuu toiminnasta kuuluu kaikille meille. Eero oli samaa mieltä presidentti Sauli Niinistön kanssa kansallisesta välittämisvajeesta ja koki, että ongelmaan pitäisi puuttua. Hän päätti tehdä jotain itse!

Toimiessaan kotikaupunkinsa Järvenpään kehittämisspällikkönä 1990-luvun laman aikana Eero oli ajatellut, että kuntalaisten on tulevaisuudessa otettava enemmän vastuuta omasta ja lähimmäisten hyvinvoinnista. Kunta on ymmärretty väärin, jos se nähdään vain palveluorganisaationa. Kunta on myös yhteisö, jossa tarvitaan kansalaisten omaehtoista panosta oman ja lähimmäisten hyvinvoinnin tuottamisessa. Hyvinvoinnin ja arvostuksen kokemukseen vaikuttaa vahvasti, kuinka lähimmäiseen suhtaudutaan.

Ideasta innovaatioksi

Eero sai valmiiksi lopputyönsä, joka sisälsi valmiin käyttökelpoisen suunnitelman vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi nykyaikaan sopivalla tavalla. Hän alkoi toteuttaa lopputyössä esittelemäänsä suunnitelmaa syksyllä 2012. Eero oli ideansa tiimoilta yhteydessä Järvenpään kaupungin kehitysjohtajaan ja paikallisen yhdistysverkoston puheenjohtajaan. Idea sai vahvaa tukea, ja koolle kutsuttiin seminaari, jossa esiteltiin ideaa laajemmalle joukolle.

Idea muuttui innovaatioksi lopullisesti sen jälkeen, kun kokoon saatiin tammikuussa 2013 hyvä suunnitteluryhmä, jonka kanssa yhdessä suunniteltiin ja valmisteltiin ensimmäinen tempaus, Välittämisen keikka. Se pidettiin saman vuoden maaliskuussa. Keikan teemana oli ulkoilu ja laulaminen yhdessä

palvelutalojen ikäihmisten kanssa. Aurinkoisena lauantapäivänä pidetty keikka onnistui hienosti, tapahtumaan ilmoittautui 70 vapaaehtoista kolmessa ja puolessa viikossa. Tähän mennessä välittämisen keikkoja on ollut useampia ja erityyppisiä: ikäihmisten kohtaamista, ulkoilua, yhteislaulua, kauneudenhoitoa, pihajuhlia, pikkujoulut, auttamista pienissä pihatöissä, lauluryhmä muistisairaille ja niin edelleen. Välittämisen keikkojen lisäksi järjestetään teemoiltaan vaihtelevia kohtaamisen pop up-tapahtumia, ja osallistumisen kynnys on mukavan matala.

Yhteisö alkoi kasvaa vuonna 2013 ja toimintamuodoiksi ovat keikkojen lisäksi kehittyneet säännöllisemmin kokoontuvat piirit, kuten vapaaehtoisten vetämä laulupiiri. Tavoitteena on saada käyntiin myös ikäihmisten lukupiiri. Toiminnasta on tuotettu kaksi videoklippia, joista toinen julkaistaan huhtikuun 2014 lopussa You Tubessa. Tiedotus on tapahtunut etenkin Facebookin, paperisen ja sähköisen keikka-esityksen ja paikallislehtien välityksellä.

Toiminnan visio 2015 – koko Suomen laajuisesti

Siskot ja Simot toimii paikallisesti eri puolilla maata, mukaan on tullut tuhansia uusia "siskoja" ja "simoja". Asian eteenpäin viemiseksi ja tueksi kansallisella tasolla tarvitaan hanke ja hankerahoitusta. Liikkeelle on lähdetty itse toiminnasta, ei rahoituksen hankinnasta. Jatkossa tarvitaan esite, omat nettisivut, hankehenkilöstöä ja niin edelleen. Eeron mukaan olisi hienoa, jos toimintaa voidaan jatkossa edistää esimerkiksi Naapuriapu-työryhmän, valtionhallinnon ja rahoittajayhteisöjen kautta.

Tule mukaan luomaan uutta innostavaa tarinaa! kannustaa Eero kaikkia.

Siskot ja Simot www.siskotjasimot.fi

MUMMON KAMMARI

Osaamme kuka mitäkin, yhdessä mitä vain!

Mummon Kammari on Suomen ensimmäinen vapaaehtoistyön keskus ja kaikenikäisille avoin kyläpaikka Tampereella. Toiminta käynnistyi jo vuonna 1989 evankelis-luterilaisen seurakuntien diakoniatyön osana, ja tänä vuonna vietetään Mummon Kammarin 25-vuotisjuhlapäivää. Toimintaa on sitä ennen ollut jo 1970-luvulta alkaen ja se perustuu ennen kaikkea ikäihmisten auttamiseen.

Jokaiselle vanhukselle kuuluu ihmisarvo ja täysivaltainen osallisuus yhteiskunnassa. Jokaiselle vapaaehtoistyöstä kiinnostuneelle kuuluu elämäntilanteensa ja taitojensa mukainen tehtävä seurakunnan vapaaehtoistyössä sekä osallisuus yhteiskunnassa. Mummon Kammarin toiminta rakentaa ja vahvistaa ihmisten välistä yhteisöllisyyttä.

Iso osa Mummon Kammarin toiminnasta toteutetaan vapaaehtoisten voimiin. Toiminnassa tuetaan vanhusten kotona asumista, viedään laitoksiin ja palvelutaloihin vaihtelua ja iloa, järjestetään Mummon Kammarin kyläpaikan tuokiot, kerätään varoja ja kehitetään uusia tapoja auttaa. Tavallisen ihmisen taidoin tuetaan ja täydennetään palkattomasti ammatti-ihmisten työtä, ei korvata sitä, ikäihmistä kunnioittaen.

Vapaaehtoisia on mukana toiminnassa noin 1000. Mukana on vauvaperheitä, opiskelijoita, työttömiä, eläkeläisiä, maahanmuuttajia, loman viettäjiä ja niin edelleen. Vapaaehtoisten keski-ikä on noin 60 vuotta. Miehiä on parisataa, suurimpana ryhmänä "talkkari pikkaraiset". Tehtäviin saa sitoutua niin pitkäksi aikaa kuin voi, jaksaa ja haluaa. Keskimäärin ollaan vapaaehtoisina toiminnassa mukana noin vuosi.

Vuosien varrella ovat kehittyneet monipuoliset rakenteet, toimintatavat ja pitkään toiminnassa mukana olleiden vetäjien ammattitaitoinen silmä vapaaehtoisten toimijoiden rekrytoimiseen ja välittämiseen. Sopivien tehtävien löytäminen, auttajien ja autettavien yhteen sovittaminen ei ole aina helppoa, mutta periaatteena on, että jokaiselle autettavalle löytyy auttaja ja jokaiselle vapaaehtoiselle, joka haluaa tulla mukaan löydetään ja neuvotaan sopiva tehtävä, jossa voi kokea itsensä tärkeäksi ja hyödylliseksi.

Henkilökemian merkitys onnistuneelle vapaaehtoistyölle on tärkeää ja se huomioidaan tarkasti. Jos auttamissuhde ei toimi jostain syystä toivotulla tavalla, kokeillaan toista ja yritetään löytää uusi sopiva pari. Käsitystä siitä, että joku voi olla hankala ihminen ja kukaan ei tule toimeen sen kanssa, ei haluta allekirjoittaa. Aina on pyritty löytämään sopiva henkilö kaikissa tilanteissa. Mummon Kammarin motto onkin: *Osaamme kuka mitäkin, yhdessä mitä vain!* Ketään ei jätetä syystä tai toisesta ulkopuolelle.

Vapaaehtoistoiminta Mummon Kammarissa ei tunne ikärajoja. Esimerkiksi nuorin vapaaehtoinen – muutaman kuukauden ikäinen vauva – pääsi äitinsä kanssa elämänsä ensimmäiseksi vapaaehtoistyöksi ilahduttamaan palvelutalon ikäihmisiä, joille pienen lapsen näkeminen ja kohtaaminen tuottaa paljon iloa arkeen ja muistoja omista lapsista ja lapsuudesta. Tai iäkäs yli 80-vuotias reipas rouva päätti ryhtyä vapaaehtoiseksi auttamaan ikäihmisiä ja otti vastuulleen itseään huomattavasti nuoremman "vanhuksen".

Moni yritys, yhteisö ja yksittäinen ihminen tukee Kammaria. Yhteistyö muiden paikallistoimijoiden kanssa on kasvanut ja esimerkiksi Suurella Sydämellä verkosto on ollut tärkeäksi kumppaniksi verkoittamalla paikalliset auttajat ja avun tarvitsijat, yksilöt ja yhteisöt.

Mummon Kammari www.mummonkammari.fi

SUURELLA SYDÄMELLÄ

Tekee hyvää tehdä hyvää! Vapaaehtoistoita netissä!

Suurella Sydämellä on viime aikoina monelle paikkakunnalle levinnyt ja valtakunnallisesti tunnetuksi tullut hyviä tekoja välittävä verkosto Tampereelta. Palvelua ylläpitää Suomen evankelis-luterilaisen seurakuntien verkosto yhteistyökumppaneineen. Toiminta sai alkunsa jo vuonna 2006.

Suurella Sydämellä -vapaaehtoistoiminta syntyi diakoniatyön kehittäjän **Ilkan** ideasta. Ilkka innostui siitä ajatuksesta, että netin kehitys on vaikuttanut lyhyen ajan sisällä voimakkaasti ihmisten tapaan toimia – siellä ollaan ja tavataan ystäviä, tilataan lomamatkoja, tehdään ostoksia ja haetaan tietoa. Netti ja -palvelut ovat luonnollinen osa aika monen ihmisen arkea. Myös auttaminen pitäisi helposti välittyä sen kautta.

Ilkka innostui ja ryhtyi toteuttamaan ajatustaan omassa työssään – diakoniatyön osana kehittämään vapaaehtoistoiminnan välittämistä Internetissä. Suurella Sydämellä -vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on tarjota vapaaehtoisille mahdollisuuksia auttaa, palvelua avun tarvitsijoita ja koota yhteen eri paikkakuntien auttamistyötä. Toiminnan tavoitteena on olla helpoin ja joustavin, kattavin, verkkoratkaisultaan edistyksellisin, palvelevin, kekseliäinen ja hauskin. Keskeisenä toiminta-ajatuksena on toisten ihmisten palvelu ja auttaminen.

Ilkka halusi toteuttaa ideansa ja saada muutkin innostumaan ja mukaan. Hän näkee ja tunnistaa sekä diakoniatyön haasteita että uusiakin mahdollisuuksia ja eri toimijoiden verkostoitumisen tarpeellisuutta. Ilkka on palkittu kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön kultaisella ansiomerkillä.

Tulevaisuuden kannalta tarkoitus on vahvistua koko maata kattavaksi hyvän tekemisen verkostoksi, tarjota rakenne ja palvelu, jossa paikalliset avun tarvitsijat ja tarjoajat voisivat löytää toinen toisensa. Verkkopalvelu kokoaa erilaista paikallista auttamistyötä yhteen.

Tampereella paikallistoimijat ovatkin jo ottaneet palvelusta kopin ja verkostoituminen vapaaehtoistyöhön liittyen näkyy ja toteutuu monella tavalla. Montaa hienoa tarinaa siitä, mitä paikallistoimijoiden ja vapaaehtoisten yhteistyössä on saatu aikaiseksi. Ehkä jopa yllätyksenä huomattiin sekin, että ihmiset, jotka ovat saaneet monipuolisen mahdollisuuden välittää ja auttaa muita, ovat olleet erittäin kiitollisia ja kokeneet, että juuri he ovat saaneet siitä itselleen paljon, mahdollisuuden kanavoida auttamisentarvettaan. Ihmisten ajankäytöstä kilpailevat kaikki, myös vapaaehtoistoiminta muiden joukossa. Matalan kynnyksen auttamistyössä riittää sekin, että ihminen tule mukaan vaikka kerran hänelle sopivalla hetkellä. Tai jos ei ole aikaa, mutta on halua auttaa, voi sopivia tehtäviä silti löytynyt auttamislistalta tai esimerkiksi hyvien tekojen kaupasta – hygieniapaketteja ja parturi-kampaamokäyntejä vähävaraiselle.

Nykyisin toiminnassa on mukana noin 30 paikkakuntaa ja tuhansia vapaaehtoisia. Mutta se ei ole tärkeintä vaan se montako auttavaa käsiparia on välitetty. Vuonna 2013 verkoston kautta haettiin kolmeen tuhanteen vapaaehtoistehtävään.

Vaikka konsepti on valmis, toimiva ja levinnyt monelle paikkakunnalle, se ei riitä. Ilkalla on ollut halua kehittää palvelua ja hakea uusia auttamisen ja avun välittämisen muotoja - vaikka muuttoapua tai velkaneuvontaa, myös Pyydä apua-palvelu. Tarjottava apu vaihtelee paikkakunnittain. Auttamassa on sekä ammattilaisia että vapaaehtoisia. Palvelun kehittämistyössä mukana voivat olla vapaaehtoisetkin ja tuoda omia ehdotuksia.

Jos vapaaehtoistyö omalla asuinalueella kiinnostaa, mukaan toimintaan pääsee oman paikkakunnan sivujen kautta. Sieltä löytyvät ajankohtaiset vapaaehtoistyöpaikat. Suurella Sydämellä -vapaaehtoiseksi voi kuka tahansa liittyä ilmoittautumalla johonkin tehtävään. Paikkakunnilla on mahdollisuus liittyä verkostoon ja valmiin alustaan ja rakentaa sinne oma paikallinen Suurella Sydämellä verkosto ja avun välittäminen ellei sellaista vielä ole.

Suurella Sydämellä sivujen kautta hyviä tekoja ja apua voi välittää myös Hyvien tekojen kaupassa. Tuotteina löytyvät esimerkiksi hiusten leikkausta, ruoka- ja hygieniakasseja vähävaraisille ja lahjoitukset pohjoissuomalaisten vähävaraisten, erityisesti lasten ja nuorten harrastusten tukemiseksi.

Suurella sydämellä www.suurellasydamella.fi.

AIKA PARANTAA⁹⁵

Avun pyytäminen on ok.

Kun ihminen itse on saanut apua, hänellä on tarve auttaa muita ja toteuttaa sitä.

Aika parantaa on inhimillisen tuen verkosto, joka tarjoaa tovitukea eli tukea ja välittämistä aikapankin keinoin. Tovituki on vastavuoroista, matalan kynnyksen tukea, joka on tarkoitettu periaatteessa kenelle tahansa lyhytaikaista tukea elämän monenlaisissa haastetilanteissa kaipaavalle.

Tovituki-toiminnassa ei käytetä rahaa, vaan yksi tunti mitä tahansa työtä on arvoltaan yksi tovi. Yksi tunti on jokaisen ajasta yhtä arvokasta. Vastikkeellista sikäli, että jokainen tekee jotain, myös tuen saaja tekee jotain jollekin avuksi joskus kun jaksaa. Maksaa jossain muodossa saamansa avun. Sen mitä hän voi jakaa ja tehdä. Uskotaan siihen, että kun ihminen itse on saanut apua, hänellä on tarve auttaa muita ja toteuttaa sitä. Olennaista on merkityksellisyyden ja tarkoituksellisuuden tunne avun saajalle. Mitä minä voisin antaa aikapankin kautta muille? Vastikkeellisuuden avulla ehkäistään syrjäytymistä ja vahvistetaan toimintakykyä joka laittaa voimavarat kiertoon. Kaikilla on jotain vuorollansa annettavaa, vuoroin ollaan inhimillisen tuen tarvitsijana kriisistä selviytymisessä.

Tuen antaja voi ansaitsemillaan toveilla hankkia vuorostaan haluamaansa apua tai palveluita aikapankin kautta. Verkosto rekrytoi ja valmentaa tovitukijoita, jotka tarjoavat tukeaan aikaa vastaan. Toimintaa ohjaa tovituelle määritellyt eettiset periaatteet. Keskusteluavun ohella tovitukeen voidaan yhdistää käytännön apua aikapankista, esim. lastenhoitoa tai siivousapua. Malli, joka tuo turvaa ja suojaa toimia tunteittomankin kanssa tukijana tai tuen saajana.

Aika parantaa -verkosto sai alkunsa vuodenvaihteessa 2011-12 Stadin aikapankissa toimineen Hannan ideasta ja aloitteesta. Ensimmäinen vuosi toimintaa kehitettiin puhtaasti vapaaehtois- ja aikapankkivoimin. Yhteistyössä Kaakkois-Suomen Sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen Kakspy ry:n kanssa valmisteltiin hanke-ehdotus RAY:lle, jonka tukemana on vuoden 2013 alusta lähtien toimintaa voitu kehittää "Tovituki tunnetuksi - Aikapankkiperiaatteella toimivan inhimillisen tuen järjestelmän kehitys- ja mallinnustyö" -hankkeen puitteissa.

Tovitukisitoumuksen tehneitä tukijoita on tällä hetkellä noin 70. Vuonna 2013 raportoitiin yhteensä 45 tukisuhdetta, joiden keskimääräinen kesto oli 5 tovia. Valtaosa toiminnasta on keskittynyt toistaiseksi pääkaupunkiseudulle ja jossain määrin Kymenlaaksoon. Yksittäisiä tovitukijoita on mm. Oulussa, Tampereella ja Kuopiossa.

Konkreettisen tovituen organisoinnin ohella toiminnalla on tarkoitus arkipäiväistää mielenterveyteen liittyvää keskustelua ja **madaltaa tuen pyytämisen kynnyksiä**. Koska kyse on uudenlaista auttamiskulttuuria edustavasta toimintamallista, joka yhdistää aikapankin ja mielenterveyden edistämistyön, on tärkeä osa toimintaa tehdä tovitukea tunnetuksi julkisuudessa (tv-, radio-, lehtijutut, sosiaalinen media), messu-ym.tapahtumissa sekä itse järjestetyissä tilaisuuksissa ja omien viestintä- ja markkinointimateriaalien avulla.

Koko aikapankkitoiminnan, ja sitä kautta myös tovituen voi nähdä "**nykyaikaisena naapuriapuna**", jossa "naapuruus" ei ole sidottu välttämättä maantieteelliseen läheisyyteen vaan siihen että haluaa olla mukana yhteisössä jossa voi tarjota taitojaan ja kiinnostustaan vastaavia palveluksia toisille "aikapankkinaapureille" ja vastaavasti pyytää apua ja palveluksia omiin tarpeisiinsa.

---

⁹⁵ Teksti perustuu Marja Majavesi esitykseen ja Hanna Koppelomäen kirjoittamiin vastauksiin Naapuriapu työryhmälle

Mitä enemmän ihmisillä on eläviä verkostoja ja yhteyksiä, joiden puoleen kääntyä kun tarvitsee tukea tai apua, sen parempi kaikille ja kaikilla tasoilla. Aika parantaa -verkoston tovituen voi lyhyesti kiteyttää näin: tarjoamme aikaa ja arvostavia kohtaamisia – siis sinänsä yksinkertaisia asioita, joista kuitenkin nyky-yhteiskunnassamme, hoitojärjestelmässä jne. tuntuu välillä olevan huutava pula. Vastaavasti se, että aikapankin kautta voi löytää mielekästä, omia arvojaan vastaavaa tekemistä, vahvistaa yksilöiden ja sitä kautta myös yhteisöjen hyvinvointia.

Toiminnassa korostetaan, että kuka tahansa saa ja voi tarvita välillä tukea jaksamiseen – ”avun pyytäminen on ok”. Myös tovitukijaksi voi hakeutua, jos oma elämä on tasapainossa (tukijat haastatellaan ja perehdytetään, ja he sitoutuvat noudattamaan tovituelle määriteltyjä eettisiä periaatteita). Tuen tarjoaminen ja vastaanottaminen edellyttää aikapankin jäsenyyttä (mutta liittyminen on ilmaista ja voidaan tehdä tuen hakijaksi tai tarjoajaksi ilmoittautumisen yhteydessä)

Vaikka verkostoja olisi, ihmisillä on myös sellaista avuntarvetta johon ammattiavun tarvetta ei ole, lähipiiri riittäisi, mutta jostain syystä ei halua jakaa asiaa lähipiirin kanssa ja avun pyytäminen sitä kautta ei silloin onnistu. Esim. vaikean elämäntilanteen ja jaksamisen ongelmien takia kotiin kasautunutta tavaraa ja papereita, ei ole ollut voimavaroja purkaa ja siitä syystä tuntee häpeää ja ei kehtaa kutsua ketään kotiinsa. Siinä kohta kun on vaikea hakea muuta apua tovituki-ihminen on sopiva tsemppaaja ja rinnallakulkija.

Aika parantaa -verkostolla on Tovituki tunnetuksi -hankkeessa yhteistyö muiden tahojen kanssa on tärkeä ja tervetullut. Muutamia niistä ovat Helsingin sote-viraston vapaaehtoistyö ja Kotkan mielenterveystyön vastuualue. Toimintaa on esitelty tai on ollut muuta yhteistyötä mm. Innokylän, Kansalaisareenan, eri mielenterveysjärjestöjen, oppilaitosten jne.

Tällä hetkellä Kakspy ry:n ja Aika parantaa -verkoston Tovituki tunnetuksi -hankkeen yhtenä tehtävänä on tovitukitoiminnan mallintaminen ja levittäminen eri paikkakunnille. Tiedot toiminnan soveltamisesta ja käyttöön otosta kiinnostuneista tahoista eri puolilla Suomea ovat tervetulleita.

Tällä hetkellä toiminnan edistämistä hidastaa ja hankaloittaa eniten verohallinnon marraskuussa 2013 päivittämä aikapankkien verotusohje. Toiveena saada tukea ja vaikutustoimia verovapaan selvitysajan järjestymiseksi aikapankkitoiminnalle hyvinvointia edistävän toiminnan mahdollistamiseksi ja yhteiskunnallisten vaikutusten arvioimiseksi. Toivomme, että aikapankkien euroverotusuhka poistuu, jotta toimintaa päästään kehittämään ihmisten ja eri yhteisöjen aidoista tarpeista lähtien.

Toiminnan järjestäminen, koordinointi ja kehittäminen on turvattu toistaiseksi vain Tovituki tunnetuksi – hankkeen keston ajan (näillä näkymin 2013-16) – yhteistyötä ja ideoita toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi hankkeen päätyttyä etsitään.

Toiminnasta tarkemmin: www.aikaparantaa.net

Aika parantaa koordinaattorin ja auttajan Hannan kirjoitus [Inhimillisen tuen verotus olisi käsittämätöntä](#)⁹⁶

⁹⁶ http://www.hs.fi/mielipide/a1384237012455?jako=c56e9b6f9e63587603b678a25e6b32dd&ref=og-url&fb_action_ids=10152052856332764&fb_action_types=og.recommends&fb_source=aggregation&fb_aggregation_id=288381481237582

SOSIAALINEN ISÄNNÖINTI⁹⁷

Asukasisännöitsijä rakentamassa sosiaalista yhteisöllisyyttä kerrostaloihin.

S-Asunnot Oy on vuonna 2008 perustettu Suomen Settlementiliitto ry ja Kalliolan settlementti ry:n omistama yhtiö, joka rakennuttaa valtion korkotuella ja ylläpitää vuokra- ja asumisoikeusasuntoja ns. Ässäkoteja. Vuokrat noudattavat omakustannuseriaa. S-Asunnoilla on kuusi vuokra-asuntokohdetta kolmella paikalla Helsingissä, Espoossa ja Tampereella, yhteensä noin 700 asuntoa, joissa noin 1200 asukasta ja rakennetaan lisää (n 266 asuntoa Helsingin lisäksi Hyvinkäälle ja Vantaalle).

Toiminnan tarkoitus on tuottaa turvallisia, viihtyisiä, rauhallisia ja kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja yksin asuville ja perheellisille ihmisille. Asukaskokonaisuudet on mietitty tarkkaan, jotta se olisi mahdollisemman monipuolinen: on opiskelijoita, tuen tarpeessa olevia, maahanmuuttajataustaisia, ikäihmisiä jne. Asukasvalinta on vastuullinen.

Taloissa on **asukasisännöinti**: palkalliset sosiaali-terveysalan koulutuksen saaneet työntekijät, ns. **sosiaaliset isännöitsijät** asukkaita varten, auttamassa, neuvomassa arjen kysymyksissä, ottamassa vastaan ja perehdyttämässä uusia asukkaita ja tukemassa asuinyhteisöjen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yhteistä tekemistä. Heidän tehtävänä on myös varhainen puuttuminen ongelmiin ja asumisen pulmatilanteiden ja riitojen ratkaisemisen tukeminen. Koulutuksensa ansiosta heillä on kyky havaita ja taidot puuttua nopeasti tilanteisiin, jos jostakin asukkaasta on syytä huolestua/herää huoli.

Ässäkoteissa toteutetaan asukaslähtöistä palveluohjausta ja sosiaalista asukasisännöitsijätoimintaa. Talossa on panostettu asukkaiden yhteiseen tekemiseen: esim. asukastila tarjoaa paikan talon asukkaiden kohtaamiselle – asukasisännöitsijän tilat ovat aina asukastuvan ja pesutuvan vieressä varmistaakseen ihmisten luonnollisen kohtaamisen ja kanssakäymisen. Asukkailla on mahdollisuus osallistua erityyppisiin toimintoihin kykyjensä mukaan – vastaa istutuksista ja kukista, liikunnasta, siisteydestä jne.

Muihin vuokrataloihin verrattuna asukasvaihtuvuus on huomattavasti alhaisempi 700-sta asunnosta 10%, n 7-10/kk. Sopimuksen purku ja häädöt ovat myös harvinaisia. Yleisin syy purkuun on asukkaan retkahdus, huumeiden käyttö lähtee käsistä, ja häädön syy – maksamaton vuokra.

Toiminnalla pyritään vaikuttamaan myös ihmisten toleranssiin sekä taloissa, mutta myös lähiympäristössä esim. tekemällä yhteistyötä lähiasuintalojen kanssa, varsinkin tulevaisuudessa siihen panostetaan entistä enemmän.

Myös Senioriasumisoikeus Oy:n taloissa yleisestä turvallisuudesta ja viihtyvyydestä huolehtii asukasisännöitsijä. Hän auttaa asukkaita pienissä teknisissä ongelmissa, kuten vaikka lampun vaihtamisessa ja huolehtii asukastoimikunnan pyörittämisestä sekä yleisestä viihtyvyydestä. Yhdessä asukkaiden kanssa voidaan kehittää erilaista toimintaa.

Naapuriapu-työryhmä on monesti pohtinut Ässäkotien esimerkkien ja hyvien kokemusten perusteella sosiaalisen isännöinnin mahdollisuuksia kerrostaloalueilla. Asukasisännöitsijä on alueella toimiva henkilö, joka on kasvatettu asukkaille. Hän olisi tukemassa asukkaita ja opastamassa kerrostaloasumisen pelisääntöille, auttamassa arjen ja asumiskysymyksien kanssa. Tarvittaessa hän olisi myös auttamassa ja sovittelemassa ongelmatilanteissa. Asukasisännöitsijä voi olla rakentamassa siltoja asukkaiden väliin ja luomassa yhteishenkeä, välittämistä ja yhteisöllisyyttä.

---

⁹⁷ Anu Haapasen esityksen perusteella 21.11.2013

NAAPURUUSOVITTELULLA SOPIMUKSIIN KOTIRAUHASTA⁹⁸

Mitä teet, kun jokin, mitä naapuri tekee, häiritsee sinua? Otatko asian puheeksi kasvotusten? Soitatko isännöitsijälle? Keräätkö muilta naapureilta adressin yhden häirikön häätämiseksi? Puhisetko kiukusta kotisi seinien sisällä? Kannatko hankalalta tuntuvaa asiaa mukanas ja vietkö sen keittiöön analysoitavaksi tai kahvipöytään puitavaksi? Oletko onnistunut häiritsevien tilanteiden purkamisessa?

Suomen Pakolaisavun KOTILO-projekti on edistänyt turvallisuutta ja viihtyvyyttä monimuotoisilla asuinalueilla ja kehittänyt siihen tarkoitukseen naapuruussovittelua ja asumisen opastusta vuodesta 2006. Tässä artikkelissa keskitytään naapuruusovitteluun.

Projekti lähti liikkeelle sellaisesta havainnosta, että kun maahanmuuttajataustaisia ihmisiä oli koolla järjestön vertaistukiryhmissä Helsingin Myllypurossa (vuosina 2004-2005), nousi niissä yhä enenevässä määrin asumisen pelisääntöihin sekä maahanmuuttajien ja valtaväestön välisiin konflikteihin liittyviä kysymyksiä. Ihmisiä opastettiin aluksi ohjaajien toimesta suomalaisen asumisen käytäntöihin, mutta pian havaittiin, ettei pitkälle pötkitä, jos mukana eivät ole valtaväestöön kuuluvat naapurit itse. Ratkaisuja eli naapurien välistä vuorovaikutusta ja hyvää talohenkeä edistävää toimintaa päätettiin lähteä kokeilemaan eräässä taloyhtiössä juuri Myllypuron alueella. Todettiin, että naapurien välisen vuorovaikutuksen lisääminen ja toisaalta opastus asumiseen liittyvissä käytännön kysymyksissä, kuten pyykkivuorojen varausjärjestelmä, hiljaisuusaika ja yhteisten tilojen käyttö, paransi taloyhtiön ilmapiiriä ja vähensi konflikteja. Tämän kokemuksen innoittamana lähdettiin tutkimaan laajemminkin maahanmuuttajataustaisen väestön asumiseen liittyviä ongelmia ja sitä, olisiko Myllypuron hyvä kokemus hyödynnettävissä laajemmaltikin.

Näin oli. Projekti toimi pian pääkaupunkiseudun lisäksi myös Turussa ja Tampereella Raha-automaattiyhdistyksen turvin. Projektin tavoitteena on tarjota apua naapureiden välisiin riitatilanteisiin. Eri etnisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten ongelmat tulkitaan usein johtuvaksi kulttuurista. Konfliktit koetaan "kulttuurien yhteentörmäyksiä" ja siksi ne koetaan hankaliksi ja jopa mahdottomiksi käsitellä. Usein ongelmatilanteisiin liittyy kuitenkin molemminpuolista epäluuloa, ennakkoluuloja, tulkintoja ja väärinymmärryksiä. Sen vuoksi, yksinkertaisesti, puhuminen ja ymmärryksen lisääminen auttaa. Naapuruussovittelussa tavoitteena on saada naapurit kohtaamaan toisensa yksilöinä.

Kukapa meistä ei haluaisi asua rauhassa? Koti on paikka, jossa olisi tärkeää voida ladata akkunsa sillä tavalla, mikä parhaiten ketäkin rentouttaa. Ongelmat naapurien kanssa vievät usein energiaa ihan turhaan. Naapuruussovittelussa ei lähdetä etsimään syyllisiä ja jakamaan rangaistuksia, vaan laajentamaan yhteisymmärrystä. Pähkinänkuoressa sovittelun ideana on, että ulkopuolinen, puolueeton sovittelija auttaa ihmisiä löytämään ratkaisut itse. Jokainen on oman asumisensa asiantuntija. Sovittelu on ohjattu keskustelu, jossa jokainen puhuu omasta puolestaan: siitä, mitä naapurin toiminta on itselle aiheuttanut, siitä, miltä se on tuntunut ja siitä, mitä kokee tarvitsevansa. Jokainen myös kuuntelee toista. Kun jokainen tulee kuulluksi, alkaa tilanne jo idättämään sovun siementä. Tämän jälkeen ideana on, että naapurit etsivät yhdessä kaikille osapuolille sopivaa ja kaikkien osapuolten tarpeisiin perustuvaa sopimusta siitä, miten asiat taloyhtiössä tulee hoitaa. Jos vuorovaikutusta kasvokkain ei aiemmin ole ollut, yleensä vaikein hetki sovittelussa on sanoa ikävä palaute ensimmäistä kertaa suoraan ja avoimesti. Mutta jo yhden sovittelun jälkeen on naapureille jäänyt käyttöön uusi taito ja tapa olla tekemisissä, ottaa asioita puheeksi ja ratkaista yhteiseloön kuuluvat tilanteet jatkossa itse.

---

⁹⁸ Miriam Attias, hankejohtaja Naapuruussovittelu ja asumisopastus Suomen Pakolaisapu ry kirjoitti tekstin.

Naapuruussovittelupalvelun kehittämisen tarve lähti siis liikkeelle eri etnisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten välisistä konflikteista. Naapureiden väliset riidat eivät kuitenkaan useimmiten liity kulttuurieroihin. Tärkeintä on purkaa stereotypioihin perustuvat tulkinnat, joita toisistamme teemme ja laajentaa ymmärrystä siitä, mikä meistä tekee erilaisia ja samanlaisia. Noin puolet KOTILO-projektin sovittelamista tapauksista koskee valtaväestöön kuuluvien ihmisten keskinäisiä riitoja.

Naapuruussovittelua tarjotaan KOTILO-projektin toimesta tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Tampereella. Naapuririitojen ratkaisussa voivat auttaa myös rikos- ja riita-asioiden sovittelutoimistot, joiden toiminta kattaa koko maan. Toimistoissa annetaan maksutonta palvelua riitojen sovitteluun.

Meneillään on nyt KOTILO-projektin viimeinen toimintavuosi. Haemme tätä kirjoittaessa rahoitusta perustaaksemme naapuruussovittelun osaamiskeskuksen pysyvemmän toiminnan takaamiseksi. Ajattelemme, että koska pystyimme perustamaan naapuruussovittelutoimintaa kolmelle toimintapaikkakunnalle, pystyy siihen oikeanlaisella osaamisella varustettuna varmasti muutkin toimijat omilla paikkakunnillaan. KOTILO-projektissa kehitetty osaaminen on mallinnettu ja siirrettävissä muille. Ainakin vuoden 2014 annamme mielellämme resurssien puitteissa valtakunnallisesti koulutusta aiheisiin liittyen ja opastusta, jos jokin taho haluaa käynnistää naapuruussovittelua omalla paikkakunnalla. Jatkossakin tietoa ja osaajien yhteystiedot ovat löydettävissä Suomen Pakolaisavun [www-sivuilla](http://www.pakolaisapu.fi) www.pakolaisapu.fi.

Asumisopastuksen materiaalia löytyy projektin [www-sivuilta](http://www.kotiloprojekti.fi) www.kotiloprojekti.fi

Esimerkkitapaus:

Eräässä talossa alakerran perhe kärsi jatkuvasti yläkerran naapurin perheen myöhäisestä elämänrytmistä. He olivat yrittäneet koputtaa naapurin ovelle ja pyytää hiljaisuutta, mutta kohtaamiset päättyivät useimmiten hermostumiseen ja huutamiseen eli vuorovaikutus ei ollut sitä kaikkein hedelmällisintä. Muutaman kerran he kutsuivat paikalle myös poliisin, joka ei kuitenkaan tehnyt heidän näkökulmastaan mitään. Seuraavaksi he ottivat yhteyttä isännöitsijään, joka toimitte yläkerran perheelle paperitse muutamia huomautuksia, mutta tilanteet vain jatkuivat. Muut naapurit eivät kokeneet häiriötä, joten aihetta isoihin valitusprosesseihin ei ollut.

Naapuruussovitteluprosessiin lähdettiin jo siis monenlaisten toimenpiteiden kokeilemisen jälkeen. Sovittelussa ulkopuolinen sovittelija kuuli ensiksi molempia osapuolia. Yläkerran perhe kertoi pelkäävänsä naapuria, joka "näytti kokoajan vihaiselta". Naapurin "vihaisuus" pelotti erityisesti perheen teini-ikäistä nuorta, jolle oli jäänyt mieleen, että hän oli kerran kuullut naapurin mutisevan jotain uhkaavaa. Perhe myönsi, ettei aina saanut nuoriaan hiljaiseksi viralliseen hiljaisuusaikaan kymmeneen mennessä. Häiriötä kokeva perhe taas kertoi melun aiheuttamista univaikeuksista, jotka olivat vaikeuttaneet aamuheräämisiä, mikä taas oli vaikuttanut keskittymiskykyyn työelämässä.

Yhteisessä keskustelussa molemmat osapuolet ymmärsivät hiukan paremmin mitä oma toiminta aiheutti toiselle ja pääsivät hitusen lähemmäksi samaa aaltopituutta. Sovittelussa sovittiin siitä, että hiljaisuusaikaa pyrittäisiin kunnioittamaan ja myös siitä, kuinka häiriötilanteissa tulnaisiin vastaisuudessa toimimaan jos ne toistuisivat. Tämä kerta oli ensimmäinen, kun naapurit kättelivät toisiansa.

Tässä tarinassa naapurit oppivat tuntemaan, kuinka toinen toimi ja ymmärtämään paremmin toistensa motiiveja. Sopimus auttoi heitä muuttamaan toimintatapaansa uusissa eteen tulevissa tilanteissa. Talon henki ja ihmisten välit paranivat eikä asiat enää olleet suuria ja ahdistavia.

VANTAAN NICEHEARTS RY⁹⁹

Naisten ja tyttöjen osallisuuden, tasa-arvon ja kotouttamisen edistäjä

Vantaan Nicehearts ry on vuonna 2001 perustettu tyttö- ja naistoimintaa tuottava yhdistys. Yhdistyksen päämääränä on tyttöjen ja naisten hyvinvoinnin edistäminen, alueellisen hyvinvoinnin ja vaikuttamisen sekä osallisuuden lisääminen, integraation ja kotouttamisen edistäminen.

Tavoitteena on tyttöjen ja naisten omaehtoisen toiminnan tukeminen, samanarvoisuuden edistäminen sekä monimuotoisen toiminnan tuottaminen. Toiminnalla pyritään luomaan pitkäkestoisia naisten keskinäisiä verkostoja ja edistämään erikulttuuristen ja eri-ikäisten kohtaamista arjessa. Monipuolinen toiminta ja palvelut perustuvat kestäväen kehityksen periaatteelle ja työ on kulttuuri- ja sukupuolisensitiivinen.

Vantaan asukkaista iso osa on eri kulttuurien edustajia. Se on ollut eduksi toiminnan muotoutumisessa hyvin monimuotoiseksi ja moni kulttuuriseksi. Kaikki naiset ja yli 10 vuotiaat tytöt ovat tervetulleita osallistumaan. Vaikka toiminta on suunnattu naisille ja tytöille, hyödynsaajina ovat myös perheet sekä kunta viimekädessä. Toiminta on maksutonta.

Toimintaan osallistuvat tytöt ja naiset voivat saada halutessaan lisää tietoa ja osaamista vaikuttamisen eri tavoista. He voivat halutessaan osallistua yhdessä yhdistyksen toimijoiden kanssa erilaisiin tapahtumiin ja seminaareihin joissa voi vaikuttaa. Osallistujien tietoa omista mahdollisuuksista, velvollisuuksista ja oikeuksista lisätään. Kotoutumista ja osallisuutta sekä aktiivisuutta edistetään tyttöjen ja naisten keskuudessa. Toiminnan avulla kerätään ruohonjuuritason tietoa ja viestitään sitä eteenpäin päättäjille, virkamiehille ja muille organisaatioille.

Nicehearts ry:n Naisresurssikeskus Pihlaja on matalankynnyksen kohtaamispaikka ja oppimisympäristö. Vantaa on alueena laaja ja koostuu useammasta lähiöstä. Naisresurssikeskus sijaitsee Tikkurilassa erittäin hyvien kulkuyhteyksien päässä joka puolelta Vantaata. Toiminta on alueella tunnettua ja tavoitteena onkin mallintaa se myös kansalliseksi. Toiminta sopii alueille joissa on tarve alueen kehittämiseen, monikulttuurisuuden ja moninaisuuden edistämiseen, naisten ja tyttöjen voimaannuttamiseen ja verkostoyhteistyön kehittämiseen.

Toiminta sai alkuunsa siitä, että Johannalla, yhdistyksen nykyisellä toiminnanjohtajalla, oli idea – hän halusi perustaa tyttöjen oman tilan. Mutta muutaman vuoden jälkeen koettiin tarpeelliseksi lisätä kohderyhmään myös naiset ja toimia ikäkaari ajattelua huomioiden. Sen jälkeen toimintaa on kasvanut ja laajentunut, niin paljon, että nykyisten tilojen käyttöaste Naisresurssikeskus Pihlajassa on huipussaan. Uusia toimintoja ei pystytä lisäämään sen vuoksi.

Kävijöiden, yhteistyöpyyntöjen ja toimintojen määrä on kasvussa. Yhteistyötä tehdään laajasti eri organisaatioiden ja toimijoiden kanssa. Toiminta perustuukin verkostoihin ja yhteistyöhön sekä avoimeen dialogiin. Kiinnostusta ja yhteistyötä tästä toimintamallista on pääkaupunkialueella ja kansallisella sekä kansainvälisellä tasolla, mutta nykyisillä resursseilla sen mallin vieminen muualle on vaikea. Toiminnan rahoitus tulee projektiavustuksista ja kaupungin kumppanuus avustuksesta (Yhteiskunnallisesti merkittävää työtä tekevät järjestöt) sekä oman varainhankinnan kautta.

---

⁹⁹ Teksti perustuu Johanna Sjöholmin vastauksiin ja Naapuriapu-työryhmän kokousmuistiinpanoihin.

Toiminnan laajentaminen on tarpeellista sekä Vantaalla, että muualla Suomessa, suurin tarve niillä alueilla joissa on monikulttuurista/maahanmuuttajataustaista väestöä, paljon työttömyyttä jne. Mutta samalla se tarkoittaa tilojen lisäksi myös tarvetta lisäresursseille hallinnon hoitamiseen ja kehittämiseen, uusien vapaaehtoisten ohjaukseen ja toiminnan koordinointiin.

Yhteistyössä on voimaa. Yhdessä voimme vaikuttaa isommin. Vähennämme ennakkoluuloja, puramme tabuja, avaamme näkökulmia ja innostamme tutustumaan toisiimme. Tavoitteenamme on edistää monikulttuurisuutta ja sitä kautta saada kaikkien asukkaiden ja halukkaiden voimavarat käyttöön.

Avainsanat: työllistyminen, yrittäjäyys, monikulttuurisuus, moninaisuus, yhdenvertaisuus, matala kynnyks, tasa-arvo, segregaaation purku, oppimisympäristö, voimaannuttaminen, palveluohjaus, sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys, avoin dialogi, toimintatutkimus, yhteistyöfoorumit, ongelmien ratkaisu, omaehtoisuus, yhteisöllisyys, ilo, osallisuus,

Tulevaisuuden haaveena on, että Suomessakin löytyisi useita Naisresurssikeskuksia Suomessa kuten Ruotsissa ja muualla Euroopassa.

Nicehearts ry www.nicehearts.com

Yhdistyksen vuoden 2013 vaikuttavuusselvitys on nähtävissä:

http://www.nicehearts.com/files/nicehearts/vaikuttavuusselvitys_2013.pdf

VOIMANPESÄ RY ESPOON SUVELASSA

Pienestä voi keikahtaa koko homma ja perhe joutua vaikeuksiin. Interventiomalli lapsiperheille, joilla on ongelmia asumisessa, vuokralvelka, häätöuhka.

Voimanpesä hankkeen tavoitteena on lapsiperheiden häätöjen ja asunnottomuuden ennaltaehkäiseminen ja interventiomallin kehittäminen heidän auttamisekseen. Espoon Järjestöjen Yhteisö ry:n (EJY) kehittämistä ja tutkimushanke Voimanpesä alkoi vuonna 2009.

Voimanpesä on kolmannen sektorin toimijan tuki osana virallista palvelujärjestelmää, mutta samalla myös tutkimus- ja kehittämishanke, jossa tutkitaan ilmiönä lapsiperheiden asunnottomuuden uhkaa ja asunnottomuutta, tuotetaan tietoa kohderyhmästä ja kohderyhmälle tarjottavista palveluista.

Perheiden vaikeita tilanteita asumisessa nähtiin ruohonjuuritason työssä, mutta yleisessä keskustelussa ei voitu uskoa, että lapsiperhe voisi joutua asunnottomaksi hyvinvointiyhteiskunnassamme.¹⁰⁰ Lapsiperheiden asunnottomuus on lisääntynyt. Varsinkin monikulttuuriset perheet ovat vaarassa jäädä asunnottomiksi. Perheeksi määritellään ruokakunta, jossa on vähintään yksi aikuinen ja yksi lapsi, mukaan lukien esikoistaan odottava äiti.

Pitkäaikaisasunnottomuuden hankkeissa tämä Voimanpesä-hanke on ainoita, joka keskittyy lapsiperheiden tilanteeseen. PAAVO-ohjelma auttoi ja yksinäiset pitkäaikaisasunnottomat on saatu kuntoon, mutta tilalle ovat tulleet lapsiperheet. Juuri tämän vuoksi perhenäkökulma asunnottomuuden syiden hoidossa ja asiakkaiden kokonaisvaltainen auttamien lähi- ja tukityön keinoin on erityisen tärkeä.

Voimanpesän hanke ja sen tilat keskellä asuinalueita madaltavat avun hakemisen kynnyksiä: avun saa mahdollisimman varhain siellä, missä ihmiset ovat. Kenenkään ei tarvitse leimautua viranomaisten käytävillä. Yhdessä selvitetään, mistä on lähdetty liikkeelle ja tartutaan ongelmien syihin, ei vain oireisiin.

Asunnottomuuden taustalla on huomattu kriisejä tai jo lapsuudesta siirtyviä ongelmia. Niiden lisäksi tukiverkoston puute ja häpeä vaikuttavat siihen, että apua ei haeta riittävien ajoissa. Tilanteet vaihtelevat, mutta Voimanpesässä kaikkien kohdalla pätee Asunto ensin -malli. Kun asunto on ensin turvattu, voidaan suorittaa muita asioita. Sen puolesta taistellaan ja selviytymiseen tarjotaan rinnalla kulkemista riittävän pitkään. Voimanpesä on säästänyt kaupungin rahoja etsimällä edullista vuokra-asuntoa perheelle vertailukohtana perhe, joka on sosiaalityön kautta sijoitettu Forenomin jättivuokrilla.

Ennaltaehkäisevän työn kannalta yhteisöllisyyden tukemisella on tärkeä rooli – kun ihmiset keskustelevat keskenään, he saavat tietoa asumisen asioita – sitä kautta voidaan kehittää toimintaa, hoitaa montaa asiaa ja ennaltaehkäistä ongelmia. Voimanpesä-hankkeelle on Espoon kaupungin kaupunkisuunnittelukeskuksen kautta palkattu maahanmuuttajatyöntekijä, mikä mahdollistaa lähiötyöhön syventymisen ja avaa uudenlaisia mahdollisuuksia maahanmuuttajatyölle. Lisäksi järjestetään opetusasunnossa asumiskursseja ja kielikursseja, lisäopetusta alueen lapsille. Asukkaiden kanssa keskustellaan myös kotivakuutuksista, ja voiko eri kulttuureista tulleet ottaa niitä esimerkiksi uskonnollisista syistä, miten lajitellaan roskat ja käytetään erilaisia roska-astioita, miten pidetään ympäristö siistinä. Alueella järjestetään yhteisiä pihatalkoita ja sitä kautta kaikilla on myös mahdollisuus tulla mukaan ja toimia itse oman asuinalueensa puolesta jne.

¹⁰⁰ Voimanpesä. Häätöuhasta pärjäävään perheeseen. Ympäristöministeriön raportteja 23/2013
Leena Lehtonen, Liisa Leino, Kristiina Lindström ja Marja Manninen
<http://www.ym.fi/download/noname/%7B50A92B8A-73A8-4DEA-841B-1D60EA75CD5F%7D/75832>

Voimanpesässä tehdään töitä häätöuhan alla olevien perheiden kanssa Suvelan monikulttuurisella alueella. Asukkailla ei välttämättä ole luottamusta ihmisiin tai siihen, että kukaan auttaisi tai kohtaisi. Lisäksi asuinalue on leimaantunut. Asukkailla on huonoja kokemuksia ja sitä kautta epäluottamusta, myös auttajia kohtaan. Vaikka on puhuttu paljon, vei luottamuksen syntyminen silti vuosia. Hankkeen alku ei ollut toimijoille helppoa. **Luottamuksen syntyminen vaatii oman aikansa ja konkreettista tekemistä, pelkkä puhe ei auta.**

Yhteistyö lähti sujumaan paremmin, kun Espoon kaupungin maahanmuuttajarekrytoinnin kautta asukashankkeeseen saatiin mukaan **yhteisöllisyyskoordinaattori** Habiba, joka tuntee ihmisiä ja on verkostoitunut ja on tueksi **monikulttuurisuuskysymyksissä**. Asiat avautuvat eri tavalla ja apua saavat sekä auttajat, että autettavat, kun ymmärretään ihmistä hänen omista lähtökohdistaan käsin.

Suvelan 1970-luvun asuinalueella talojen ikä alkaa jo näkyä ja rakennukset alkavat olla peruskorjaukskunnossa. Tärkeää on saada alue kehittämään itse itseään ja asukkaat toimimaan. Suvelan alueella haasteena on hiljaisten ryhmien tavoittelemisen – vain yksittäisiä aktiivisia asukkaita on ollut asukastilaisuuksissa ja lapsiperheitä tai nuoria ei niissä näy. Myös alueella asuvista 80:sta eri kulttuurista vain yksi tai kaksi ovat näkyvillä.

Voimanpesän työntekijöitä huolestuttaa vuokratasojen nousu ja se, miten paljon perheiltä menee rahaa asumiseen. Normaali tilanne on, että ollaan taloudellisesti tiukoilla, ja pienikin lisäkulu suistaa talouden nurin. Tulevaisuudessa on tärkeää ihmisen elämän kokonaisuuden ymmärtäminen ja se, että kukaan ei pärjää ilman tuloja. Jo nyt on paljon on uusia "asiakasperheitä" eli asunnottomia lapsiperheitä. Perheitä tulisi enemmänkin, mutta resurssien takia ei asiakkaita voida enempää ottaa. Puskaradio toimi, mutta markkinointia ei edes uskalleta kokeilla.

Lapsiperheiden hätä ja sosiaalityöntekijöiden mahdoton tehtävä on tunnistettu Voimanpesässäkin. Voimanpesän rooli rinnallakulkijana sopii kolmannelle sektorille, se ei ole lakisääteistä viranomaistyötä. Mutta mitä tämän hankkeen jälkeen tapahtuu? Kuka jatkaa asioiden hoitamista? Jos työn integroisi osaksi kunnallisia palveluita, mitä tapahtuisi? Tämän tyyppisessä työssä tarvitaan muunkinlaisia toimijoita. Työn tekeminen kuuluisi asukasneuvojille, mutta raja sosiaalityöhön on häilyvä. Vaikka RAY rahoittaa toimintaa, on asumisen hoitaminen silti aikuissosiaalityön vastuulla. Ongelmakysymykset pitäisikin ratkaista sosiaalityön kanssa virallisesti.

Voimanpesä I ja II <http://www.espoolaiset.fi/fi/ejy/kehittaminen/voimanpesa/>

NIMBYSTÄ -YIMBYKSI, SUJUVA YHTEISELO NAAPURUSTON KANSSA KUMPUAA YMPÄRISTÖTYÖSTÄ¹⁰¹

Asunnottomille asuntoja meidän naapuriin?

Helsingin Diakonissalaitoksen asumispalvelujen kautta asutetaan asunnottomia Helsingissä ja Espoossa. Toiminnan lähtökohta on ihmisarvon kunnioittaminen ja [Asunto ensin](#) – irti asunnottomuudesta periaate. HDL-asunto ensin periaate tarkoittaa, että kun ihminen tulee asumaan, hänen ei tarvitse lopettaa alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä. Tämä ei ole hädän peruste, ja ylipäättänsä harvoin ketään HDL:stä on jouduttu häättämään. Vaihtuvuutta on muuttaa muualle. Vanhemmille miehiä HDL:n asumispalvelu on niin sanotusti pääteruutu.

Valtakunnallisen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman osana, jonka tavoitteena on puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2011 mennessä ja luoda 1250 asuntoa tai tukiasuntopaikkaa pääkaupunkiseudulle, avasi Helsingin Diakonissalaitos (HDL) vuonna 2012 ensimmäisen asumispalveluyksikkönsä Espoossa omakotitaloalueella Kuninkaankalliolla, historiallisen Kuninkaantien varrella. Tämä oli poikkeuksellisesti maaseutumaisemassa muihin HDL urbaanimpaan ympäristöön sijoitettuihin asuntoloihin nähden.

Kun 104 vuotta HDL:n lastenkotina ja huumeyksikkönä toiminutta taloa alettiin peruskorjaamaan asunnottomien taloksi ympäristö reagoi asunnottomien kohdalla asiaan voimakkaasti Nimby-ilmiöllä, vaikka rakennus ei ollut uudisrakennus, vain tulevat asukkaat vaihtuivat.

Not-in-my-backyard -nimby (ei minun takapihallani) ilmiö on usein se luonnollinen lähtötilanne ihmisten suhtautuessa uuteen, vähän erilaiseen naapuriin. Esimerkiksi kun naapurustoon aletaan rakentamaan asuntoja asunnottomille. Nimby-ilmiöitä kohtaavat monet muutkin asukasryhmät - vammaiset, maahanmuuttajataustaiset, pakolaiset, jopa lapsiperheet jne.

Erilaisten ihmisten asuminen lähinaapureina onnistuu kuitenkin vallan hyvin. Tässä auttaa tiivis vuorovaikutus uusien ja vanhojen asukkaiden kesken. Diakonissalaitos on jo vuosia tehnyt menestyksekkäästi niin sanottua ympäristötyötä, jossa uusi asumis- tai muu yksikkö liitetään ympäröivään naapurustoon. Ympäristötyön perusasioita ovat jatkuva ja hyvissä ajoin käynnistetty dialogi, avoimuus, kasvot ja kanavat keskustelulle.¹⁰²

Ympäristötyön Yimby (ympäristötyö-in-my-backyard eli ympäristötyö takapihallani) avulla liitetään asumisyksikkö ympäröivään kaupunginosaan ja luodaan ympäristölle mahdollisuus vuorovaikutukseen asumisyksikön asukkaiden kanssa. Ympäristötyö toimii kiinteästi ja avoimesti lähiympäristön kanssa luomalla luottamukselliset välit ja positiivista yhteisöllisyyttä. Ympäristö työ toimii niissä tapauksissa, varsinkin ongelmien ilmaantuessa, myös tietynlaisena naapuriapuna ja välittäjänä kaikille alueen asukkaille. Asukkaiden ympäristölle aiheuttamaa häiriökäyttäytymistä ei voida kokonaan poistaa, mutta ongelmien käsittelyä voidaan merkittävästi helpottaa ympäristötyön avulla. Ympäristötyön myötä kaikilla – myös asukkailla ja henkilökunnalla – on parempi olla. Ympäristötyölle on hyvä olla "kasvot" ja välineet viestimiseen.

¹⁰¹ Jukka Hampunen yksikön johtaja, Helsingin Diakonissalaitos Naapuriapu työryhmän kokous 8.3.2013

¹⁰² <https://www.hdl.fi/fi/konsernin-artikkelit/233-medialle/ajankohtaista/1670-sujuva-yhteiselo-naapuruston-kanssa-kumpuaa-ymparistotyosta>

Espoossa kiinnitettiin huomiota ympäristötyöhön jo suunnitteluvaiheessa. Prosessi, eli miten asiaa hoidetaan, oli avainasemassa. Asia tehtiin heti julkiseksi, kun luvat ja muu siihen liittyvä virallinen puoli oli kunnossa. Jo pari vuotta ennen kuin uudet asukkaat muuttivat taloon, päätettiin tavata paikalliset asukkaat ja ryhtyä yhteistyöhön. Asiasta tiedotettiin paikallislehdessä ja avoimella kutsulla kutsuttiin kaikki ympäristön asukkaat infotilaisuuteen. Heille kerrottiin, mitä oli tulossa ja käytiin vilkasta keskustelua. Kaksi vuotta ennen asukkaiden muuttamista asukkaita tavattiin. Ihmisille annettiin tilaa kertoa mielipiteitään ja purkaa myös tunteitaan. Asukkaille annettiin puhelinnumero, johon oli mahdollista soittaa ja esittää lisäkysymyksiä. Sama numero palveli jatkossa toiminnan käynnistyessä myös akuuttilinjana, johon oli mahdollista soittaa häiriötilanteissa. Kaikkiin yhteydenottoihin reagoiti välittömästi (24/7).

Toinen tapaaminen asukkaiden kanssa järjestettiin kaksi viikkoa ennen kuin talo avattiin. Heille näytettiin kaikki tilat, että asumisesta syntyisi oikea käsitys: kyse olisi tavallisesta kerrostaloasumisesta ja pysyvistä vuokrasopimuksista Espoon kaupungin kanssa, jossa asuminen on porrastettua palvelua ja tuettua asumista.

Kolmas keskustelutilaisuus järjestettiin noin vuoden kuluttua muutosta. Sen jälkeen lähialueella tehdään jalkautuva ympäristötyötä ja järjestetään säännöllisiä tapaamisia. Niissä tilaisuuksissa oltava paikalla sellaiset henkilöt, jotka osaavat vastata hyvinkin konkreettisiin kysymyksiin. Monia asukkaisiin liittyviä haasteita on pyritty ratkaisemaan yhdessä.

Täytyy olla kiinnostunut naapureista

Kokemukset, mitä tästä on opittu: dialogi asukkaiden kanssa on välttämätöntä, vaikka kysymykset tiedettäisiin etukäteen. Yhteisellä foorumilla näkemys huolenaiheista tarkentuu ja löydetään ratkaisuja. Tilaisuuksissa on turha vain jakaa tietoa, yhtä tärkeää on kuunnella ja vastata kysymyksiin. Verkkokeskustelun ja muun vuorovaikutuksen ero on huima. Avoin ja rehellinen yhteistyö tiedotusvälineiden kanssa tukee ympäristötyön onnistumista.

Kaikissa HDL:n ylläpitämässä asumispalvelukohteissa tehdään ympäristötyötä. Siihen kuuluu muun muassa ympäristön asukkaiden ja toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö, vapaaehtoistyön koordinointi sekä järjestöyhteistyö. Kuuntelu ja keskustelu auttavat yleensä aina.

Aktiiviseen asumiseen!

Asukkaiden voimavarojen tukemiseksi HDL on aloittanut urauurtavan Aktiiviseen asumiseen! -hankkeen. Siinä yhteistyön menetelmin tuetaan entisiä asunnottomia ottamaan enemmän vastuuta itsestään ja toisistaan, koko yhteisöstään asumisen onnistumiseksi. Samalla valmennetaan asumispalvelujen henkilöstöä käyttämään yhteisöllisiä menetelmiä työssään. Hankkeessa sovelletaan osallistavan yhteisövalmennuksen menetelmiä **CABLE** (Community Action Based Learning for Empowerment).¹⁰³

Helsingin Diakonissalaitoksen asumispalvelut <https://www.hdl.fi/fi/palvelut/asumispalvelut>

¹⁰³KAAPeli 2.0 -yhteisövalmennuksen rakenne pähkinänkuoressa: <https://www.hdl.fi/fi/konsernin-artikkelit/367-toiminta/kansalais-ja-vapaaehtoistoiminta-artikkelit/1597-kaapeli-2-0-yhteisövalmennuksen-rakenne>

KYLÄYTTÄMISMALLI ANNIKINKADULLA TAMPEREELLA JA SIIRTO JYRKKÄLÄÄN

Mitä sinä toivot asuinpaikaltasi ja mitä voit sille antaa?

Meri on kyläyttämismallin¹⁰⁴ kehittäjä, ruohonjuuritason yhteisöllisyysihminen. Hän on innostunut kaupunkikylämallista, kerrostalon kyläyttämisestä yhteisölliseksi pienoisyhteiskunnaksi, jossa asukkaat hoitavat itse monet asiat. Kirja Burkina Fasosta inspiroi Meriä toimintaan: hän halusi itsekin olla luomassa ja kehittämässä kylämaisia yhteisöjä, joissa syrjäytymistä ei tapahtuisi. Alkunsa saivat yhteisöllisyshankkeet Tampereella [Annikinkadun puutalokorttelissa](#)¹⁰⁵ ja Turun kerrostaloalueella [Jyrkkälässä](#)¹⁰⁶.

Meri koki, että on paljon pelkän puheen tasolle jäävää "olet arvokas"-puhetta. Miten luodaan koululuokkia, työyhteisöjä ja asuinyhteisöjä, joissa yksilö on ja kokee olevansa arvokas? Merin yhteiskunnallista näkemystä alettiin toteuttaa Annikinkadun puutalokorttelissa. Korttelin kehittämistyö alkoi missiosta rakentaa ihmiselle paikka, jossa saa olla ihminen ja tulla vastaanotetuksi. Mitään ei tehdä ajatellen ihmisiä vain välineinä kyläytymiselle.

Annikinkadun korttelissa asui monipuolista väkeä, ja tutustumisvaiheessa järjestettiin "osaamisen kierrätysmarkkinat" sen kartoittamiseksi, mitä kukin osaa ja mitä taitoja ja tavaroita voisi kierrättää. Lisäksi mietittiin, miten saadaan ihmiset toimimaan keskenään. Etsimällä ja löytämällä jokaisen taidot saatiin mukaan integroitua myös syrjäytyneitä asukkaita. Tavaroiden lainaaminen loi pohjaverkostoa. Taitojen ja tavaroiden kierrättämiseen kokeiltiin myös "aikapankkia" yksinkertaisella mallilla lisäämään palvelujen vaihtamista. Aikapankkitoiminnan riski on, että toiset antavat ja toiset vain vastaanottavat. Paikallisrahaa käyttämällä pyrittiin siihen, ettei tarjonta vinoutuisi ja jokainen joutuisi myös ostamaan palveluja muilta.

Muun toiminnan ohessa kehittyi yhteistoimintaa, esimerkiksi lastenhoitorinki, jossa jaettiin kaikkien korttelin lasten hakeminen päivähoidosta, ruuanlaitto ja iltapäivätoiminta. Lisäksi perustettiin siivousrinki, jossa jokainen siivosi toisen kodin, ei omaansa, koska toisen kodin siivoaa nopeammin. Näin jäi enemmän aikaa muulle kivalle. Mitä tahansa tehtiin, mottona oli: huvin vuoksi.

Ajan mittaan, kun ihmiset tunsivat toisensa ja arkielämän ongelmia oli pystytty ratkaisemaan, kehittyi uusi *rajaavuuden rooli* esimerkiksi kuten perheväkivalta- ja huumausainetapauksissa. Niitäkin lähdettiin itse selvittämään ja saatiin hyvin hoidettua rauhallisilla väliintuloilla. Alueen omat niin sanotut "gorillat", perheriita- tai väkivaltilanteen rauhoittajat tai naapurit, tarjosivat turvakotipalvelut.

Merin mukaan kuvatus kaltainen toiminta ja asioihin puuttuminen perustuivat siihen, että ihmiset tunsivat toisensa ja yhteisöllisyys oli jo vahvistunut. Yhteisöllisyyttä oli rakennettu tietoisesti: vastaavaa ei pystyittäisi tekemään talkootason yhteisöllisyyden nimissä.

Annikinkadun kortteli on esimerkki yhteisöllisestä pienoisyhteiskunnasta, jossa asiat pyrittiin hoitamaan itse. Toiminnalla jopa korvattiin sosiaalityön palveluita keräämällä kolehteja niin, ettei kenenkään tarvitsisi mennä hakemaan apua sosiaalitoimesta. Vanhuksia autettiin.

Kun käytännöt toimivat, alettiin keskittyä unelmiin. Toisia alettiin sparrata ja pohdittiin, miten ketäkin voidaan auttaa saavuttamaan unelmiaan. Tästä kehittyi unelmiin luotsausjärjestelmä,

¹⁰⁴ Lisätietoa Meri Lähteenoksan kirjassa VIISAS ARKI – opas yhteisöllisyyteen, 2008.

¹⁰⁵ <http://www.annikinkatu.net/>

¹⁰⁶ <http://talotarinat.blogspot.fi/2012/02/uudet-kylat.html>

elämäntaidonvalmennus ja ratkaisukeskeisen ajattelutavan hyödyntäminen. Alkunsa sai myös alueen kulttuuritapahtumien järjestäminen.

Vaikka Annikinkadun korttelissa ei ollut kovin suurta asukasvaihtuvuutta oli ymmärretty myös, että on luotava *sisäänheittostrategia*. Uudet ihmiset toivotettiin tervetulleiksi heti tullessa, heille annettiin tervetulolahja, kerrottiin työryhmistä ja esimerkiksi lastenhoitojärjestelyistä. Pysyvämpään kulttuuriin on helpompaa saada myös uudet asukkaat mukaan.

Annikinkadun kyläyttämismallin siirtäminen Jyrkkälän lähioon.

Jyrkkälän pienen kerrostaloalueen kyläyttämishanke Turussa oli yritys siirtää Annikinkadun mallia 1 000 henkilön lähioon Turkuun. Meri kutsuttiin mukaan pilotoimaan kyläytymismallia. Tarkoitus oli rakentaa pienellä tiiviillä alueella tuhannen potentiaalisen ihmisen avulla toimiva yhteisö, jossa kaikki ihmisten perustarpeet, kuten lastenhoito ja vanhusten kotiasuminen, täyttyisivät. Tarkoitus oli kokeilla "kyläluotsien" eli toiminnanohjaajia kyläyttämisen tukena ja toteuttaa kolmannen asteen palveluasumisen mallia, jossa osa palveluista rakentuu naapuriavun varaan. Tavoite oli edistää myös työllistymistä.

Yksi kiinteistöosakeyhtiö hallinnoi koko aluetta. Isännöitsijä oli innostunut ja kiinnostunut, mutta ilmeni, että taustalla vaikuttivat tulehtuneet suhteet asukastoimikunnan ja isännöitsijän välillä. Pilotoinnissa saatettiin olla sokeita vallitseville hierarkioille. Kokeilun lähtötilanne oli haastava, ja hanke kaatui puolen vuoden kokeilun jälkeen muun muassa asukastoimikunnan vastustukseen.

Kyläyttämismallin siirtämisestä Jyrkkälään seurasi kilpailuasetelma ja leiriytyminen. Uusi ja vanha ajattelu polarisoituivat, eikä tilannetta ei osattu ratkaista. Vanhoihin tapoihin tottunut asukastoimikunta edellytti entisissä tavoissa pitäytymistä, ja asukastiloihin liittyi vallankäyttöä. Ideoita, kuten ajatus aikapankista, torpattiin. Koettiin, että naapuriapu jo toimii alueella, eikä mitään verkkopalveluja tarvita: ne nähtiin uhkana ja ikääntyviä syrjivinä. Kyläyttämiskokeilusta jäi elämään satunnaisina asioita, kuten kahvila, joka ei kuitenkaan tue alueellista yhteisöllisyyttä alun perin tarkoitetulla tavalla.

Kuvatun kaltaiset haasteet ovat yleisiä, kun yritetään edistää uudistuksia. Olemassa olevien toimintatapojen huomioon ottaminen on keskeistä, jotta ihmiset kokevat tulevaisuutensa edelleen arvostetuiksi. Onnistumisen kannalta tärkeää myös luoda itse itsensä ylläpitäviä rakenteita, jotka eivät ole muutaman henkilön varassa tai ettei vahvisteta tai luoda hierarkia-asemia. Uudistaminen ja tilan tarjoaminen uusille ajatuksille vaatii paljon joustavuutta puolin ja toisin niin traditioiden ylläpitäjiltä kuin uudistajiltakin.

Annikinkorttelin kyläyttämismallia Meri on kokeillut myös kaupungin vuokratalossa, johon sattumanvaraisesti on tullut ihmisiä. Tällöinkin asukkaiden kanssa on pohdittu, mitä asuinpaikalta toivotaan ja mitä itse voi antaa omalle asuinyhteisölle. **Mitä sinä toivot asuinpaikaltasi ja mitä voit sille antaa?**

Annikinkadun puutalokortteli <http://www.annikinkatu.net/>

NAAPURIAPURINKI¹⁰⁷

Apuringit maaseudun/syrjäseudun ikäihmisille ja huono-osaisille

Vuosina 2009–2011 Suomen Kylätoiminta ry SYTY toteutti raha-automaattiyhdistyksen tuella Kylä auttaa ja välittää kriisissä -hankkeen. Hanke valmisti opasmateriaalin henkisen tuen toiminnalle kylä- ja asukasyhdistyksissä ja käynnisti naapuriapurinkien rakentamisen erityisesti Varsinais-Suomessa ja Lapissa. Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä -hanke¹⁰⁸ jatkoi 1.3.2012-30.4.2013 edellisen töitä ja juurrutti toimintaa uusille alueille Pohjois-Karjalaan sekä Etelä- ja Pohjois-Savoon. Molemmat hankkeet toimivat nimenomaan harvaan asutulla maaseudulla, alueilla, mistä julkiset palvelut ovat radikaalisti keskittyneet kasvukeskuksiin, pitkät välimatkat haastavat palvelujen tuottajat ja asukkaat itse helposti altistuvat syrjäytymiselle ja ovat pakotettuja pärjäämään yksin. Kyliin perustettiin naapuriapurinkejä ja nimettiin kylien yhteishenkilöt hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden tiedon välittäjiksi.

Naapuriapurinki on tietyn alueen tai talojen yhteyteen perustettu vapaaehtoisten ryhmä, joka harjoittelee ja suunnittelee asioita yhdessä etukäteen. Nämä asiat voivat olla monenlaisia ja liittyvät sujuvaan arkeen. Sujuva arki käsittää kaikenlaisen hyvinvoinnin ja lähipalvelut. Kunnan tehtävä on tuottaa kodinhoitopalveluja, mutta kohderyhmä on usein tarkasti määritelty ja kunnan resurssit ovat tarpeeseen nähden usein riittämättömät. Kunta myös laskuttaa palveluistaan asiakastaan ja pitkien välimatkojen maaseudulla taksat ovat yleensä niin kalliit, että kunnan apua ei käytetä. Harvaan asutulla maaseudulla esimerkiksi kyläyhteisö voi paikata tätä palveluaukkoa. Alueella toimiva yhdistys kouluttaa asukkaista vapaaehtoistoimijaryhmän, joka ottaa vastuulleen ennalta sovittuja tehtäviä asuinyhteisössä. Auttajista voidaan muodostaa myös kotikylän vapaaehtoisen pelastuspalvelun hälytysryhmä, jonka yhteystiedot ja laite- sekä osaamisresurssit raportoidaan Vapepa-toiminnasta vastaavalle alueen valmiuspäällikölle. Vapepa-toimintaan osallistuvia yhteisöjä koulutetaan ja kurssitetaan ja heidän vapaaehtoistoiminnan valmiuksiaan ylläpidetään suunnitellusti. Kylälle nimetty naapuriapuriryhmä toimii ennaltaehkäisevästi ja lisää arjen turvallisuuden tunnetta jo pelkällä olemassaolollaan.

Perustettujen naapuriapuriryhmien ohella myös kylä- ja seurantaloja on kehitetty häiriötilanteiden kokoontumispaikoiksi ja avustuskeskuksiksi. Yhteisöjen tiloja on varusteltu kotivararan kaltaisilla varmuusvarastoilla ja hankkimalla varavoimalaitteita kylän yhteiseen käyttöön. Esimerkiksi pitkien sähkökatkojen aikana kylätalolle on voitu kokoontua yhteisruokailuun ja viettämään aikaa yhdessä.

Naapuriapurinkien, kyläyhteisöjen ja monenlaisen asuinalueen yhteistyön kehittämisen kautta on voitu kehittää ja luoda elementtejä, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat turvallisuuden tunnetta erityistilanteisiin. Tunnetaan asukkaat ja osaajat sekä tunnistetaan mahdolliset auttajat. Osataan ja uskalletaan pyytää apua oikea-aikaisesti, ja näin vältetään lisäonnettomuuksilta tai vakavilta vahingoilta. Lisäksi kun näitä tehtäviä ennakolta yhdessä mietitään, esimerkiksi asuinalueen riskikartoituksen, turvallisuuskävelyn tai turvallisuussuunnitelman tekemisen kautta ja tilanteita ennakolta harjoitellen, osataan ja uskalletaan helpommin ryhtyä auttajiksi.

Naapuriapurinki - opas kyläauttajille, Suomen Kylätoiminta ry

<http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/Hankkeet/Naapuriopas+web.pdf>

¹⁰⁷ Sirpa Pekkarinen projektipäällikkö/kyläasiamies, Suomen Kylätoiminta ry/Keski-Suomen Kylät ry:stä, Naapuriapuriryhmän jäsen ja varapuheenjohtaja

¹⁰⁸ <http://www.kylatoiminta.fi/fi/hankkeet/naapuriapu.html>

IHASTJÄRVELLÄ KYLÄ KOULUSSA¹⁰⁹

Kyläkoulu-hanke vahvistaa kylän elinvoimaa ja arjen turvallisuutta

Kyläkoulu, sen tilat ja monipuoliset käyttömahdollisuudet ovat hyvä kivijalka paikalliselle yhteisöllisyydelle, ihmisten kohtaamiselle ja arjen turvallisuudelle. Koulun käyttöä kannattaa miettiä yhdessä asukkaiden kanssa, sillä se voi tuottaa innovatiivisia ratkaisuja. Niin voidaan jopa välttää kylän palvelujen siirtyminen suurempiin kuntakeskuksiin ja samalla vaikuttaa ihmisten muuttohalukkuuteen. Edulliset tontit, lähipalvelut, tietotekniikan toimivuus, etätyöskentelyn mahdollisuudet sekä erityisesti koulun olemassaolo lisäävät kylän vetovoimaa ja voivat saada nuoret perheet muuttamaan takaisin kyliin ja maaseudulle. Nuoret ja perheet puolestaan parantavat maaseudun ikäihmisten turvallisuutta ja avun saantia.

Asukkaat vaikuttamaan

Koulun olemassaolo pitää kylän elävänä ja vastavuoroisesti aktiivinen kylä pitää omaa koulua arvossaan. Koulun merkitystä kylälle tutkineen **Anu Atilan** (2002) mukaan ”koululla on erittäin vahva henkinen merkitys kyläyhteisölle. Se ei ilmene välttämättä jokapäiväisissä tilanteissa, mutta taistelussa koulun puolesta se nousee hyvin voimakkaasti esiin. Toiminnassa oleva koulu on osoitus kylän elinvoimaisuudesta. Toimiva koulu – elävä kylä.” Koulun lopettaminen johtaa pahimmillaan koko kylän kuolemiseen.

Palvelujen, erityisesti koulun, lakkauttamista ja ennen kaikkea pelastamista tulisi miettiä yhdessä kaikkien asukkaiden kanssa, koska se ei kosketa vain koululaisia ja heidän vanhempiaan. Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyvän Naapuriapu-työryhmän mukaan ”pallo” tulisi antaa kylän asukkaille, jotta he voisivat vaikuttaa oman arkensa asioihin. Tärkeintä on mahdollisemman varhain päästä päätöksentekijöiden kanssa vuoropuheluun vaihtoehtoista – mitä asialle voidaan tehdä, miten koulun käyttöä voidaan monipuolistaa ja mitä kyläläiset itse tekisivät koulun puolesta ja koulussa. Asukkaiden pitäisi voida vaikuttaa myös siihen, mihin rahaa käytetään ja mistä säästetään.

Kyliin koulujen lakkauttamista ei voi perustella vain taloudellisilla syillä ja suppeilla säästölaskelmilla. Arvioinneissa tulisi pohtia koulun arvoa paitsi oppilaille myös ikääntyvien asukkaiden turvallisuudelle, kylän yhteisöllisyydelle, paikalliselle taloudelle, hyvinvoinnille ja palveluille – kestävän kehityksen kannalta.

Koulu kylässä – kylä koulussa

Ihastjärvellä, pienessä 370 asukkaan kylässä Mikkelin kupeessa, kyläläisten sinnikkyys palkittiin. Koulu oli lakkauttamisuhan alla pienten oppilasmäärien ja rakennuksen huonokuntoisuuden vuoksi. Koulun olemassaolo ja arvo koettiin kuitenkin koko kylän elinvoimaisuuden kannalta niin tärkeäksi, että päätettiin taistella – sekä koulun lakkauttamista vastaan että upouuden rakennuksen puolesta.

Samalla kun uutta koulurakennusta lähdettiin suunnittelemaan ja asiaa viemään eteenpäin päätöksentekijöille, koulun seinien sisälle alettiin tietoisesti rakentaa paikallista yhteisöllisyyttä, koko kylän hyvinvointia ja elinvoimaa – kyläläisten elämäniloa. Syntyi Koulu kylässä – kylä koulussa -hanke.

Tämä tiesi monen vuoden sinnikästä työtä. Suunnittelussa olivat mukana maaseudunkehittäjätiimi, koulun neuvottelukunta ja kyläläiset. Myös muita tahoja kytkettiin yhteistyöhön kuten Itä-Suomen aluehallintoviraston sivistysosasto, Ruralia-instituutti, Jyväskylän yliopisto sekä Mikkelin kaupungin virkamiehiä.

¹⁰⁹ Ihastjärvellä kylä koulussa. Regina Järg-Tärno. (Alkuperäinen juttu on julkaistu Haaste 2/2013 lehdessä) <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/ihastjarvellakylakoulussa.html>

Asukkaille annettiin monella tavalla mahdollisuus vaikuttaa kyläkoulun ja samalla koko kylän tulevaisuuteen jo suunnitteluvaiheessa. Kyläilloissa oli runsaasti väkeä, mikä kertoi kiinnostuksesta osallistua ja vaikuttaa. Hanke koettiin ”meidän” jutuksi ja sitä oli helppo viedä eteenpäin.

Aluksi oli tärkeä käydä arvokeskustelua sekä oppilaiden että kyläläisten kanssa. Kaikki halukkaat pääsivät osallistumaan arvokeskusteluun omalla tavallaan – keskustelemalla, kirjoittamalla tai lapset piirtämällä kuvia. Yhdessä ideoitiin uuden koulun fyysistä rakennetta ja vaihtoehtoisia sijaintia sekä myös tulevia toimintoja. Kaikki ideat kirjattiin ylös ja pitkä lista toiveista ja ajatuksista laitettiin mm. nettiin. Asukkaille tehtiin myös paperikysely. Työn tueksi ja perusteluihin päättäjille käytettiin Mikkelin kaupungin strategiaa. Arvokeskustelusta kuoriutui työn pohjaksi kylän keskeiset yhteiset arvot: *osallisuus, yhteisöllisyys, elämän ilo ja vauvasta vaariin*.

Vanhan koulun tyhjentämisessä ja purkamisessa sekä uuden rakentamisessa tarvittiin paljon apukäsiä kaikenlaisiin talkootöihin. Tämä näkyy tänä päivänä koulun arjessa ja erityisesti oppilaissa, jotka vuosien varrella kasvoivat osallistuvaan toimintatapaan. Myöhemmin uudessa koulussa on ollut helppo järjestää erilaisia tapahtumia yhdessä kyläläisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Vauvasta vaariin – uusi tapa käydä koulua

Uuden koulun ovet ovat aina auki kaikille niin kyläläisille kuin ohikulkijoille. Milloin vain voi tulla koulun aulan pieneen ”lukusaliin” lukemaan päivän lehdet, ostamaan paikallisia tuotteita, nauttimaan lounasta ravintolaan, maksamaan laskuja jne. Mummonkamarissa, joka on yksi koulun monikäyttötiloista, viihtyvät niin lapset kuin aikuisetkin. Puutöitä voi tehdä vaikka vaarin kanssa huipputasoisessa työpajassa. Koululla on hyvät tietoliikenneyhteydet ja laitteet opetuskäyttöön ja kyläläiset ovat tervetulleita tekemään etätöitä tai päivittämään atk-osaamista. Apua ja neuvoja voi pyydä esimerkiksi oppilailta.

Ihastjärven koulun tilat on suunniteltu oppilaiden kanssa ja luovat hyvän oppimisympäristön. Koululla järjestetään monipuolista toimintaa ja tapahtumia koko kylälle myös koulupäivän ulkopuolella ja tiloja voi vuokrata myös omaan käyttöön.

Rehtori **Jaana** Strandmanin mukaan henkilökunnan välisten hyvien suhteiden lisäksi ehkä tärkein asia on se, että koulun toimintakulttuuri sallii kaikenlaiset osallistumismuodot tai jopa kannustaa siihen, että koulussa kuka tahansa voi olla ja istuskella, osallistua vaikka opetukseen tai toimia ja auttaa – koulun arjessa ovat matalat kynnykset tai niitä ei ole oikeastaan ollenkaan.

Vapaaehtoiset ovat avuksi koulun arjessa, mikä on pienelle koululle korvaamaton ja tärkeä voimavara. Palautteen anto, aito kohtaaminen ja kiitos ovat heille äärimmäisen tärkeitä ja saavat heidät tulemaan aina uudelleen.

Luottamus, vastuu ja avoimuus

Jaana uskoo vahvasti siihen, että kun koulun toimintakulttuuri on yhdessä pohdittu, mietitty ja luotu, se koetaan omaksi ja isoja ongelmia ei synny.

Uusi koulu ollut auki puolitoista vuotta, eikä mitään ole viety: paikalliset myyntituotteet, rahakipot, kalliit opetusvälineet, taide ja lasten tavarat eivät ole hävinneet mihinkään. Joskus illallakin ovi on jäänyt auki. Käyttäjiin luotetaan ja heidän on annettu hyvin vapaasti kulkea koulussa; kyläläisten käytössä on 15 koulun avainta. Näin on tehty tietoisesti. Etukäteen on käyty keskusteluja siitä, mitä se kaikille tarkoittaa, jos jotain hajotetaan. Lapset ovat oppineen käsittelemään koulun tavaroita kuin ne olisivat omia eikä kukaan ole tahallaan rikkonut mitään.

Johtajan tai rehtorin rooli ja asenne ovat avainasemassa kuinka paljon lapsille ja kyläläisille annetaan luottamusta ja vastuuta. Luottamus ei ole tärkeä vain koulumaailmassa vaan koko yhteiskunnassa.

Kun aktiivinen vetäjä lähtee

Hyvillä hankkeilla on usein innokkaat ja aktiiviset kehittäjät ja vetäjät. Onko menestyksen selittäjä joku tietty henkilö ja miten käy jos joku avainhenkilö lähtee?

Ihastjärvellä tämä tapahtuu jo syksyllä. Kylälle Jaanan lähtö oli aluksi suuri surun aihe. Hän uskoo siihen, että seuraaja löytyy ja toimii aktiivisesti sen puolesta valmentamalla työhön kyläyhdistyksen uutta aktiivista puheenjohtajaa. Yhdessä rakennetusta maaperästä on helppo jatkaa. Kyläläiset varmasti ottavat vastuun toimintatavasta myös jatkossa, mutta tärkeintä on, että uusi rehtori pystyy omaksumaan koulun ja kylän yhteiset arvot ja uuden koulunkäynnin mallin. Hankkeen kehityksen kannalta voi olla hyväkin, että vetäjä vaihtuu eikä hankkeesta muutenkaan saisi koskaan tulla liikaa yhden ihmisen ”tuote”

Malli muiden käyttöön

Ihastjärven kokemuksen ja Kyläkoulu-hankkeen pohjalta tehdään ns. Uusi koulunkäynnin malli. Tavoitteena on, että koko paikallisyhteisölle perustuvaa toimintamallia pystyisi käyttämään myös esimerkiksi kaupunginosissa. Toiminnan edellytyksenä on yhteisön olemassaolo, ja sen muodostumisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että ihmiset tuntevat naapureitaan. Kaupungeissa on yksi isompia haasteita, miten saadaan ihmiset riittävän lähelle toisiaan ja tutustumaan. Koulu on luonnollinen tila ihmisten kohtaamiselle. Koulun ympärille voi rakentaa harkitusti monenlaisia toimintoja edistämään kohtaamista. Jos kylällä tai kaupunginosalla ei ole koulua, täytyy löytää joku muu kohtaamispaikaksi sopiva tila. Toimiva yhteisö ja yhteistyö ovat pitkän prosessin, työn ja asennekasvatuksen tuloksia.

Elämänilo tulevaisuuden koulun arvoksi

Jaana on iloinen myös siitä, että Kyläkoulu-hankkeen vetämisen ja mallintamisen lisäksi hänellä on ollut työryhmän jäsenenä mahdollisuus vaikuttaa myös valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, johon elämänilo hyväksyttiin mukaan yhdeksi tavoitteeksi.

Ihastjärven esimerkki, jossa toimitaan positiivisen asenteen, luottamuksen ja avoimuuden kautta, kertoo vahvasti siitä, mihin rikosentorjuntaneuvoston asettamassa Naapuriapu-työryhmässä uskotaan: hyvää lisäämällä paha pienenee. Vaikka hankkeella ei ole suoria rikosentorjuntatavoitteita, tämäntyyppisen toiminnan tuloksilla on myös rikosentorjunnallisia vaikutuksia. Koulu kylässä – kylä koulussa -hanke ja siitä kehittynyt Kyläkoulu-konsepti on lupaava esimerkki asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksista oman asuinalueen turvallisuuteen ja viihtyvyyteen ja naapuriavusta sen laajassa merkityksessä.

Ihastjärven Kyläkoulu-hankkeesta lisätietoa www.ihastjarvi.fi/koulu/

ITÄ-PASILAN ASUKASTALO – LÄHIDEMOKRATIAA KEHITTÄMÄSSÄ¹¹⁰

Budjettivaltaa ja monikulttuurista toimintaa

Pasilan Asukastalo on pasilalaisten oma asukastoimintatila, kohtaamispaikka ja kokoontumistila, jossa ylläpidetään asukaslähtöistä toimintaa ja alueen asukkaat ja toimijat tapaavat. Asukastalo sai alkuunsa vuonna 2008 alueen asukkaiden ja toimijoiden ideasta, että Pasilaan tarvitaan talo, missä kaikenikäiset ja taustaiset ihmiset ja tarpeet kohtaavat. Asukkaiden aktiivisuus oli pääroolissa ja yhteistyökumppaneiden, kuten Helsingin kaupungin, Setlementtiliiton ja RAY:n avulla projekti lähti käyntiin – saatiin tilat ja ihmiset itse tuottivat sisällön.

Kerrostalon alakerrassa sijaitsevalla asukastalolla on käytössä monipuoliset tilat (olohuone, tietotupa ja kahvinurkkaus, keittiö ja eri kokoisia ryhmä-/askartelutiloja). Paljon toimintaa pyörii vapaaehtoisvoimiin. Tarjolla on sekä ohjattua, että vapaamuodosta tekemistä ja toimintaa kaikenikäisille: suomen kielen kursseja, arjessa asioimisen vertaistukea, läksyjenlukupiiri, erityyppistä liikuntaa, ATK kursseja jne.

Asukastalolle on helppo tulla – matala kynnys ja leveät ovet ennakkoluulottomasti ja tasa-arvoisesti avoinna kaikille (eikä vain maahanmuuttajataustaisille kuten helposti luullaan) ja mikä tärkeintä, tämä ei maksaa mitään, kahvi ja ruokakin ovat edullista. Talon suosion kääntöpuoli on se, että tilat alkaa käydä ahtaiksi.

Asukastalolla järjestetään vuosittain asukasilloja, jossa keskustellaan yhdessä koko alueen asioista. Myös huoleen aiheista ja kipuhuhteista keskustellaan, kuten yhteiset pesutilat, saunat ja jätekatokset ym. Talon arkeen kuuluu myös sovittelua, ongelmien kohtaamista ja konfliktiratkaisujen löytämistä eri kysymyksissä. Tarvittaessa niitä asioita selvitetään yhdessä, pohditaan ja sovitaan talon sääntöjä. Miten ollaan täällä niin, että kaikki viihtyy.

Asukastalolla on vaikutuksia paikallisten arkeen ja turvallisuuteen – täällä tutustutaan alueen muihin ihmisiin, tullaan tutuksi ja sen jälkeen on helppoa pysähtyä kadulla tai kaupassa vaihtamaan kuulumisia. Yleensä kerrostaloalueilla hyvin pieni osa ihmisistä tutustuu toisiinsa ja se koskee myös suomalaisia. Asukastalon ja muiden toimijoiden kanssa tähän pyritään saamaan aikaan muutosta ns. kylähenkeä samalla vaikuttamaan eritaustaisten ja -ikäisten ihmisten yksinäisyyteen.

Talon kautta tehdään paljon yhteistyötä muiden paikallisten toimijoiden kanssa, kuten seurojen esim. Pasila Seuran, järjestöjen jm. kanssa. Ollaan mukana vaikuttamassa Suomen ja Euroopan köyhyys- ja syrjintäasioihin EAPN-Fin verkoston kautta. Kesällä 2012 osallistuttiin yhdessä asukkaiden kanssa YLE:n Sissipuutarhurit ohjelmaan ja laitettiin asukastalon pihan kuntoon.

Asukastaloista on tehty [selvitys](#)¹¹¹ ja [Pasilan asukastalo -projektista](#)¹¹² v 2008-2010 on saatavana loppuraportti.

¹¹⁰ Naapuriapu-työryhmän kokous 21.01.2013 Itä-Pasilan asukastalossa.

¹¹¹ *Rajapintakeskustelut järjestöjen ja julkisen eri kentillä. Tapaustutkimus Pasilan asukastalon asemoitumisesta sosiaalipalvelujen kentälle.* Markus Anttila ja Atso Juote, Kehityspiikki Tutkimus Oy 15.12.2010 http://www.kehityspiikki.fi/julkaisut/Kalliola_rajapinta_raportti_31122010.pdf

¹¹² *Itä-Pasilan asukastalo -projektin (2008 – 2010) loppuraportti ja kuvaus asukastalon ensimmäisistä vuosista.*

Kalliolan settlementin julkaisuja 4.

http://www.kalliola.fi/Kalliolansetlementti/julkaisut/Documents/PasilanAsukastalo_Lowres.pdf

Asukkaiden mielestä alueen mainetta ja kutsuvuutta tulisi parantaa ennen kaikkea kunnostamalla mahdollisemman pian samaan aikaan rakennettuja ja vanhenevia, rapistuvia taloja ja lisätä Pasilan betonin väliin kasvillisuutta/kukkia. Nämä ovat sinänsä melko yksinkertaiset asiat, johon on aktiivisesti pyritty vaikuttamaan, mutta käytännössä se on ollut erittäin vaikea. Yhteistyö kaupungin ja rakennusviraston kanssa onnistui ja asukkaiden ääntä kuultiin lopuksi Itä-Pasila Iskuun! -hankkeen kukkasipulikeskusteluissa, mutta siinä oli paljon mutkia matkassa ja vaikeuksia lupien saannissa vaikka kysymys oli viihtyvyyden lisäämisestä ja yhteistyöhalukkuudesta. Yhteistyön parempi lähtökohta on, kun mietitään miksi ja miten asiat voidaan tehdä hyödyntämällä asukkaiden oma-aloitteellisuutta esim. kukkien-kasvien istuttamisessa ja kastelussa, eikä syitä ja esteitä siihen, miksi ei. On jopa koettu, että aktiiviset asukkaat, jotka haluavat vaikuttaa asuinalueensa viihtyisyyteen ovat kaupungille tai päättäjille riesaksi ja virkamiehille uhka.

Lähidemokratian pilotti ja budjettivaltaa

Helsinki valitsi 2012 lopussa Itä-Pasilan mukaan yhdeksi kansalaisvaikuttamisen eli lähidemokratian pilottikohteeksi. Pilotissa on tarkoitus vahvistaa lähidemokratiaa ottamalla käyttöön asukasraatimenetelmä, johon on kokeiluna liitetty myös päätösvalta ja budjetti. Käytännössä asuinalueen asukkaat päättävät oman pienehkön budjetin kautta, missä järjestyksessä aluesuunnitelman katujen ja viheralueiden ym. kehittäminen ja korjaukset tehdään. Tämä on eräänlainen deliberatiivisen demokratian sovellutus kaupunginosatasolla. Hankkeen tavoitteina ovat syventää yhteistyötä viranomaisten ja asukkaiden välillä, kehittää asukasraatimenetelmää ja ottaa käyttöön asukkaiden "määräysvallassa" oleva budjetti, sitä kautta parantaa Itä-Pasilan imagoa ja lähiverkostoja, lisätä viihtyisyyttä ja yhteisöllisyyttä.

Pasilan asukastalo: <http://kaupunginosat.net/pasila/pasilan-asukastalo-mainmenu-908>

KESKI-UUDENMAAN YHDISTYSVERKOSTO

Verkostossa on voimaa

Vuonna 2007 kolme paikallisjärjestöä miettii, miten tulevaisuudessa järjestöt voisivat toimia ja kehittää järjestöjen toimintaa yhdessä. 2008 haettiin ja saatiin RAY:ltä rahoitusta 4 vuodeksi järjestötalo Järvenpään kumppanuushankkeeseen. Tavoitteena oli omat toimitilat, yhteisöllinen kahvila eli pieni järjestötalo tai järjestötila. Perustettiin Järvenpään Yhdistysverkosto, josta myöhemmin tuli Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto kuuden kunnan (vanhat Kuuman kunnat) alueella. Silloin ei ollut vielä yhteistyötä paikallisjärjestöjen ja yhdistysten kesken. Jos oli, se oli minimaalinen, koska jokainen puolusti omaa reviiriä.

Yhdistysverkoston kautta ryhdyttiin edistämään järjestökumppanuuksia kuntarajojen yli. Vuonna 2013 toiminnassa mukana oli jo 32 järjestöä sekä paikallisia oman kunnan, että kuntarajojen yli ja valtakunnallisia paikallisyhdistyksiä. Organisaatiota johtaa hallitus, jäsenjärjestöjen edustajista. Kaikki yhdistyksen ja sen hallituksen jäsenet ovat samanarvoisia riippumatta siitä, että onko kyseessä esim. jäsenmääriltä iso tai pieni järjestö/yhdistys.

Toiminnan tarkoitus on edistää järjestöjen välistä yhteistyötä. Kaikki järjestöt eivät ole vielä ymmärtäneet yhteistyön hyötyä ja merkitystä, mutta positiivista muutosta on jo tapahtunut – kannattaa tehdä yhdessä. Mitä yhteistyö tarkoittaa ja mitä se antaa? Esimerkiksi järjestöt pystyvät keskenään/yhdessä järjestämään isompia tilaisuuksia. Isompi porukka haastaisi kaupungin vuoropuheluun. Pienissä kunnissa järjestöjen yhteistyö on parempi. Kaupungeissa isot järjestöt tiedetään, mutta pienet jäävät jalkoihin. Miten ne pienet saadaan näkyviksi?

Kuntien kanssa käydään vuoropuhelua. Ilman kunnan tukea järjestöt eivät pysty toimimaan. Kuntien pienet avustukset on hyvä rahoitus, mutta pienillä järjestöillä rahoituksen hakeminen on vaikea. Kunnat ovat aika haasteelliset yhteistyökumppanit. Virkamiehet eivät ymmärrä järjestöyhteistyön hyötyä ja järjestömyönteisiä virkamiehiä on harvoja. Kontaktit ovat usein henkilösidonnaiset. Ei tiedetä mitä tukea ja missä asiassa yhteistyö voi helpottaa kunnan painetta. Vaikka kysymys on vapaaehtoistyöstä, niin pelimerkkejä tarvitaan. Täysin ilmaista vapaaehtoistyötä ei ole olemassa. Tilat, työn ohjaus, koulutus jne. kaikki maksaa. Näistä asioista on joskus vaikea saada ymmärrystä kuntapäähän. Yhteistyötä kehitetään.

Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston avulla koordinoidaan myös paikallista vapaaehtoistyötä ja koulutetaan vapaaehtoisia. Alussa oli ongelmia ja epäselvyyksiä siitä, mikä on vapaaehtoistoiminta. Kukaan ei koordinoinut sitä. Päätettiin kehittää tuleville vapaaehtoisille oma koulutuspaketti yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa.

Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston toimistotilana toimii Järvenpäässä v 1915 rakennettu Sahan koulu, jossa pian vietetään talon 100 v juhlaa. Yhdistysverkosto vuokrasi tilat 2010 hankkeen Järjestötalo Järvenpään käyttöön. Tilat ovat pienet, 30 henkilöä voi olla talossa kerrallaan, talo on myös ylibuukattu – käyttöaste 95%. Lisätuloa saadaan vuokraamalla tiloja jäsenjärjestöille mutta myös yksityiseen käyttöön. Sahan koululla on kolme päivää viikossa monipuolista olohuonetoimintaa: lounaspäivä, lukupiiri, musacorner, käsityökerho, runokahvila. Isoja tapahtumia ei pystytä järjestämään, mutta kodikasta toimintaa.

Yhdistysverkosto haki ja sai rahoitusta uudelle projektille Tukipolkuja Järvenpää – Nurmijärvi alueella. Nurmijärvellä kunnan edustajat ja tavalliset ihmiset mieltivät asiakasraadissa, mitä ja miten se

monitoimikeskus toteutetaan ja mitä toimintaa tuotetaan monipalvelukeskukseen. Yhdistysverkosto on mukana tuottamassa sisältöä. Järvenpää palvelupolku -projektin tausta-ajatuksena on ihminen, joka tarvitse apua päivittäin, mutta ei vielä niin paljon, että olisi kunnan kotihoidon palvelun piirissä. Esimerkkitapaus: Matti jäi yksin, kun hänen vaimonsa kuoli, ja nyt hän tarvitsee apu arjen asioissa. Mietitään ja kehitetään, miten erityyppisten kumppanuuksien kautta voidaan olla mukana terveyttä edistävien ja sosiaalista hyvinvointia tukevien palvelujen järjestämisessä.

Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry:n <http://www.yhdistysverkosto.net/>

UUSI PAIKALLISUUS -HANKE

Uusi paikallisuus -hanke kehittää ja toteuttaa menetelmiä, jotta asukkaat voivat vaikuttaa omaan paikallisyhteisöönsä sekä kokea yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Uusi paikallisuus -hanke

Uusi paikallisuus -hanke¹¹³ on Suomen Settlementiliitto ry:n koordinoima kansalaistoiminnan kehittämishanke. Hanke toteutetaan vuosina 2011-2015 Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoittamana. Hanke toimii viidellä paikkakunnalla. Hanke juurruttaa yhteistyössä paikallisten settlementtien kanssa uutta paikallisuutta kolmella paikkakunnalla: Vaasan Palosaarella, Kemijärvellä, Tampereen Hervannassa. Lisäksi syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana Kemissä ja Rovaniemellä. Alueilla keskitytään erityisesti lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen.

Hankkeen tavoitteena on paikallislähtöisesti toteuttaa, kehittää ja syventää yhdessä asukkaiden kanssa välineitä osallistua ja vaikuttaa. Hankkeen avulla vahvistetaan kansalaisjärjestöjen välisiä yhteistyömuotoja, lähidemokratiavälineitä ja *deliberatiivista* keskustelevaa demokratiaa, kunnan ja paikallisyhteisöjen välistä vuorovaikutusta sekä paikallisyhteisön sisäistä vuorovaikutusta. Tarkoituksena on aktivoida paikalliset asukkaat, tarjota heille yhdessä tekemistä, mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa omaan lähiympäristöön, omaa aluetta koskeviin asioihin. Lähtökohtana ovat yhteisöllisyyden lisääminen ja osallisuuden vahvistaminen. Hankkeissa käytäntöjä, joita voidaan myöhemmin soveltaa erityisesti settlementtityössä muualla Suomessa, kehitetään yhdessä muiden paikallisten asukkaiden ja toimijoiden kanssa.

Hankkeessa on muun muassa järjestetty jokaisella paikkakunnalla kansalaisraadit, jotka ovat nostaneet julkiseen keskusteluun paikallisyhteisölle tärkeitä teemoja sekä hankkeen tuella innostaneet asukkaita järjestämään toimintaa yhteisten asioiden edistämiseksi. Yhteistyötä tehdään kunnan ja paikallisten järjestöjen kanssa. Toiminnan lähtökohtia ovat kansalaislähtöisyys, paikallisuus, osallisuus ja yhteistyö.

Uusi paikallisuus -hankkeen tavoitteet

- Kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen. Tuetaan kansalaisten osallistumista ja kehitetään välineitä kansalaisvaikuttamiselle.
- Yhdessä tekeminen. Järjestetään ja tuetaan asukkaiden yhteisiä tapahtumia ja innostetaan asukkaita osallistumaan.
- Järjestöjen välisen yhteistyön tiivistäminen. Etsitään kansalaisjärjestöjen välisiä yhteistyömuotoja ja toteutetaan yhteisiä tavoitteita.
- Paikallisyhteisön ja kunnan vuorovaikutuksen syventäminen. Kehitetään ja edistetään todelliseen vaikuttamiseen perustuvia lähidemokratiavälineitä. Tuodaan päättäjät ja paikallisyhteisöjen asukkaat yhdessä yhteisten asioiden ääreen.

Taustaa

Uuden paikallisuuden ajatus on, että ihmisten arki toteutuu myös tämän päivän maailmassa paikallisesti, omassa lähiympäristössä. Vaikka palvelut siirtyvät muualle ja kuntarakenne muuttuu, on ihmiselle tärkeää yhteisöllisyys ja tunne, että omaan lähiympäristöön voi vaikuttaa. Uusi paikallisuus tuo takaisin osittain jo kadotetun, paikallisyhteisöjen tärkeän merkityksen ihmisen hyvän arjen toteutumisessa. Omassa

¹¹³ Uusi paikallisuus -hanke: <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/uusi-paikallisuus-hanke/>

paikallisyhteisössä ihminen voi kokea yhteisöllisyyttä ja tuntea kuuluvansa johonkin. Toimiva paikallisyhteisö luo sosiaalista pääomaa ja ehkäisee syrjäytymistä.

Hankkeen avainhenkilönä ja ”isänä” on toiminut Vaasan yliopiston professori Hannu Katajamäki, joka huomasi, että Suomen asuinrakenne on muuttunut paljon viimeisen 20 vuoden aikana.

”Kansakunnan paras ei toteudu, jos yhteiskunnan alueellista organisoitumista koskeva päätöksenteko irrotetaan kansalaisten maantieteestä” toteaa aluetieteen professori Hannu Katajamäki, kirjoituksessaan Uuden paikallisuuden aika.

Yliopistoyhteistyö

Yhteistyössä yliopistojen kanssa hankkeen teemoista ja toiminnasta tuotetaan tutkimustietoa, joka tukee osahankkeiden työtä ja uuden paikallisuuden teemojen valtakunnallista levittämistä. Vuonna 2013 tutkimusyhteistyön tuloksena valmistui Uusi paikallisuus -hankkeen järjestämien [kansalaisraatien tuloksellisuus- ja vaikuttavuus selvitys](#).

Hankkeen kohteina ovat kolme toisistaan poikkeavaa yhteisöä:

[Vaasan Palosaari](#) on muuttunut työläiskaupunginosasta tietoyhteiskunnan osaksi, jossa nykyään asuvat eläkeläiset, työssäkäyvät ja opiskelijat. Lapsiperheet ovat lähteneet pois. Näiden ryhmien yhdistäminen tuntui aluksi haastavaksi koska paikallinen yhteisöllisyys oli hävinnyt.

[Kemijärvi](#) on menettänyt paljon teollisia työpaikkoja ja kärsinyt muuttotappiosta, keskiarvoa enemmän työttömyyttä. Mutta silti asukkaat ovat ylpeitä omasta kaupunkistaan eivätkä halunneet tuntea mitään ulkopuolista säälimistä. Vaikeuksien takia kemijärveläisten kansalaisaktiivisuus on lisääntynyt.

[Tampereen Hervanta](#) on yksi Suomen suurimmista kaupunkilähiöistä ja monikulttuurinen kaupunginosa, joka syntyi 70-luvulla ja kasvoi sen jälkeen nopeasti. Hervannassa on oma hyvin vahva identiteetti ja siellä on aktiivinen kansalaistoiminta/asukastoiminta. Vaikka Hervannassa kuplii ja sykkii, maahanmuuttajat ovat jääneet ns. paitsioon, syinä siihen ovat esim. heikko tai olemattomat kieli-, kirjoitus- ja/tai lukutaidot.

Kansalaisraadit

Vaikka hanketyötä tehdään kolmella niinkin erilaisella alueella, toimintamuodot niissä ovat samoja, kuten esim. Harri Raision kehittämä [kansalaisraati](#) -menetelmä. Kansalaisraadien tehtävänä on parantaa kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia. Osallistujat esittävät aiheesta kysymyksiä paikalle kutsutuille asiantuntijoille, jonka jälkeen raati työstää saamansa tiedon pohjalta julkilausumiksi kutsuttuja parannusehdotuksia. Kansalaisraatikokeilut ja kokemukset ovat olleet lupaavia ja raadeista on tehty vaikuttavuusarviointi *Kansalaisraadit osana uutta paikallisuutta. Suomen Settlementiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi.*¹¹⁴

Uusi paikallisuus hankkeen kokemuksella on huomattu, että usein ajatellaan, että ihmisiä on vaikea saada mukaan. Mutta jos löydetään ne yhteiset asiat, mitkä sitovat/kiinnostavat sitä paikallista yhteisöä, niin kyllä ihmiset tulevat, tykkäävät ja haluavat vaikuttaa. Tiedottamisessa ja yhteisen ajan löytämisessä on toki haasteita. Parhaiden se on toiminut ns. puskaradiomenetelmällä.

Alueen **kaavoituskysymykset** on yksi sellainen asia, minkä ympärille ihmiset kokoontuu ja mihin on myös erittäin tärkeä vaikuttaa ja saada asukkaiden ääni kuuluviin ajoissa. Erityyppisiä haasteita on kyllä ollut melkein jokaisella paikkakunnalla, mutta paikalliset olosuhteet, tarpeet ja haasteet on selvitetty, otettu

¹¹⁴ http://www.settlementi.fi/@Bin/263891/Raisio++Lindell+arviointiraportti_26.4.2013.pdf

huomioon ja sitä kautta toimintamallit on räätälöity kullekin alueelle sopivaksi. Myös muut innovatiiviset keinot kuten esim. sarjakuvapiirtäjän käyttäminen kokouksissa ja keskustelutilaisuuksissa on ollut positiivista.

Kehittämiskävelyt

Kansalaisraadien ja keskustelujen lisäksi Vaasan Palosaassa käytetään [kehittämiskävelyjä](#) (joka on sovellettu versio ruotsalaislähtöisestä [turvallisuuksikävelymetodista](#)). Se on ollut yksi hyvä tapaa saada ihmiset mukaan ja vaikutta.

Aikapankki

[Aikapankki](#) on palvelu, jossa vaihdetaan palveluksia ilman rahaa työtunti työtunnilta. Uusi paikallisuus-hankkeella Hervannassa on yhteistyössä asukkaiden kanssa omalla logolla varustettu itsenäisesti toimiva [Hervannan Aikapankki](#) ja sitä hyödynnetään paikallisessa [S-asuntojen](#) kohteessa.

Matalan kynnyksen vapaaehtoistyö

Uusi paikallisuus -hankkeen kehittämiskohteena on mm. myös matalan kynnyksen vapaaehtoistyö, joka mahdollistaa satunnaisen osallistumisen. Perinteinen järjestösidonnainen vapaaehtoistyö ei ehkä kiinnostaa nykyään enää niin paljon ihmisiä, koska se vaatii sitoutumista, aikaa ja joskus jopa erikoisosaamista, lisäksi "vaara" joutua hoitamaan muita organisaatiotehtäviä, kuten yleensä sihteerintyötä. Samalla kun ihmiset ehkä haluaisivat kokeilla, mitä se on tai tehdä joskus vaikka muutaman tunnin vapaaehtoistyötä ilman sitoutumista.

Mallintaminen, työkalupakki Innokylässä

Uusi paikallisuus -hankkeessa käytetyt metodit ja kokemukset on mallinnettu myös muiden käyttöön. Kuinka järjestää *kansalaisraati*, perustaa *aikapankki*, *matalan kynnyksen vapaaehtoistoiminnan* malli, *demokratiatyöpaja*-malli. Paikallisyhteisön vuorovaikutuksen ja omaehtoisen toiminnan tukemiseen tarkoitettu Uusi paikallisuus -työkalupakki löytyy Innokylästä. Työkalupakki antaa välineitä uudenaisten osallistumis- ja vaikuttamiskulttuurien luomiseen erilaisissa paikallisyhteisöissä.¹¹⁵

Kansainvälinen setlementtiyhteistyö.

Setlementtiliitto ja Uusi paikallisuus -hankkeen osalta tehdään myös kansainvälistä yhteistyötä esim. Alankomaiden, Ruotsin ja tulevaisuudessa myös Kreikan ja Englannin kanssa.

Uusi paikallisuus -hanke <http://www.setlementti.fi/uusi-paikallisuus/>

---

¹¹⁵ Uusi paikallisuus –työkalupakki Innokylässä <https://www.innokyla.fi/web/malli779702>

KANSALAISRAATI

Kansalaisraadit ovat saaneet kansainvälisesti vakiintuneen aseman deliberatiivisen eli osallistuvan demokratian muotona. Kansalaisraadien pyrkimyksenä on muodostaa yhteiskunta pienoiskoossa. Kansalaisraati on Suomessa vielä varsin tuore menetelmä, mutta maailmalla sitä on käytetty jo 1970-luvulta alkaen osallistamaan kansalaisia päätöksentekoprosesseihin ja toteutukset ovat koskeneet lähinnä paikallisia ongelmia tai hankkeita. Suomessa menetelmää on kokeiltu muutamilla paikkakunnilla. Uusi paikallisuus -hankkeessa sitä on kokeiltu eri paikkakunnilla. (KS. Uusi paikallisuus -hanke) Tulokset ovat olleet lupaavia. Paikallistason lisäksi raatimenetelmää voi käyttää myös valtiollisella tai kansallisella tasolla, kuten esimerkiksi Demokratiapoliittisen selonteon valmistelussa tehtiin.¹¹⁶

Kansalaisraati on osallistumisen menetelmä, jossa keskeistä on asioiden yhdessä pohtiminen ja aito keskusteleminen. Kansalaisraadeissa käsitellään yhteistä näkökulmaa kaipaavia asiakokonaisuuksia, kuten asuinalueen tai palveluiden kehittämistä. Lisäksi raadeissa voi olla aiheena esimerkiksi nuorten, vanhusten tai maahanmuuttajien tarpeet. Kun asioiden käsittelyyn annetaan aikaa ja tietoa sekä jokaisen näkökanta kuunnellaan, yhteisen ymmärryksen löytäminen vaikeissakin asioissa on mahdollinen.¹¹⁷

Uusi paikallisuus -hankkeessa on käytetty kansalaisraatimenetelmää paikallisten asioiden puimiseen. Kansalaisraatikokeilut ja kokemukset ovat olleet lupaavia ja raadeista on tehty vaikuttavuusarviointi: Harri Raisio ja Juha Lindell, Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi Setlementtiliitto 2013.

http://www.setlementti.fi/@Bin/263891/Raisio++Lindell+arviointiraportti_26.4.2013.pdf

Kansalaisraati Vaasan yliopiston sivuilla:

http://www.uva.fi/fi/about/organisation/institutions/levon/services/region/citizens_jury/about/

---

¹¹⁶ Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä (2013)

http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5760/2013_147_tyoseloste_kansalaisraati_loppuraportti.pdf

¹¹⁷ Vaasan yliopiston sivuilla:

http://www.uva.fi/fi/about/organisation/institutions/levon/services/region/citizens_jury/about/

TURVALLISUUKÄVELYT ESPOOSSA¹¹⁸

Tärkeää on, että eri tahot pääsevät keskustelemaan ja tutustumaan toisiinsa ja sitä kautta lisätään monitahoista ja systemaattista yhteistyötä alueilla.

Espoossa oli juuri laadittu uusi Turvallisuusohjelma, jossa korostettiin yhteistyön lisäämistä, tiedon saamista alueiden turvallisuustilanteesta sekä asukkaiden ja muiden toimijoiden haastamista turvallisuustyöhön. Juuri sopivasti saatiin rikosentorjuntaneuvostolta tietoa Göteborgissa kehitetystä turvallisuuskävelymenetelmästä ja sitä innostuttiin kokeilemaan Espoossa ja kehittämään suomalaista turvallisuuskävelymallia.

Ensimmäisten kävelysten suunnittelusta, organisoinnista ja käytännön toteutuksesta vastasi projektiin nimetty koordinaattori **Kristiina** yhteistyössä kaupunkisuunnittelukeskuksen ja teknisen keskuksen edustajien (alueiden projektinjohtajat/-päälliköt, arkkitehdit, liikennesuunnittelija) kanssa. Suunnitteluun ja toimeenpanoon osallistuivat myös turvallisuusalan opiskelija Laurea amk:sta, Leppävaara seuran puheenjohtaja sekä Länsi-Uudenmaan poliisilaitos. Lisäksi kaupungin eri työyksiköiden ja ryhmien sekä poliisin ja rikosentorjuntaneuvoston edustajat kommentoivat ryhmän laatimia suunnitelmia sekä antoivat kehittämissuhteita. Päävastuu kävelyistä on ollut alueellisilla hyvinvointiryhmillä.

Ensimmäisillä kävelyillä kokeiltiin erilaisia toteutustapoja, luotiin perustaa kävelymenetelmän käytölle ja kehittämiselle, kehitettiin lähtökohtia paikallisen turvallisuus- ja asuinaluetiedon keräämiselle sekä tuotettiin runsaasti tietoa alueiden tilanteesta. Lisäksi on toteutettu konkreettisia korjaustoimenpiteitä ja luotu verkostoja keskeisten alueellisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Turvallisuus/asuinaluekävelyjä on toteutettu yhteensä seitsemällä alueella. Alueet ovat sosioekonomisesti, asutokannan ja ympäristön sekä alueen historian suhteen hyvin erilaisia. Ensimmäiset kävelyt toteutettiin vuosina 2010 - 2011 Suvelassa, Espoon keskuksessa ja Leppävaarassa. Toiminta on jatkunut ja myöhemmin asuinympäristö- tai turvallisuuskävelysten nimellä toteutettiin kävelyt myös Tapiolassa (2012) ja Soukassa (2012) sekä Matinkylässä (2013) ja Olarissa (2013).

Kävelyillä ryhmä ihmisiä kulki vetäjien ohjaamana ennalta suunnitellun reitin alueen läpi keskustellen ja tehden merkintöjä turvallisuuden, turvallisuuden tunteen ja viihtyisyyden näkökulmista. Kävelyillä havainnoitiin ympäristöä ja alueen sosiaalista elämää sekä kirjattiin turvallisiksi ja turvattomiksi koettuja paikkoja ja alueita sekä niitä rakennetun ja sosiaalisen ympäristön tekijöitä, jotka luovat joko hyvinvointia tai ongelmia. Tarkastelun kohteina olivat alueen yleiskuva, rakennettu ympäristö, kunnossapito ja siisteys, liikenne ja väylät sekä sosiaalinen elämä. Valokuvaajat ottavat kuvia reitin kaikissa vaiheissa.

Ensimmäisissä hankkeissa kiinnitettiin erityistä huomiota kävelyprosessin dokumentointiin ja arviointiin, jotta kokemuksia ja tietoa turvallisuuskävelymenetelmästä on mahdollista jakaa muille kiinnostuneille. Kävelysten tuloksista tuotettiin myös tarkat valokuvakoosteet, vastausten analyysiraportit, korjaustoimenpidelistat ja johtopäätökset sekä ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi. Raportit toimitettiin vastuutahoille päätöksiä ja toimenpiteitä varten. Havainnoista tehdyt yhteenvedot käsiteltiin myös kaupungin työryhmissä, joissa sovittiin konkreettisten toimenpiteiden toteuttamisesta. Pitkälti samalla tavalla on toimittu myös myöhemmissä hankkeissa. *Parannusten aikaan saaminen on kuitenkin ollut ja on aikaa vievää, eikä kaikkia ehdotuksia ja toiveita ole pystytty toteuttamaan.*

---

¹¹⁸ Tekstin on kirjoittanut Kristiina Alppivuori

Kävelyjen tuloksellisuuttahan mitataan lopulta vasta sillä, millaisia toimenpiteitä ja yhteistyötä alueilla jatkossa käynnistyy ja toteutetaan. Haasteena on edelleenkin, miten lisätään monitahoista ja systemaattista yhteistyötä alueilla sekä panostetaan alueellisten ongelmien ratkaisemiseen ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseen.

Mikäli eri tahot saadaan mukaan ja toiminta jatkossa pitkäjänteiseksi ja systemaattiseksi, on kävely hyvä menetelmä:

- lisätä keskustelua ja tiivistää yhteistyötä asukkaiden ja eri toimijatahojen välillä: esim. kuulla asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden käsityksiä ja palautetta alueesta eri näkökulmista
- selvittää ihmisten käsityksiä ja kokemuksia alueen olosuhteista ja turvallisuustilanteesta
- saada ihmisiä yhdessä ratkomaan ja korjaamaan ongelmia
- päästä keskustelemaan alueen kehittämisestä
- nähdä alueen olosuhteet ja ne hyvät ja huonot asiat, joiden kanssa asukkaat päivittäin elävät
- yhdessä monipuolisen osallistujajoukon kanssa tarkastella ja arvioida alueen fyysistä, sosiaalista ja toiminnallista ympäristöä viihtyisyyden, turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen näkökulmista
- päästä oikeasti ja konkreettisesti paikan päälle katsomaan asioita, jolloin asiat tulevat konkreettisesti "käsin kosketeltaviksi" (ei vaan paperilla)
- tarkastella tuttua asuin- tai työympäristöä tarkemmin tai "uusin silmin"
- lisätä asukkaiden uskallusta saada äänensä kuuluviin ja vaikuttaa
- koska valokuva- ja dokumentaatiokoosteet tuovat asukkailta ja toimijoilta saadun tiedon virkamiesten ja päättäjien tarkasteltavaksi. Kävelyjen ja dokumentaatiovälineiden avulla saadaan runsaasti kiinnostavaa tietoa alueiden olosuhteista ja turvallisuustilanteesta.

Osallistujia haluttiin ja halutaan saada mukaan kaikista oleellisista ryhmistä. Lähtökohtana on, että suurin osa osallistujista olisi alueen asukkaita ja alueella työskenteleviä. Tärkeää on, että nämä tahot pääsevät keskustelemaan ja tutustumaan toisiinsa. Kaikki osallistajat olivat ja ovat tervetulleita.

Asukkaiden hankinnassa on käytetty useita keinoja: jaettiin mainoksia, mainostettiin asukasyhdistysten lehdissä ja erilaisissa tapahtumissa, päiväkoteja ja kouluja pyydettiin kertomaan ja jakamaan mainoksia lasten vanhemmille. Myös puskaradio ja verkostot ovat tärkeitä. Kannustamisessa ja mukaan saamisessa on kutienkin vielä paljon kehitettävää.

Kävelyjen toteuttamisen ja asukkaiden osallistumisen kautta ihmiset voivat tutustua toisiinsa sekä laajemmin alueella että naapurustossaan ja sitä kautta innostua myös naapuriavun toteutumisesta. Toki tietysti myös toisinpäin eli naapuriavun kautta voidaan innostua kävelemään ja havainnoimaan ympäristöä ja tekemään parannuksia.

Kävelyille on osallistunut alueiden asukkaita, työntekijöitä kaupunkisuunnittelukeskuksesta ja teknisestä keskuskeskuksesta, sosiaali- ja terveystoimesta ja sivistystoimesta sekä yhteistyökumppaneita poliisista, pelastuslaitoksesta, seurakunnasta, yhdistyksistä ja järjestöistä. Mukana oli myös kiinteistöjen omistajia ja edustajia, poliittisia päättäjiä ja toimijoita, huoltoyrityksiä sekä järjestyksenvallonnasta vastaavia.

Kävelyä suunniteltaessa ja toteuttaessa haasteita aiheuttivat ja aiheuttavat ainakin seuraavat asiat:

- Miten löytää yhteistä aikaa kävelyjen suunnitteluun, kun kaikilla on jo arkityössään kiire?
- Miten löydetään ja tavoitetaan erilaiset asukkaat, yritykset, päättäjät ja oikeat vastuu- ja asiantuntijatahot sekä saadaan heidät mukaan ja sitoutumaan? Millaista ennakkoinformaatiota tulisi jakaa ja miten? Mistä saadaan resurssit/rahat riittävän laajaan tiedottamiseen?
- Miten saadaan sovittua erilaisille asukkaille (nuoret/iäkkäät/työikäiset/liikuntarajoitteiset) sekä virkamiehille ja yrittäjille yhteisesti sopiva kävelyn ajankohta, kävelyreitin pituus ja -kesto sekä tarkasteltavat kohteet? Miten huomioidaan ihmisten jaksaminen?
- Millainen on hyvä kävelyryhmä osallistujien taustojen ja määrän osalta? Vaihtelee tarpeen ja kävelyn tarkoituksen mukaan?
- Miten saada ryhmä pysymään koossa ja toteuttaa erilaisille ihmisille sopiva kävelyvauhti? Miten pysyä aikataulussa, mutta kyetä tarvittaessa joustamaan? Kiirettä tulee joka tapauksessa välttää.
- Miten saada ryhmä pysymään teemassa sekä samalla mahdollistaa kaikkien kuuleminen eli, miten huomioida erilaiset ja ristiriitaiset näkökulmat ja toiveet?
- Pitäisikö järjestää testikävely ennen varsinaista kävelyä? Tulisiko toteuttaa erilaisia kävelykokeiluja tai olla erilaisia kävelyryhmiä?
- Mitä raportoinnilla tavoitellaan: miten havainnot kirjataan, kuka kirjaa, miten laajasti ja millaisilla menetelmillä? Millainen on hyvä yhteenveto ja, miten tulokset kyetään levittämään eri tahoille?
- Miten valitaan korjattavat kohteet ja, miten ne korjataan: millä aikataululla (suuret ja pienet sekä nopeat ja pidemmän aikavälin korjaukset) ja mistä rahat ja resurssit budjettiin? Miten saada oikeasti asukkaita tyydyttäviä tuloksia aikaiseksi, mutta sietää myös asioiden hidasta etenemistä ja olla pitkäjänteinen?
- Miten mennä toisten toimialojen "reviirille" ja välttää konflikteja?
- Millä foorumilla ja missä rakenteissa yhteistyö jatkuu?

Turvallisuuskävelymenetelmä sopii kaikille alueille: pieniin ja suuriin kaupunkeihin, maalle ja kaupunkiin. Sekä pienimuotoisemmin että laajemmin toteutettuna.

Toivon, että kävelymenetelmä ja muut asukkaita osallistavat sekä asukkaiden ja kaupungin toimijoiden välistä yhteistyötä ja ymmärrystä lisäävät menetelmät yleistyvät kaupungeissa, toteaa Kristiina.

Turvallisuuskävelyistä:

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/tyontueksi/turvallisuuskavelyt.html>

Turvallisuuskävelyopas, Rikosentorjuntaneuvosto

http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/tyontueksi/turvallisuuskavelyt/materiaalit_0/opas.html

POP UP ILO – JULKINEN OLOHUONE¹¹⁹

Miksi en minä -asenne

On varhainen aamu pääsiäisviikolla 2013. Novitan markkinoinnin brändikoordinaattori ja Novita-lehden päätoimittaja Minna Kivioja ja hänen avomiehensä, yrittäjänä sosiaalipuolella ja nuorisokodeissa työskennellyt Pasi Nikkinen istuvat aamukahvilla.

Minna lukee Hesarista uutista, jossa kerrotaan poliisien häätäneen nuoria ulos Kampin kauppakeskuksesta. Herää keskustelu: kyllähän tällaiselle pitäisi tehdä jotain. Hetken päästä keskustelu muuttaa luonnetta: miksi me emme tekisi asialle jotain?

Pariskunta alkoi pyöritellä ajatusta paikasta, joka keräisi nuoria, jossa voisi järjestää tapahtumia ja työpajoja, jonka toimintaan yrityksetkin voisivat osallistua ja josta syntyisi hyötyä kaikille. Vielä pidemmälle viety ajatus on tarttua nuorisotyöttömyyteen, antaa nuorille onnistumisen iloa ja nostaa itsetuntoa. Pönkittää vaikka yrittäjyyden ajatusta ja ennen kaikkea ehkäistä syrjäytymistä.¹²⁰

Ja niin syntyi kahden ihmisen Pasi ja Minnan ideasta Pop Up Ilo Mesta. Ensimmäinen Pop Up Ilo Mesta avautui viideksi viikoksi Helsingissä Kampin kauppakeskuksessa 26. elokuuta 2013. Seuraava Mesta oli avoinna Tampereen Koskikeskuksessa 18.11.–22.12. Vuoden 2014 alussa 3.2.-9.3.2014 Mesta oli auki Helsingissä Itäkeskuksen kauppakeskuksessa. Ja nyt keväällä 1.4.-31.5.2014 Helsingissä Citycenterin toisessa kerroksessa.

Vaikka toimintaa on lähtenyt nuorten tilanteesta ja tarpeista, kuka tahansa on tervetullut POP UP ILO:n julkiseen olohuoneeseen viihtymään tai toteuttamaan omaa unelmansa. Tyhjä tila kauppakeskuksessa joka on tarjonnut julkisen olohuoneen sekä ympäristön asukkaille että kauppakeskuksen asiakkaille ovat olleet inspiiraatiolähteeksi monenlaisille tapahtumille, toiminnalle ja kohtaamisille.

Mestan taustalla on kolme avainlausetta: "Minä osaan. Minä voin ottaa vastuuta. Uskon unelmiini." Kun nuori sisäistää nämä kolme ajatusta, tulos voi olla vaikka mitä. Yhteistyössä yritysten ja järjestöjen kanssa se tarjoaa iloa, yhteisöllisyyttä ja yhteistä tekemistä sekä kasvattaa siinä sivussa nuorten uskoa itseensä. POP UP ILO uskoo yksinkertaisiin konkreettisiin hyviin tekoihin. Miksi en minä -asenteella tekojen aloittaminen on helppoa nyt.

Tavoitteena on maailman pisin yhdessä tekemä kaulaliina!

POP UP ILO <http://www.popupilo.fi>

¹¹⁹ Teksti koottu mm. Apu-lehden jutun perusteella.

¹²⁰ <http://www.apu.fi/tag/pop-ilo>

15. TYÖRYHMÄN VAIKUTTAMISTYÖ JA NÄKYVYYS MEDIASSA

Työryhmä on työskentelykautensa aikana pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan naapuriapukysymyksiin ja asukkaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa oman asuinalueensa turvallisuuden ja viihtyisyyteen. Työryhmästä ja sen havainnoista on kirjoitettu useampia uutisia ja artikkeleita:

Onnistunut auttamistyö tekee itsensä tarpeettomaksi. Haaste 1/2013

Jos voisit toivoa, millaisessa naapurustossa sinä haluaisit asua ensi vuonna? Sisäisen turvallisuuden ohjelman blogi 20.12.2013 http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus/ajankohtaista/1/0/regina_jarg-tarno_jos_voisit_toivoa_millaisessa_naapurustossa_sina_haluaisit_asua_ensi_vuonna

Asukkaan mahdollisuudet vaikuttaa turvallisuuteen. Haaste 4/2013
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/asukkaanmahdollisuudetvaikuttaaturvallisuuteen.html>

Hyvät voimat hillitsemään asuinalueen rauhattomuutta. Haaste 4/2013
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/hyvatvoimathillitsemaanasuinalueenrauhattomuutta.html>

Naapuriapu kannustaa vaikuttamaan oman asuinalueen turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. RIKU 2/2013
<http://www.riku.fi/binary/file/-/id/22/fid/1496/>

Ihastjärvellä kylä koulussa. Haaste 2/2013
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/ihastjarvellakylakoulussa.html>

Miten sinä haluaisit viettää Naapuripäivää? Sisäisen turvallisuuden ohjelman blogi 6.5.2013
http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus/ajankohtaista/1/0/regina_jarg-tarno_miten_sina_haluaisit_viettaa_naapuripaivaa

Yhteisöllisyyden virittämistä maalla ja kaupungissa. Haaste 2/2012
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22012/yhteisollisydenvirittamistamaallajakaupungissa.html>

Rinkebyssä puhaltaa yhteishenki. Haaste 3/2011
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32011/rinkebyssapuhaltaayhteishenki.html>

Yhteisöllisyys, naapurivalvonta ja turvallisuus asuinalueella. Haaste 4/2010
<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42010/yhteisollisyysnaapurivalvontajaturvallisuusasuinalueilla.html>

Naapuruus kunniaan! SATOn asiakaslehti Kotona 2/2013. s.16-17. http://issuu.com/kotona-lehti/docs/kotona_0213_iso/16 Lisäksi Useita aiheeseen liittyviä juttuja SATOn lehdessä.

Hyvää lisäämällä paha pienenee, Keski-Uusimaa 27.8.2013 <http://www.keski-uusimaa.fi/artikkeli/251672-hyvaa-lisaamalla-paha-pienenee>

Naapuriapu oiva ele turvallisuuden edistämiseksi, Kaleva 5.10.2014 (RTN seminaarin jälkeen Oulussa)
<http://www.kaleva.fi/mielipide/kolumnit/naapuriapu-oiva-ele-turvallisuuden-edistamiseksi/643975/>

Naapuriavulla voi parantaa jopa alueen turvallisuutta, Aamulehti 7.2.2014
<http://www.setlementti.fi/?x21656=424822>

Naapuriapu-työryhmän asiantuntijat Uusi paikallisuus -hankkeen työpajassa. 12.2.2014
<http://www.setlementti.fi/?x21656=428461>

Työryhmän esitykset seminaareissa KANTU 2013, sisäisen turvallisuuden seminaari 2013, rikosentorjuntaseminaari 2013, Nordisk organisationsmöte 2013 ja 2014.

Viron Eesti Naabrivalve sivuilla: www.naabrivalve.ee

Otakanta.fi-palvelun kokeilu ja käyttö toimikauden aikana Asuinalueen turvallisuus, Naapuriapu-työryhmän hanke otakantaa.fi -palvelussa https://www.otakantaa.fi/fi-FI/Selaa_hankkeita/Asuinalueen_turvallisuus

Vaikuta asuinalueesi turvallisuuteen Otakantaa.fi:ssä

<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/05/vaikutaasuinalueesiturvallisuu-teenotakantaa.fissa.html>

Påverka tryggheten på ditt bostadsområde via Dinasikt.fi

<http://www.oikeusministerio.fi/sv/index/aktuellt/tiedotteet/2013/05/vaikutaasuinalueesiturvallisuu-teenotakantaa.fissa.html>

Naapuriapu-työryhmä osallistui matalan kynnyksen vapaaehtoistyöhön Järvenpäässä

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/fi/index/ajankohtaista/2013/09/naapuriapu-tyoryhmajarvenpaassa.html>

Naapuriavun väliraportti valmistui

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/fi/index/ajankohtaista/2013/04/naapuriavunvaliraporttivalmistui.html>

Pohjoismainen naapuriapuhanke 2014

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/fi/index/neuvosto/kansainvalinenyhteistyoy/pohjoismainenyhteistyo/pohjoismainennaapuriapuhanke2014.html>

Nordiska grannhjälpprojektet 2014

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/sv/index/neuvosto/kansainvalinenyhteistyoy/pohjoismainenyhteistyo/pohjoismainennaapuriapuhanke2014.html>

Nordic co-operation on neighbourhood help

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/en/index/ajankohtaista/2014/04/nordicco-operationonneighbourhoodhelp.html>

Pohjoismainen naapuriapuhanke hyvässä vauhdissa

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/fi/index/ajankohtaista/2014/04/pohjoismainennaapuriapuhankeh-yvassavauhdissa.html>

Nordiska grannhjälpprojektet i full gång

<http://www.rikosentorjuntaneuvosto.fi/sv/index/ajankohtaista/2014/04/pohjoismainennaapuriapuhankeh-yvassavauhdissa.html>

Haussa Vuoden 2014 naapuruusteko <http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/uutiset/kotimaa/kotilo/item/774-haussa-vuoden-2014-naapuruusteko.html>

Tervetuloa viettämään naapuripäivää!

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/ajankohtaista/2014/05/tervetuloaviettamaannaapuripaivaa.html>

LÄHTEET JA VINKIT

Aikarikkaat ja aikaköyhät – miten ottaa aika haltuun? Aikapoliitikkaa ja hyvinvointia käsittelevä sessio Innomarkkinoilla 19.11.2013 Helsingin Messukeskuksessa, <http://www.aikaparantaa.net/aikapoliitikka.html>

Allas vårt ansvar - ett nationellt brottsförebyggande program, 1996, Justitiedepartementet <http://www.regeringen.se/sb/d/390/a/2805>

Asuinalueen turvallisuus, Naapuriapu-työryhmän hanke otakantaa.fi -palvelussa https://www.otakantaa.fi/fi-FI/Selaa_hankkeita/Asuinalueen_turvallisuus

Asumisen tulevaisuus -tutkimusohjelma <http://www.aka.fi/asu>

Australialainen Naapuripäivä <http://www.neighbourday.org/>

Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Valtioneuvoston demokraatiopoliittinen selonteko 2014. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1394630106756.html>

Bhutanin parlamentaarikko Karma Damcho Nidup vierailullaan Suomessa lokakuussa 2012 <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/bhutanin-menestyksen-mittari-kaikille-hankkeille-tehdään-onnellisuusvaikutusten-arviointi>

FRA:n EU-MIDAS-aineiston tuloksia Suomessa asuvista somaleista / Sisäministeriön oikeusyksikkö, 2010. http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/e1b5232163fb877a0f68af2009cb81ce/1398524562/application/pdf/197418/Somalien%20syrjint%C3%A4kokemukset%20Suomessa_Raportti.pdf

Helsingin Diakonissalaitoksen asumispalvelut <https://www.hdl.fi/fi/palvelut/asumispalvelut>

Hyvinvointikatsaus 2/2013 – Teema: Asuminen, http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2013_02.html

Hyvinvointikompassi Alueellisen hyvinvoinnin seurantaan <http://hyvinvointikompassi.thl.fi/web/hyvinvointikompassi/indikaattori/-/indicator/r/658/c/658/g/total/i/3138>

Hämeenlinnan Lasten ja nuorten osallisuusopas <http://www.osallisuusopas.fi/info/>

Hörnqvist Magnus: 2001, Allas vårt ansvar i praktiken; en statligt organiserad folkrörelse mot brott, <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:474212/FULLTEXT01.pdf>

Ihastjärven koulukylä <http://www.ihastjarvi.fi/koulukyla/>

Ikääntyneisiin kohdistuvat rikokset ja niiden ehkäiseminen. Selvityksiä ja ohjeita 41/2011 Oikeusministeriö <http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/412011ikaantyneisiinkohdistuvatrikoksetjaniidenehkaiseminen.html>

Jordan Thomas: 2006. Tryggare och Mänskligare Göteborg http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/publikation/TMG_rapport.pdf

Järg-Tärno Regina: Asukkaan mahdollisuudet vaikuttaa turvallisuuteen. Haaste 4/2013

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/asukkaanmahdollisuudetvaikuttaaaturvallisuuteen.html>

Järg-Tärno Regina: Hyvät voimat hillitsemään asuinalueiden rauhattomuutta, Haaste 4/2013

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42013/hyvatvoimathillitsemaanasuinalueenrauhattomuutta.html>

KansalaisAreena ry <http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=tyoyhteisoille>

Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä, Kuluttajatutkimuskeskus, työselosteita ja esitelmiä 147, 2013

http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5760/2013_147_tyoseloste_kansalaisraati_loppuraportti.pdf

Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä.

http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5760/2013_147_tyoseloste_kansalaisraati_loppuraportti.pdf

Katajamäki Hannu: 2011, Uuden paikallisuuden aika <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/materiaalipankki/?x368706=368710>

Kattilakoski, Mari; Kilpeläinen Arja; Peltomäki Pirja (toim.): Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2408/MMM_YTR_2012-WEB.pdf

Kepa ry <http://www.kepa.fi/mika-kepa/periaatteet-ja-arvot/kansalaisyhteiskunta>

Kuisma Juha: Kylien Liiketoiminta Opas. Kylien bisneskeissit –hanke, Suomen Kylätoiminta ry 2013

<http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/Hankkeet/Kylien-Liiketoiminta-Opas-Internet.pdf>

Kuntalaisen turvallisempi arki. Mitä kuntavaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta

http://www.intermin.fi/download/43473_Kuntalaisen_turvallisempi_arki_esite_FINAL.pdf

Kuntaliiton tulevaisuustutkimuksesta lisää tietoa löytyy:

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;348

Kymmenien kylien Sipoo. Tiotals byar i Sibbo. Sipoon kunta. Selvitys 2013

http://www.sipoo.fi/easydata/customers/sipoo/files/2011_keke/selvitykset/kymmenien_kylien_sipoo_raportti_final_korjattu_131212.pdf

Laiho Ulla-Maija: 1996, Lähiöprojektien organisointi. Yhteistyötä ja asukkaiden osallistamista. Suomen Kuntaliitto, Ympäristöministeiö.

Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta Anu Gretschel (toim.)

http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=123

Lapsiasiavaltuutettu: <http://www.lapsiasia.fi/osallistuminen>

Lapsiasiavaltuutetun Maria Kaisa Aulan blogi 4.4.2014: Säästöpolitiikan lapsivaikutukset eurooppalaiseen arviointiin? <http://www.lapsiasia.fi/aria-kaisan-viikko/-/blogs/saastopolitiikan-lapsivaikutukset-eurooppalaiseen-arviointiin>

Lapsiystävällinen kunta 2013 Hämeenlinna <http://www.hameenlinna.fi/Kaupunki-info/Lapsiystavallinen-kunta---Unicefin-tunnus/>

Lehtonen, Leena; Leino Liisa; Lindström, Kristiina ja Manninen, Marja: Voimanpesä. Häätöuhasta pärjäävään perheeseen. Ympäristöministeriön raportteja 23/2013

<http://www.ym.fi/download/noname/%7B50A92B8A-73A8-4DEA-841B-1D60EA75CD5F%7D/75832>

Maahanmuutto ja perhe. Väestöliitto Kotipuu-hanke <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/1716763/VIHKONEN-selko.pdf>

MLL ja Vanhempainliitto 3.3.2014: Lapsia koskevassa päätöksenteossa toteutettava lapsivaikutusten arviointi http://www.mll.fi/medialle/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=19894442.

Moi!-napit liikkeellä... Kannelmäki 11.05.2010 <http://kaupunginosat.net/kannelmaki/uutiset-mainmenu-212/189-moi-napit-liik>

Naapuriapu-työryhmän väliraportti Hyvää lisäämällä paha pienenee 2013.

http://www.rikosentorjunta.fi/material/attachments/rtn/rtn/6G5aHosdD/Naapuriapu_valiraportti.pdf

Naapuruuskiistat ja asuminen Suomessa 2011-2015, Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke.

<http://www.uef.fi/fi/oikeustieteet/naapuruuskiistat>

Naapuruussovittelu, Suomen Pakolaisapu, <http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/uutiset/kotimaa/kotilo.html>

Netiketti <http://www.internetopas.com/netiketti/>

Nettietiketti <http://www.webopas.net/nettietiketti.html>

Niina Mäntylä (toim.): Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopiston julkaisuja (2011)

Tutkimuksia 279 http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-379-0.pdf

Opas kaupunkiaktivismiin <http://prototypehelsinki.org/toiminta/kaupunkiaktivismiopas/>

OURCity, Meri-Rastila. <http://meidankaupunki.wordpress.com/ourcity/>

Presidentti Martti Ahtisaari, Iltalehti 1.9.2011

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011090114308161_uu.shtml?fb_ref=flb_y&fb_source=home_online

Pääkkönen Hannu: Ajankäyttötutkimus subjektiivisen hyvinvoinnin tietolähteenä, Hyvinvointikatsaus 2/2013. https://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-06-03_007.html?s=0

Raisio Harri ja Lindell Juha: Suomen Settlementiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi Settlementiliitto 2013.

http://www.settlementi.fi/@Bin/263891/Raisio++Lindell+arviointiraportti_26.4.2013.pdf

Rikosten tilannetorjunta

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/rikosentorjunta/rikosentorjunnanstrategiat/rikostentilannetorjunta.html>

Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. Suomen ev.-lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisuja 2012:2
(Esimerkkejä saavutettavuudesta ja esteettömyydestä)
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content5EC5B6>

Saavutettavuus Wikipedia <http://fi.wikipedia.org/wiki/Saavutettavuus>

Sarnecki, Jerzy 2004 Kunnapsbaserad brottsprevention. Teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete i Stockholms stad, sid 15, Stockholms stad. (i Jordan, Thomas 2006. Tryggare och Mänskligare Göteborg)

S-Asunnot Oy <http://www.setlementti.fi/s-asunnot/yritys/>

Sirén, Reino: Rikollisuustilanne 2012 Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264.

<http://www.optula.om.fi/fi/index/julkaisut/rikollisuustilanne/rikollisuustilanne2012.html>

Slant Outi & Rantala Kati: Vaikutusten arviointi ja lainvalmistelun perustietoja vuoden 2012 hallituksen esityksissä, OPTL:n tutkimustiedonantoja 122 - 2013

<http://www.optula.om.fi/fi/index/julkaisut/tutkimustiedonantoja-sarja/vaikutustenarviointijalainvalmistelunperustietojavuoden2012hallituksenesityksissa.html>

Sosiaalinen ehkäiseminen

<http://www.rikosentorjunta.fi/fi/index/rikosentorjunta/rikosentorjunnanstrategiat/sosiaalinenehkaiminen.html>

Sosiaalinen tilinpito ja Opas sosiaaliseen tilinpitoon <http://www.yhdistystori.fi/cms/index.php/tpankki-3/sosiaalinen-tilinpito-2>

Sosiaalista rauhattomuutta hillitsevän yhteistyön opas (Metodhandbok för samverkan mot social oro) löytyy sekä ruotsiksi että englanniksi: <https://polisen.azurewebsites.net/index.php/start/>

Suomen Pakolaisapu ry, [7 tositarinaa rasismista](#),

<http://pakolaisapu.fi/fi/component/search/?searchword=rasismista&ordering=newest&searchphrase=all&limit=20>

Suomen Punainen Risti. Kotoutumiskaari <http://www.luetaanyhdessa.fi/pub/doc/kotoutumiskaari.pdf>

Suomi - Euroopan turvallisin maa? Tutkimus suomalaisten turvallisuuskäsityksistä. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 7/2009.

[http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/\\$file/7-2009.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/3D6379853B32E72DC225768C003279F0/$file/7-2009.pdf)

Suomi tarvitsee vapaaehtoislain, Verkkoareena http://kansalaisareena.fi/verkkoareena/?page_id=1011

Säg hej till din granne! http://www.saghej.se/?page_id=69

Takala Jukka-Pekka: Tilannetorjunta ja rationaalisen valinnan teorian järki, Haaste 4/2011

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42011/tilannetorjuntajarationaalisenvalinnanteorianjarki.html>

Tiger Anna och Jordan Thomas: 2013. Att mobilisera boende i invandratäta storstadsförorter. Hyresgästföreningen Västra Sveriges projektarbete i Hjällbo 1998-2011.
<http://www.perspectus.se/tj/publikationer/attmobiliseraboende.pdf>

Toteutuvatko turvallisuustalkoot? Seurantaraportti kansallisen rikksentorjuntaohjelman toteutuksesta 2003

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/20031toteutuvatkoturvallisuustalkootseurantaraporttikansallisenrikksentorjuntaohjelmantoteutuksesta/Files/OMLS_2003_1.pdf

Tryggare och Mänskligare Göteborg rapporter/skrifter

<http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/publikationer/rapporter.html>

Turvallinen kaupunki. Turvallisuus rakennetussa ympäristössä: <http://www.turvallinenkaupunki.fi/>

Turvallisempi huominen. Sisäisen turvallisuuden ohjelma, Helsinki 2012 26/2012.

http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf

Turvallisuuskävelyistä ja –kyselyistä lisätietoa www.rikksentorjuntaneuvosto.fi

Turvallisuustalkoot – kansallinen rikksentorjuntaohjelma. 1999

<http://www.rikksentorjunta.fi/fi/index/julkaisut/neuvostonjulkaisut/knasallinenrikksentorjuntaohjelmaturv.html>

Uusi paikallisuus –hanke, Settlementiliitto <https://setlementti-fi.directo.fi/uusi-paikallisuus/uusi-paikallisuus-hanke/>

Uusi paikallisuus –työkalupakki Innokylässä <https://www.innokyla.fi/web/malli779702>

Vallakas – kuntalaisen vaikuttamisopas – laajempaa tietoa vaikuttamisesta kunnassa,

<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/demokratia/osallistuminen/vallakas/Sivut/default.aspx>

Valtioneuvoston demokratiapoliittinen selonteko 2014

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1394630106756.html>

Vantaan osallistu ja vaikuta www.vantaa.fi

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu www.vapepa.fi

Verkkopalvelut eivät tavoita kaikkia – tarvitaan vaihtoehtoja, 26.2.2014, KÄKÄTE-projekti

<http://www.ikateknologia.fi/fi/uutiset/verkkopalvelut-eivat-tavoita-kaikkia---tarvitaan-vaihtoehtoja.html>

Verkkopalvelut eivät tavoita kaikkia – tarvitaan vaihtoehtoja, Vanhustyön keskusliitto,

<http://www.vtkl.fi/fin/ajankohtaista/index.php?nid=362>

Yhdistysten pieni viestintäopas. http://jake-hanke.fi/wp-content/uploads/2014/04/viestintaopas_FINAL.pdf

LIITE. Otakantaa.fi Naapuriapu-työryhmän työssä.

Naapuriapu-työryhmä kokeili omassa työssään Otakantaa.fi -palvelua. Otakantaa.fi tarjoaa verkon välityksellä mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen. Työryhmän hankesivuilta *Asuinalueen turvallisuus*¹²¹ ja *Bostadsområde och trygghet*¹²² löytyi tietoa siitä, miten, missä ja mihin kansalaiset voivat vaikuttaa Naapuriapu-työryhmän työssä. Kokeiluun saatiin käyttäjätukea oikeusministeriön demokratiayksiköltä.

Muutamia poimintoja *Asuinalueen turvallisuus* sivuilta:

Kyselyn "3 kysymystä oman asuinalueen turvallisuudesta ja viihtyvyydestä" tulokset Mitä sinulle merkitsee turvallisuus asuinalueellasi? Ja mitkä asiat siihen vaikuttavat? (vastauksia 8 kpl)

"se ettei tarvitse pelätä kun tulee illalla kotiin. Siihen auttaa mm. ulkovalaistus."

"tallentava kameravalvonta yleisillä alueilla, graffitit heikentävät turvallisuuden laatua"

"Liikenneturvallisuus, eri ikäryhmien turvallisuus, kotitapaturmien ehkäisy, omaisuusrikoksien ehkäisy. Hyvinvointipalveluiden onnistumisen seurauksena turvallisuus paranee."

"Kattava kevyen liikenteen (pyörätie/kävelytie) verkosto eteenkin päiväkotien ja koulujen läheisyydessä. Valaistus pyöräteillä. "

"Turvallisuus on sitä, että saa olla rauhassa häiriöiltä. Jos haluaa elää omaa elämäänsä, annetaan elää puuttumatta siihen. Turvallisuus merkitsee myös, että asukkailla on jokin tapa vinkata huomaamistaan turvallisuushista jollekin taholle ja sitten pyritään puuttumaan näihin ughiin. Tämä taho voi olla esimerkiksi alueen asukasyhdistyksen naapuripartio, poliisi tai palkattu vartiointiliikkeen vartija. Yhteistyö koulun kanssa tärkeää, koska usein häiritsijät ovat nuoria. Yhteistyö myös rajavartiolaitoksen kanssa, koska kerjäläiset voivat olla laittomasti maassa ja rajavartiolaitos voisi ilahtua saamastaan vinkistä tai valokuvasta."

"Paloturvallisuus ja yleinen turvallisuus on huomioitu ja valvottua. Alueella ei ole häiriökäyttäytymistä tai jos sitä esiintyy, siihen puututaan. Turvallinen ympäristö lisää viihtyvyyttä ja asukkaiden yhteisöllisyyttä."

"Alueemme on nyt turvallinen: väestö sopivan monimuotoinen, solidaarinen ja yhteisöllinen, luonto on monimuotoista ja kaupunkimetsä + viheralueet imevät vedet (ei tule taajamatulvia), puhdistavat ilmaa jne."

Mitä sinulle merkitsee turvattomuus asuinalueellasi? Ja mitkä asiat siihen vaikuttavat? (vastauksia 8 kpl)

"Turvattomuus tarkoittaa sitä etten uskalla liikkua rauhassa iltaisin ja btietyillä alueilla. Tähän vaikuttaa esim. juna-asemalla oleskelevat ihmiset, ulkovalaistuksen vähäisyys ja muutenkin karut julkiset tilat."

"Jos Pelastusviranomaisten paikalletulo on eri syistä hidasta hädän sattuessa. Turvattomuus lisääntyy jos alueen rikosmäärät ovat kasvussa. "

"Hämärässä kulkijat eivät ole aina oikealla asialla."

"Nuorisojengejä, ohikulkijoille huutelua, yksinäisten kävelijöiden ahdistelua sanallisesti tai fyysisesti, uhkailua tai uhkaavaa ilmapiiriä, alueelle kuulumattomia kerjäläis- ym. porukoita, epämääräisiä yöhiippareita"

"Turvattomuuden tunne syntyy alueella olevasta monenlaisesta ja monentasoisesta häiriökäyttäytymisestä. Tähän pitäisi voida puuttua ja siihen pitäisi löytyä riittävät resurssit. Alue jossa on paljon ongelmia lisää välinpitämättömyyttä varsinkin jos ongelmien ehkäisyyn ei pysty itse vaikuttamaan tai asioiden esille nostaminen on hankalaa (byrokraattista)."

"Turvattomuuskysymys n:o 1 meilläkin on ilmastonmuutos, joka voi tuoda meillekin vettä kellariin, malariasääskiä, ilmastopakolaisia yms. "

¹²¹ https://www.otakantaa.fi/fi-fi/Selaa_hankkeita/Asuinalueen_turvallisuus

¹²² https://www.otakantaa.fi/sv-FI/Bladdra_bland_projekt/Bostadsomrade_och_trygghet

Mitä sinulle merkitsee viihtyvyys asuinalueellasi? Ja mitkä asiat siihen vaikuttavat? (vastauksia 8 kpl)

"Viihtyvyys merkitsee elämäniloa, turvallisuutta, huolettomuutta. Siihen vaikuttaa se että julkisista tiloista pidetään huolta, käytetään värejä ja paikkojen siisteys."

"Toimivat lähipalvelut, harrastusmahdollisuudet, hoidettu ympäristö"

"Leikki- ja koirapuistoja lisää."

"Levollinen tunnelma, jokainen saa olla sellainen kuin on, suhtaudutaan lämpimästi muihin alueen asukkaisiin."

"Viihtyvyys on sitä, että huomioimme naapurimme ja pidämme alueen siistinä ja turvallisena. Ongelmiin pitäisi voida puuttua ja kynnys ongelmien esille nostamiseen pitäisi olla hyvin alhainen eli sen pitäisi olla helppoa. Tällä hetkellä ongelmien esille nostaminen on vaikeaa eikä oikein tiedä, mihin ottaa yhteyttä. 112 numeroon ei haluaisi soittaa kuin hätätilanteessa. Mihin siis häiriökäyttämisen soitot tulisi tehdä? "

"Taajamametsämme ja niittymme! Niitä ei saa karsia liian puistomaisiksi, että satakielille riittää pusikoita. "

Bygg en i världsperspektiv urbanare stad!

Någonting som ledarna i Finland nuförtiden tar helt för givet är att alla människor vill bo i tysta naturen. Även i en storstad. Detta är ett stort problem, som många storstadsälskare (som även älskar sitt land) lider mycket av. Man bygger helt enkelt ut staden på fel sätt. Det ända man bygger är glesa (i världsperspektiv) bostadsområden, vägar (inte gator, som en stad ska ha) och köpcentrum här och där. Det här gör att hela stadskänslan och urbaniteten försvinner. Vad de större städerna i Finland, och speciellt huvudstadsregionen (Helsingfors/Esbo/Vanda), borde satsa på är att bygga en urbanare och livligare storstad. Tystheten, lugnet och att det ska vara natur precis överallt (samt motståndet till nyheter, utlämningar, och ljud) gör många leda och i värsta fall deprimerade .

Natur är bra i formen av vackra parker i en stad, och mera utanför staden får det gärna finnas ännu grönare områden. Men nuförtiden bygger man inte en stad, utan man ploppar ner små bostadsområden här och där i "skogen" och dit lägger man en K eller S-market. Det finns ingenting sevärt för turister eller stadsborna och närmaste möjligheterna är ett likadant köpcentrum med samma butiker som finns över allt annan stans. Det finns ingen variation, inga sevärdheter, ingen urban känsla och ordning i detta sätt att bygga. Att man bygger nya köpcentrum vid metrostationerna och sprider ut bostäderna kommer aldrig att göra huvudstadsregionen trivsamt, urban och sevärd. ...

Ta tillbaka sättet att bygga stad, vi har tappat stadskänslan och tror att alla mår bra av att bo tyst och ödsligt, bara för att kunna höra fågelsång ett par månader på vår-sommaren, och gå på länk i den ödsliga parken. Det är säkert inte så trevligt det heller då slasken och kylan är ett faktum! ...

Man måste ta bilen för att nå ut till de stora kedjorna Bauhaus, Biltema och Gigantti som ligger långs med ringleterna, eller i köpcentrumet som är närmast. Därefter sitter man bara hemma, kanske går ut i den tomma parken med hunden. ...

Vad vi behöver är en livlig och urban stad! En stad som ger möjligheter till allt och alla, inte bara till kläd och restaurangjättarna som lägger in sina butiker i köpcentrum. ...

Kosta vad det kosta vill (förstå oss rätt - med rätt inställning går det), men vi måste börja bygga en ordentlig STAD, som människor vill besöka, umgås i och se. Flera sevärdheter, möjligheter, mera stadskänsla, livlighet och variation. Låt inte detta stora samhällsproblem passera, gör något för att stoppa det och låt inte de som bestämmer (för att det är ekonomiskt lönsamt att bygga ut Plantagen vid Ring trean) förstöra vår stad/städer!

Miten haluaisit viettää naapuripäivää 31.5 tänä vuonna?

Keskustelun pohjaksi: Euroopassa vietetään tänä vuonna 31.5 naapuripäivää. Miten sinä haluaisit viettää tai vietit naapuripäiväsi?

Eurooppalaisen Naapuripäivän idea lähti liikkeelle 13 vuotta sitten Pariisista. Nykyään sitä vietetään monessa maassa toukokuun lopussa. Suomessakin ovat jo muutamat kaupungit olleet satunnaisesti mukana vuodesta 2006 lähtien.

Ajatus on yksinkertainen, jokainen kansalainen tai paikallinen taho voi itse miettiä/suunnitella ja toteuttaa juuri itselleen sopivalla tavalla naapuripäivänsä – esim. muistamalla naapuriaan, järjestämällä pieni oman kadun, korttelin tai kerroston illanvietto tai nyttikestit naapureiden kanssa/naapureille. Voi sitä laajemminkin toteuttaa esim. koko kaupungin tai kaupunginosan

tapahtumana. Parhaiden arjen naapureita tavoittaa ja omaan lähiympäristön yhteisöllisyyttä edistää (naapureihin) tutustuminen juuri pienissä yhteisissä mukavissa tapahtumissa. Hyvät välit ja yhdessä tekeminen luo suotuisan pinnan/maanperän luottamukselle, osallisuudelle, paikalliselle identiteetille ja –tarinalle, jotka ovat myös asuinalueen turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta olennaisia (perus)asioita.

Tuntematon naapuripäivä

En ole aiemmin kuullut naapuripäivästä enkä usko, että kovin moni muukaan. Jotta päivää vietettäisiin, tarvitaan tietoa siitä sekä asiaa edistäviä kansalaisia tai yhdistyksiä, jotka vie asiaa eteenpäin.

Tänä vuonna tätä syö edellisten puutteen lisäksi se, että toukokuussa on ollut aktiiviset ravintolapäivä ja siivouspäivä.

Pitäisi keksiä jokin erottava tekijä näille sekä helppo tapa osallistua, esimerkiksi rappukäytäväkahvit.

Tulisiko asukkaat ottaa mukaan päättämään paikallisen budjetin käytöstä?

Helsingin Sanomat kirjoitti 31.8.2013: Britanniassa on vahvistettu paikallisdemokratiaa ottamalla asukkaat mukaan päättämään julkisen budjetin käytöstä. Samaa kannattaisi kokeilla myös Suomessa.

Työryhmän mielestä osallistavan budjetoinnin kautta asukkaat voisivat vaikuttaa esim. myös siihen, miten kunnan tai kaupungin rahalla turvallisuutta ja viihtyvyyttä paikallistasolla lisätään.

Mitä mieltä olet? Kerro meille ajatuksiasi.

Lue lisää HS.fi 31.08.2013 www.hs.fi/paakirjoitukset/a1377840907978?jako=3815d106b619cf73eae2054403e22911&ref=fb-share

Tulisiko asukkaat ottaa mukaan päättämään paikallisen budjetin käytöstä?

Mitä mieltä olet? Käy keskustelemassa aiheesta lisää alhaalla.

1. Täysin samaa mieltä 48% (45 Ääntä)
2. Osittain samaa mieltä 48% (45 Ääntä)
3. Osittain eri mieltä 3% (3 Ääntä)
4. Täysin eri mieltä 0% (0 Ääntä)

Kyllä

Todella hyvä, että asiaa nostetaan esille täällä Suomessakin. Mielestäni pitäisi. Päätöksenteko tuntuu olevan kovin kaukana asukkaista itsestään, jotka kuitenkin asuvat auleella ja tuntevat parhaiten alueen kehittämistarpeet.

jollain varauksin

On aina hyväksi, jos asukkaat pääsevät konkreettisesti vaikuttamaan asioihin etenkin asuinalueellaan. Varauksin siksi, että joihinkin asioihin tarvitaan ottaa huomioon niin lainsäädäntöä kuin muitakin seikkoja.

Oletteko kuulleet naapuruuspiiristä?

Ideana on, että iäkkäät ja yksinäiset naapurit kohtaavat toisensa lähistön maksuttomassa kerho tai julkisessa tilassa. Tutustuminen luo ystävyysuhteita ja välittämistä iäkkäiden välillä. Toiminnan tukijana voi olla ns. paikallinen vastuuverkosto, eli virkamiehiä ja vapaaehtoisia, joilla on kullakin pieni taustarooli tukijana.

Facebook sivut löytyvät: <https://www.facebook.com/pages/Ik%C3%A4ihmisten-Naapuruuspiiri/388109407931249#>

